

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**MALEZYA, SELANGOR EYALETİNDE ZEKÂT TOPLAMA VE
DAĞITIM YÖNTEMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fakhrina ZULKİPLE

**Enstitü Anabilim Dalı : Temel İslam Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : İslam Hukuku**

Tez Danışmanı: Dr.Öğr.Üyesi İbrahim LABABİDİ

AĞUSTOS – 2020

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**MALEZYA, SELANGOR EYALETİNDE ZEKÂT TOPLAMA VE
DAĞITIM YÖNTEMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fakhrina ZULKİPLE

Enstitü Anabilim Dalı : Temel İslam Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : İslam Hukuku

**“Bu tez sınavı 28/08/2020 tarihinde online olarak yapılmış olup aşağıda isimleri bulunan
jüri üyeleri tarafından oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”**

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Dr.Öğr.Üyesi İbrahim LABABİDİ	Başarılı
Doç. Dr. Soner Duman	Başarılı
Doç. Dr. Süleyman Kaya	Başarılı

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans Diplomamı almam için rehberliğini ve nimetini benden esirgemeyen Rahman ve Rahîm olan Allah'a şükürler olsun.

Bu tez çalışmasını tamamlama sürecinde, karşılaştığım zorlukları aşmamda doğrudan veya dolaylı olarak teşvik edip yardım ve destek verilmiştir. Bu vesileyle, bu tezi tamamlama sürecinde bana yardımcı olmaya gösterdikleri yardım ve destek nedeniyle herkese şükranlarımı sunuyorum.

Öncelikle tez danışmanım, Dr.Öğr.Üyesi İbrahim Lababidi'ye değerli tavsiyeleri ve rehberliği için derin şükranlarımı sunmak istiyorum. Aynı zamanda çalışmam Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün personeline teşekkür ediyorum.

Ana sponsorum olan Türkiye Burslarına, Yüksek Lisans çalışmalarına finansal destek verdikleri için teşekkür etmek de bir zevktir. Ayrıca erişim ve veri destekleri için Selangor Zakat Kurulu'na (LZS) teşekkür ederim.

En önemlisi, aileme Zulkiple Abd Ghani ve Norliah Sajuri'ye akademik çalışmalarımı sürdürmek için yurtdışında yaşama izni verdikleri için teşekkür ederim. Sonsuz sevgi, dua ve teşvikleriyle beni doğrudan ve dolaylı olarak desteklediler.

Allah lütfunu onlardan ne bu dünyada ne de ahirette eksik etmesin.

Fakhrina ZULKİPLE

28 Ağustos 2020

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR.....	iii
ŞEKİL LİSTESİ	iv
TABLO LİSTESİ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1 : MALEZYA’DA ZEKÂT UYGULAMALARI VE SELANGOR’DAKİ ZEKÂT KURUMU.....	10
1.1. Malezya'nın Zekât Uygulamasına Genel Bir Bakış	10
1.1.1. Malezya’da Zekât Uygulamasının Tarihçesi.....	10
1.1.2. Zekât Kurumunun Malezya'daki Eyaletler Arasındaki Karşılaştırması.....	14
1.1.3. Malezya'da Zekât İle İlgili Fetva ve Kanun	15
1.2. Selangor'daki Zekât Kurumu: Lembaga Zakat Selangor (LZS)	16
1.2.1. LZS Tarihçesi	17
1.2.2. LZS'nin Düzeni	18
1.2.3. LZS Tarafından Zekâta Tabi Kabul Edilen Mallar	20
1.2.3.1. Hayvancılıkta Zekât.....	20
1.2.3.2. Altın ve Gümüşte Zekât.....	21
1.2.3.3. Ticaret Mallarının Zekâtı.....	24
1.2.3.4. Tarımsal Ürünün Zekâtı.....	25
1.2.3.5. Gelirlerin Zekâtı	28
1.2.3.6. Birikim Zekâtı	31
1.2.3.7. Hisselerin Zekâtı.....	31
1.2.3.8. Çalışan Yardım Fonu Zekâtı (Kumpulan Wang Simpanan Pekerja - KWSP).....	33
1.2.3.9. Tekafül Zekâtı (İslami sigorta)	34
1.2.3.10. Fitre Zekât	34
1.3. Sonuç	37
BÖLÜM 2 : İSLAM HUKUKU AÇISINDAN LZS (SELANGOR ZEKÂT KURULU) TARAFINDAN UYGULANAN ZEKÂT TOPLAMA VE DAĞITMA YÖNTEMİNE İLİŞKİN ANALİZ.....	38
2.1 İslam Hukuku Açısından LZS Tarafından Uygulanan Zekât Toplama Yöntemi	38

2.1.1. LZS Tarafından Uygulanan Zekât Toplama Yöntemi	38
2.1.1.1. Devlet Zekât Kurumu Yoluyla Zekât Ödeme.....	39
2.1.1.2. LZS Tarafından Atanan Aracılar Yoluyla Zekât Ödeme	39
2.1.1.3. Zekât Birimi Yoluyla Zekât Ödeme	42
2.1.2. 2014-2018 Arası Yıllık Zekât Toplama Raporları	44
2.1.3. İslam Hukuku Uyarınca Zekât Toplama Yöntemi	46
2.1.3.1. İnternet Bankacılığı Havalesi ile Zekât Ödenmesine İlişkin Karar	46
2.1.3.2. Aylık Maaş Kesintisi Yoluyla Zekât Ödenmesine Dair Karar	48
2.2. İslam Hukuku Açısından LZS Tarafından Uygulanan Zekât Dağıtım Yöntemi .	50
2.2.1. LZS Tarafından Uygulanan Zekât Dağıtım Yöntemi	50
2.2.1.1. Zekâtın Sarf Edileceği Yerlerin Yeniden Tanımı.....	50
2.2.1.2. Beş Kalkınma Programı.....	55
2.2.1.3. <i>Haddu'l-kifaye</i> (Kifayet/yeterlilik sınırı)	60
2.2.1.4. Dağıtım Şekilleri	65
2.2.2. Zekât Dağıtımına İlişkin 2014 - 2018 Arası Zekât Yıllık Raporu	68
2.2.3. İslam Hukuku Uyarınca Zekât Dağıtım Yöntemi	70
2.2.3.1. Zekât Dağıtımının Yönetimi.....	71
2.2.3.2. Zekât Dağıtımında Önceliklendirme	75
2.2.3.3. Zekâtın Mükellefin Kendisi Tarafından Ödenmesine İlişkin Karar.....	77
2.3. Sonuç	78
SONUÇ	81
KAYNAKÇA.....	86
ÖZGEÇMİŞ	102

KISALTMALAR

b.	: bin
H.z.	: Hazreti
ts.	: tarihsiz
vb.	: ve benzeri
b.y.	: basım yeri yok
vd.	: ve diğerleri
a.e.	: aynı eser
gr	: gram
kg	: kilogram
nşr.	: neşreden
s.a.v.	: sallallahu aleyhi vesellem
MYR	: Malezya Ringgiti
LZS	: Lembaga Zakat Selangor (Selangor Zekât Kurulu)
SJK	: Skuad Jejak Kemiskinan (Yoksulluk Takip Ekibi)
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
IHH	: İHH İnsani Yardım Vakfı
PPZ	: Pusat Pungutan Zakat (Zekât Toplama Merkezi)
PZS	: Pusat Zakat Selangor (Selangor Zekât Merkezi)
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
SSU	: Skuad Saidina Umar (Saidina Umar Ekibi)
MAIS	: Majlis Agama İslam Selangor (Selangor İslam Dini Meclisi)
KWSP	: Kumpulan Wang Simpanan Pekerja (Çalışan Yardım Fonu Zekâtı)
MAIN	: Majlis Agama Islam Negeri (Eyalet İslam Dini Meclisi)
KUAZ	: Kumpulan Usahawan Asnaf Zakat (Zekât Alıcısının Zekât Girişimci Grubu)

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: On üç Eyalette ve Malezya Federasyonu Federal Bölgesinde Zekât İdaresi Hiyerarşisi.....	13
Şekil 2: Selangor Eyaletinde LZS'nin Konumu	19
Şekil 3: Kalkınma Programlarına Göre 2014 - 2018 Arası Toplam Zekât Dağılımı	70

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: 2015'ten 2019'a Selangor'da Servet Zekâtı İçin <i>Nisab</i> Oranı	30
Tablo 2: 2014'ten 2018'e kadar Zekâta Tabi Mallara Göre Toplanan Zekât Toplamı... 36	
Tablo 3: Müşterilere Zekât Ödeme Hizmetleri Sunmak Üzere Zekât Kurumlarıyla İşbirliği Yapan İslami Bankacılık Kurumları	40
Tablo 4: Toplama Yöntemine Göre Selangor'da Toplanan Toplam Zekât	45
Tablo 5: Malezya, Selangor'da Bir Hanenin <i>Haddu 'l-kifaye 'nin</i> Belirlenmesi	61
Tablo 6: Zekât Alıcısı Grubuna Göre Selangor'da Toplam Zekât Dağıtımı	68

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	X	Doktora	
Tezin Başlığı: Malezya, Selangor Eyaletinde Zekât Toplama Ve Dağıtım Yöntemi			
Tezin Yazarı: Fakhrina Zulkiple		Danışman: Dr.Öğr.Üyesi Dr. İbrahim LABABİDİ	
Kabul Tarihi: 28.08.2020		Sayfa Sayısı: viii (ön kısım) + 99 (tez)	
Anabilim Dalı: Temel İslam Bilimleri		Bilim Dalı: İslam Hukuku	
İslam'ın beş şartından biri olan zekât, toplumsal olarak Müslümanlar arasında sosyo-ekonomik adaleti sağlamayı hedeflerken bireysel olarak da insanı bencillikten ve açgözlülüğten uzaklaştırarak paylaşmayı ve diğergâmlığı desteklemektedir. Malezya'da, zekâtın uygun şekilde dağıtılması için kişilerin zekâtlarını devletin hazırladığı zekât toplama merkezlerine teslim etmeleri teşvik edilmektedir. Malezya'da, her eyaletin ayrı bir zekât kurum modeli mevcuttur. Bu çalışma, profesyonel ve verimli bir şekilde yönetilen Malezya'daki güncel zekât uygulamasını ele almaktadır. Malezya'nın Selangor eyaletinde bulunan ve önde gelen zekât toplama ve dağıtım kurumlarından biri olan Selangor Zekât Kurulu (Lembaga Zakat Selangor-LZS) olarak bilinen zekât kurumuna odaklanacaktır. Bu çalışmanın temel amacı, klasik ve çağdaş fıkıh âlimlerinin en son teknoloji kullanılarak ve İslami değerler doğrultusunda uygulanan zekat toplama ve dağıtım uygulamaları hakkındaki özellikle LZS'de nasıl uygulandığına ilişkin görüşlerini tespit etmektir. Ayrıca, LZS'nin özellikle çağdaş Müslüman toplumda yeni zekat toplama ve dağıtım yöntemlerini nasıl benimsediğini ve uyarladığını değerlendirecektir. Bu çalışmada Malayca, İngilizce, Arapça ve Türkçe kaynaklarda kütüphane araştırma materyallerini içeren nitel bir araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. LZS'nin en iyi uygulamaları 2014-2018 arası Yıllık Raporları aracılığıyla analiz edilecektir. Ayrıca veriler, LZS Yönetim Kurulu'ndan yetkililerle yapılan röportajlar yoluyla toplanmıştır. Bu çalışma, LZS'nin Malezya'da zekât toplama ve dağıtımını açısından profesyonelce yönetilen, önde gelen zekât kurumlarından biri olduğunu göstermektedir. LZS, zekât toplama ve dağıtımını için, sadece zekât alıcıların ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayan, aynı zamanda devlet otoritesi tarafından çıkarılan fetvayı takip ederek İslam Hukuku'na da bağlı olan bazı yenilikçi yöntemler getirmiştir.			
Anahtar Kelimeler: Zekât toplama, zekât dağıtım, Zekât kurumu, Selangor Zekât Kurulu, Zekât ödeme yöntemi			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	X	Ph.D.		
Title of Thesis: Zakat Collection and Distribution in Selangor, Malaysia				
Author of Thesis: Fakhrina Zulkiple		Supervisor: Assist. Prof. İbrahim LABABİDİ		
Accepted Date: 28.08.2020		Number of Pages: viii (pre text) + 99 (main body)		
Department: Basic Islamic Sciences		Subfield: Islamic Law		
Zakat is one of the Five Pillars of Islam, which aims to purify heart from selfishness and greed as well as achieving socio-economic justice among Muslim communities. In Malaysia, Muslims are encouraged to make their zakat payments to the government's zakat collection centres for proper distribution to the zakat recipients. Malaysia has a unique system of zakat management since it falls under the jurisdiction of each state. This study will determine current zakat practice in Malaysia which managed professionally and and efficiently for the wellbeing of Muslim society, especially in LZS. It will focus on zakat institution in one of the state in Malaysia, i.e. Selangor, which is known as Selangor Zakat Board (Lembaga Zakat Selangor- LZS) and one of the leading zakat collection and distribution institutions in Malaysia. The main objective of this study is to identify the differences between the views of classical and contemporary fiqh scholars on the practices of zakat collection and distribution using latest technology as well as in line with Islamic values by LZS. Furthermore, how LZS adopts and adapts the new zakat collection and distribution methods especially in contemporary Muslim's setting will be analyzed. This study employed qualitative research approach which involves library research materials in Malay, English, Arabic and Turkish resources. The best practices of LZS will be analysed through its Annual Report between the years 2014 to 2018. Besides, data also gathered through interview session with one of LZS's Board of Director. This study indicates that LZS is one of the leading zakat institution in Malaysia that has been professionally managed in terms of collection and distribution of zakat. LZS has introduced some innovative methods for zakat collection and distribution, not only to cater the needs of zakat recipients, but also adhered to Islamic law by following the fatwa issued by the state authority.				
Keywords: Zakat collection; Zakat distribution; Zakat institution; Lembaga Zakat Selangor; Zakat payment method				

GİRİŞ

İslam'ın temel amaçlarından biri de mükelleflerin kendilerine emredilen hususları yerine getirip yasaklanan hususlardan uzak durmalarını sağlamaktır¹. İslam'ın temel emirlerinden birisi de zekâttır. Bu Allah'ın, Kur'an'da zekât vermeyi namazla aynı ayet içinde ilişkilendirmiş olması her iki ibadeti yapmanın önemini göstermektedir². Bunun için, bütün Müslüman âlimler, Kur'ân³, Sünnet⁴ ve *icmâ* delillerine dayanarak şartları yerine getiren her Müslüman için zekâtın farz olduğu konusunda hemfikirdir⁵.

Zekât, Kur'an'da *fakir*, *miskin* (düşkünler), *amil* (zekât toplayan memurlar), *müellefe-i kulub* (kalpleri İslam'a ısındırılacak olanlarla), *rikab* (köleler), *gârim* (borçlular), *fisebilillah* (Allah yolunda cihad edenler) ve *ibn-i sebil* (yolda kalmış yolcular)⁶ olarak belirtilen sınıflara sarf edilmek üzere dinen zengin sayılan müslümanların *nisab*'a ulaşan mallarından alınan belli payı ifade eder⁷. *Nisab*'a ulaşan bazı zekât mallarının türleri için bir yıl geçmesinin (*havl*) bir şart olduğu da kabul edilmektedir⁸.

Zekât, kuralları ve sınırları bireysel vicdanlara bırakılmayan sistematik bir ibadettir. Bu bağlamda, İslam fıkıh literatüründe zekât yönetiminin, genel olarak topluma fayda sağlamak ve hem zekât toplama hem de dağıtım sürecinde etkinlik ve verimliliği sağlamak amacıyla tercihen devlet tarafından yönetildiği belirtilir. İslam hukukçularına göre Allah'ın, Hz. Muhammed'den (s.a.v.) Müslümanların servetinden sadaka almasını emretmesi⁹, zekâtın yetkili bir kurum tarafından toplanması gerektiğini göstermektedir.

¹ Nurul Husna Haron vd., "Zakat For Asnaf's Business By Lembaga Zakat Selangor", *Malaysian Accounting Review: Special Issue* 9/2 (2010), 123-138.

² Yusuf Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, çev. Monzer Kahf (Kuala Lumpur: Islamic Book Trust, 2011), 48.

³ El-Bakara 2/43

⁴ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *Saḥihü'l-Buhârî*. nşr. Muhammed Züheyr b. Nasr. 9 Cilt. (b.y.: Dâru Tavki'n-Necât, 1422/2001), "İman", 8; Muslim İbn Haccac, *Saḥihü'l-Muslim*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî (Beyrut: Dar Ihya'ü't-Turas'ül-'Arabi, ts.), "İman", 16; Muhammed ibn 'İsa el-Tirmizi, *Sünenü't-Tirmizi*, nşr. Başar Awad Ma'ruf (Beyrut: Daru'l-gurub İslami, 1998), "İman", 2609; ibn Alî ibn Sînân el-Nesâ'î, *Sünenü'n-Nesa'i*, nşr. Ebdü'l-fattah Ebu Gudda (Beyrut: Mektebetü'l-Matbu'atü'l-İslamiyye, 1986), "İman", 5001.

⁵ El-Mevsûatü'l-Fıkhiyye el-Kuveytiyye 23/227; Vehbe Zuhayli, *El-Fikhü'l-İslami ve Edilletuhu* (Dimaşk: Daru'l-fikr, ts.), 3/1792.

⁶ Kur'an Yolu (Erişim 12 Mayıs 2020), el-Tevbe 9/60.

⁷ Didin Hafidhuddin, *Zakat in Modern Economy* (Jakarta: Gema Insani, 2002), 7.

⁸ Ahmet bin Arefe el-Dasuki, *Haşiyetü't-Dasuki 'ala Şerhi'l-kebir* (Daru'l-Fikr, ts.), 431.

⁹ el-Tevbe 9/103

Zekâtın devlet tarafından organize edilmesinin en önde gelen sebebi zekâtın, hayat ve yoksulluk sorunlarının ele alınmasında İslam'da sosyal güvenlik, sosyal adalet ve sosyal dayanışma sisteminin bir parçası olarak görülmesidir¹⁰. Zekât sayesinde zenginler zenginliklerini kendilerine nisbetle maddî imkânları daha kısıtlı olanlara dağıtmakta ve böylelikle zekât Müslüman toplulukları arasında sosyo-ekonomik adaleti tesis ederek İslam toplumunu tek bir aile haline getirmekte ve kardeşlik duygusunu artırmaktadır¹¹.

Zekât her ne kadar İslam'ın temel ibadetlerinden biri olsa da zekât ile ilgili herhangi bir tartışma sosyo-ekonomik faktörden ayrılamaz¹². Zira zekât, zenginliğin toplumda yeniden dağıtılması yoluyla dengeli ekonomik büyümeyi teşvik eder¹³. Gelirin yeniden dağıtılması devletin kamuoyuna sağladığı bir sosyal güvenlik biçimi olarak varlıklı gruptan elde edilen gelirin yoksul topluluklara dağıtılması anlamına gelmektedir¹⁴. Dolayısıyla bu yeniden dağıtım süreci kurumsallaşmadıkça sosyo-ekonomik adaletin tam olarak gerçekleşmesi mümkün olmaz¹⁵.

Devletin zekât fonlarının toplanması ve tahsisindeki rolü, Allah Resûlü'nün Medine'de bulunduğu dönemin sonlarında başlamıştır. Söz konusu dönemde zenginler ve yoksullar asla birbirleriyle yüzleşmezler, bunun yerine arabulucu olarak zekât kurumu işlev görürdü¹⁶. Zekât fonları Allah Resûlünün yönetiminde, atanan zekât memurları (*amil*) tarafından toplanıyor ve dağıtılıyordu¹⁷. Hz. Muhammed (s.a.v.) tarafından atanan zekât memurlarının çoğu, ilk halife, Ebu Bekir tarafından muhafaza edilmiştir. Hilafeti döneminde Hz. Ebu Bekir, toplumdaki fakir ve muhtaçların haklarını korumak için zekât ödemeyi reddeden gruplarla mücadele ederken zekât ödemenin önemini vurgulamıştır¹⁸.

¹⁰ Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 3; Adnan, M.A - Bakar, N.B.A., "Accounting Treatment for corporate Zakah: A Critical Review", *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management* 2/1 (2009), 32-45; Turan Yazgan, *Sosyal Güvenlik Açısından Zekat* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 1995), 8.

¹¹ Taheri, R., M., "The Basic Principles of Islamic Economy and Their Effects on Accounting Standard-Setting", 2001 <http://www.islamic-finance.net/islamic-accounting/acctg6.html>

¹² Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 3.

¹³ Mahmood Zuhdi Abd. Majid, *Pengurusan Zakat* (Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 2003), 47.

¹⁴ Bayu Taufiq Possumah, "Had Kifayah Zakah and Adequacy of Income Redistribution: A Proposal Framework", *International Journal of Zakat* 1/1 (2016), 36-49.

¹⁵ Mehmet Günay, *Zekat Kitabı* (Ensar Neşriyat, 2007), 31.

¹⁶ Ali Özek, "Asr-ı Saadet'te Zekat'ın Tatbikatı", *Türkiye'de Zekat Potansiyeli* (İslami İlimler Araştırma Vakfı Yayınları, 1987), 16.

¹⁷ Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 18.

¹⁸ A.e., 34.

Daha sonraları, Hz. Ömer'in hilafeti döneminde zekâtın toplanması ve dağıtılması sistematik bir yapıya kavuşturularak zekât yönetiminde devletin hazinesini ve zekât da dâhil olmak üzere mülkleri saklamaya yönelik bir yer olarak *beytûlmâl* (Kamu Hazinesi) kavramı gibi bazı yenilikler uygulamaya konulmuştur. Yine bu dönemde Medine, zekât sisteminin merkezi olarak konumlandırılırken şube yönetim sistemi ve atanmış kadrolu eleman kavramı da getirilmiştir¹⁹. Hz. Ömer, zekât fonlarından Mekke ile Medine arasındaki mola yerlerinde kamu yararına bir vakıf kurmuştur. Hz. Ömer, zekât verilebilecekler sınıfını *icthad* yöntemine dayalı olarak Allah Resûlü zamanında öngörülmemiş yeni servet kaynaklarını da içerecek şekilde genişletmiştir²⁰. Hz. Ömer'in zekât konusundaki icthadları diğer Halifeler ve İslam âlimleri tarafından da takip edilmiştir. Zekât kurumunun başarılı bir şekilde işletilmesi sayesinde Hz. Ömer döneminde sosyal refahın arttığı ve zekât verilecek kimse bulmanın zorlaştığı belirtilir²¹. Bu durum zekâtın fakirlikle mücadelede olumlu sonuçlarını bulunan, denenmiş bir yöntem olduğunu da göstermektedir. Aynı uygulamaya, zekâtın uzmanlar tarafından yönetildiği ve o dönemde zekât dağıtım mecralarının Müslüman toplum yararına çeşitlendirildiği Emevi hükümdarlığı sırasında Halife Ömer b. Abdülaziz tarafından da devam edilmiştir²².

Hükümdarlığı sırasında, Hz. Osman, zekât alacaklılarına sağlanan yardımın yeterli olmasını sağlamak amacıyla yardım oranını %100'e kadar çıkartmış ve zekât fonunu önceliğe göre dağıtmıştır. Hz. Osman döneminde zekât uygulamasına ilişkin en önemli gelişme devlet memurlarınca toplanacak olan zekât için mükelleflerin malları arasında bir ayrıma gidilmesidir. Hz. Osman dönemindeki uygulamada zekât mükelleflerinin altın-gümüş ve para gibi görünür olmayan mallarının (*emvâl-i bâtına*) zekâtlarını doğrudan alıcılara dağıtmaları buna karşılık hayvanlar ve bitkiler gibi görünür zekât mallarının (*emvâl-i zâhire*) hükümet tarafından atanmış *amillere* ödenmesi uygulaması

¹⁹ Ram Al Jaffri Saad, vd., "Zakat Surplus Funds Management", *International Journal of Economics and Financial Issues* 6/S7 (2016), 171-176.

²⁰ Musa, A. vd., "Exploration of New Sources of Zakat in Malaysia", *National Zakat And Tax Conference* (2007), 73-82.

²¹ Hidayati, A. - Tohirin, A., "Management of Zakah: Centralised vs Decentralised Approach." *Seventh International Conference – The Tawhidi Epistemology: Zakat and Waqf Economy*, Bangi (2010).

²² Faisal, F., "The History of Zakat Management in The Muslim World and in Indonesia (Investigation Theory Approach-The History Of Charles Peirce And Lieven Boeve's Deficit Truth", *Journal of Analysis* 11/2 (2011), 241-272.

başlatılmıştır.²³ Hz. Ali halifeliği sırasında zekât toplama sorumluluğu verilen *amilin* davranışını izlemeye ağırlık vermiştir²⁴.

Zekât konusunda müstakil bir çalışma yapan Yusuf el-Karadavi, zekât toplama işinin kamu otoritesi tarafından gerçekleştirilmesi gerekliliği üzerinde durarak buna ilişkin bir takım sebepler zikretmiştir. Bu sebeplerin ilki, bazı insanların mallarını kendi istekleri ile verme yönünde gönüllü bir iradeye sahip olmamalarıdır. Yoksulların hak ettikleri payı kaybetmemeleri için, zekât mükelleflerinin zekât vermeye mecbur edilmeleri gerekir. İkincisi, devlet veya kurum tarafından yönetilen zekât yönetimi, yoksulların onurunu, ödeyenlerin elinde aşağılanmaktan muhafaza ettikleri için korumaktadır. Üçüncüsü, kurumsal işleyen zekât yönetimi bireylere bırakılmasına nispetle zekât dağıtımının önyargılı olmasını engeller. Son olarak, bazı zekât alıcılarının kategorileri yalnızca yetkililer tarafından belirlenebilir. Bu yetkililer veya hükümet, toplumun en çok neye ihtiyacı olduğunu daha iyi bilir²⁵. Bu konu zekât kurumunun zekât verilebilir malların genişletilmesi, görünen veya görünmeyen mallardan zekât toplanması, sistematik zekât yönetimi, etkili zekât dağıtımı ve İslami kuralların uygulanmasında ihtimam gibi önemli başarı etkenlerini listeleyen el-Karadavi tarafından vurgulanmıştır²⁶.

Zekât kurumunun rolü zekât toplama ve zekât dağıtımı olmak üzere İki temel fonksiyona sahiptir. İslam hukukçularına göre bu rol, yetkili zekât görevlileri aracılığıyla devlet düzeyinde gerçekleştirilmeli ve yukarıda belirtilen özellikleri karşılamalıdır. Devletin zekât kurumunun işletimi konusundaki rolünü vergileri tahsil etmedeki rolünden ayırt etmek gerekir. Çünkü devletin vergileri tahsil etmesi bir gereklilik ve zorunluluktur. Vergi tahsilatı doğrudan devlete ödenecek ve hükümet vergi tahsilatından halka karşı tüm sorumluluğunu yerine getirmek zorunda kalacaktır. Bu, zekâttan farklıdır. Çünkü devlet, zekâtın bir bütün olarak insanlara değil, belirli insanlara toplanması ve dağıtılması için aracı olarak hareket etmektedir²⁷. Zekât tahsilatının devlet geliri ile hiçbir ilgisi olmadığını anlamak önemlidir²⁸.

²³ Wahairi, M. *Zakat: Its Role in Wealth Enrichment* (Kuala Lumpur: Pustaka al-Mizan, 1991), 8.

²⁴ A.e.

²⁵ Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 517.

²⁶ Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 34.

²⁷ Et-Tevbe 9/60

²⁸ Zayas F.G., *The Law and Institution of Zakat*, 48.

Çalışmanın Konusu

Günümüzde zekât uygulaması ve yönetimi ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Konuya ilişkin araştırma yapan kimi araştırmacılar tarafından zekât kurumunun devlet tarafından işletilmesi şiddetle teşvik edilmekle birlikte çoğu ülkede zekât sistemleri organize edilememiştir ve zekât toplamak ve dağıtmak için hükümet dışı kuruluşlara (Sivil Toplum Kuruluşu - STK) güvenilmektedir. Ancak, sömürge döneminden sonra, Yemen, Suudi Arabistan, Libya, Sudan, Pakistan ve Malezya gibi birkaç Müslüman ülke hükümet aracılığıyla zorunlu zekât yönetimini seçmiştir. Mısır, Ürdün, Kuveyt, İran, Bangladeş, Bahreyn ve Irak gibi diğer ülkeler ise uzmanlaşmış devlet kurumları oluşturmuşlar ancak kamuoyunun katılımı gönüllü hale getirilmiştir²⁹. Yasalarda buna yer vererek, hükümetin kurduğu kurumlara belirli kalemler üzerinden zekât ödenmesini zorunlu kılan, çoğunluğu Müslüman birçok ülke bulunmaktadır³⁰. Güney Afrika ve Tayland gibi Müslümanların azınlıkta olduğu bazı ülkelerde bile zekât şeklinde bağış toplayan hayır kurumlarıyla ilgili düzenlemeler yapılmıştır³¹.

Tezimizin ana konusunu oluşturan ülke olan Malezya, başta Malay, Çinli ve Hintli olmak üzere herkesin herhangi bir dini benimsemekte özgür olduğu çeşitli etnik ve ırklardan oluşan çok ırklı bir ülkedir. Ancak Malezya anayasasının 3. maddesine göre devletin dini İslam'dır. Malezya çoğunlukla Müslüman kişiler tarafından yönetilmekte olup, zekâtla ilgili konular da dâhil olmak üzere İslam hukukuna uymaya çalışmaktadır. Müslüman kamuoyunda genel olarak, Malezya zekât sisteminin ileri düzeyde olduğu kabul edilir ve bu nedenle genellikle öğrenilmeye ve ders almaya değer başarılı bir vaka olarak emsal gösterilir³².

14 eyaletten oluşan Malezya'da her eyalette zekât kurumu bulunmaktadır. Ayrıca, her eyaletteki Fetva Meclisi, zekât kurumlarının faaliyetlerini yürütmesi için bir referans

²⁹ Hassan, K., "An Integrated Poverty Alleviation Model Combining Zakat, Awqaf And Micro-Finance", *Proceeding, Seventh International Conference The Tawhidi Epistemology: Zakat and Waqf Economy*, Malaysia, Bangi, 2010.

³⁰ Khairul Azhar Meerangani, "The Effectiveness of Zakat in Developing Muslims in Malaysia", *Journal of Islam and Humanities* 3/2 (May 2019), 127-138.

³¹ Rahmatina, A. Kasri, "Determinants of Poverty amongst Zakah Recipients in Indonesia: A Household Level Analysis", *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi* 3/3 (November 2017), 30-40.

³² Abdalrahman Migdad, "Managing Zakat through Institutions: Case of Malaysia", *International Journal of Islamic Economics and Finance Studies* 3 (2019), 28-44.

platformu olup, kurumlar tarafından uygulanacak bir fetvanın düzenlenmesi ve yayınlanmasından sorumlu nihai kurumdur. Bu nedenle, her eyaletin, eyalet yasalarının bir parçası olarak kabul edilen kendi zekât yasası vardır. Yasalara göre bu kurumlar ayrıca kötü yönetim ve yolsuzluktan arı olmalı ve zekât mükelleflerinin güvenini kazanmak için uygun şekilde yönetilmeli ve düzenlenmelidir.

Tüm zekât kurumları arasında, Selangor'da bulunan Selangor Zekât Kurulu (Lembaga Zakat Selangor - LZS) Malezya'nın en gelişmiş zekât kurumu olarak kabul edilmektedir. Toplam 7930km²'lik alanı ile Batı Yarımada Malezya'nın batısında yer alan Selangor, dokuz ilçeden oluşmaktadır ve 5.46 milyonluk nüfusu ile Malezya'nın en kalabalık eyaletidir³³. Kalkınma açısından Selangor, kalkınmanın hemen her alanında büyüdüğü için Malezya'nın en gelişmiş eyaletidir. Selangor, 1994'te ilk kuruluşunda sadece 11,5 milyon MYR'den 2018'de 793,7 milyon³⁴ MYR'ye çıkan zekât tahsilatı da dâhil olmak üzere ülkenin kalkınmasına katkıda bulunan bir eyalet olarak kabul edilmektedir³⁵. Zekât toplamadaki önemli artış, zekât dağılımında büyük bir artışa, yani 1994'te 14 milyon MYR'den 2018'de 829,9³⁶ milyon MYR'ye yükselmesine yol açmıştır. Yapılan değerlendirmelere göre bu başarı, zekât yönetiminin, Malezya'da zekât ödeme yöntemlerinde çok sayıda mekanizma sunan ve çeşitli dağıtım programları geliştiren bağımsız zekât kurumlarının özelleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, bu ödeme ve dağıtım yöntemi, sürekli İslam hukukuna uygun olarak işletilmesini sağlamak için denetim ve rehberlik gerektirmektedir.

Selangor Zekât Kurumunun zekât konusundaki rolünü tam ve etkili bir biçimde yerine getirebilmesi için zekâta ilişkin konularda karar verirken ictihada özel bir önem atfettiği, bu bağlamda istihsan ve örf gibi delillere sıklıkla atıfta bulunduğu görülmektedir. Bu yaklaşım tarzı, “ezmanın teğayyürü ile ahkâmın teğayyürü inkâr edilemez”³⁷ diyen bir

³³ Malezya'nın Resmi İstatistik Sitesi
https://www.dosm.gov.my/v1/index.php?r=column/cthemByCat&cat=117&bul_id=MDMxdHZjWTK1SjFzTzNkRXYzcVZjdz09&menu_id=L0pheU43NWJwRWVSZklWdzQ4TlhUUT09 (Erişim 20 Nisan 2020)

³⁴ Yaklaşık 1.26 milyar TL (1MYR = 1.59TL, 16 Mayıs 2020)

³⁵ Abidin, N.I., vd.. “Malaysia's Local Agenda 21: Implementation nd Approach In Kuala Lumpur, Selangor And Johor Bahru”. The IIOAB Journal 7/1 (2016), 554-562.

³⁶ Yaklaşık 1.32 milyar TL (1MYR = 1.59TL, 16 Mayıs 2020)

³⁷ Ahmed Muhammed Ebu Zerka, *Şerh el Kavaid el-Fıkhiyye* (Dimaşk: Daru'l-Kelam, 1989), 227.

*küllî kaide*³⁸ ile tutarlı olup, kararlarla birlikte fetvada yeni örf ve adetlere uygun değişikliklere de imkân tanımaktadır. Malezya'daki 14 zekât idaresinin farklı içtihad, istihsan ve örf yaklaşımları nedeniyle Malezya'daki Müslüman âlimler arasında, özellikle LZS'nin Selangor'da uyguladığı zekât toplama ve dağıtma yöntemi açısından, zekât uygulamasıyla ilgili olarak ilmî açıdan verimli tartışmalar yaşanmaktadır. Bizim tez çalışmamızda temel araştırma sorularımız ve hareket noktalarımızı şu şekilde belirtmek mümkündür:

- i. Malezya'daki güncel zekât uygulamaları nelerdir?
- ii. Klasik ve çağdaş fıkıh âlimlerinin zekat toplama ve dağıtım uygulamaları hakkındaki özellikle LZS'de nasıl uygulandığına ilişkin görüşlerini nasıl tespit etmektedir?
- iii. LZS özellikle çağdaş Müslümanlık ortamında yeni zekat toplama ve dağıtım yöntemlerini nasıl benimsemekte ve uyarlamaktadır?

Çalışmanın Amacı

Yukarıdaki tartışmaya dayalı olarak, bu çalışmanın amaçları şunlardır:

1. Malezya'daki güncel zekât uygulamasını belirlemek;
2. Klasik ve çağdaş fıkıh âlimlerinin zekat toplama ve dağıtım uygulamaları hakkındaki özellikle LZS'de nasıl uygulandığına ilişkin görüşlerini tespit etmek;
3. LZS'nin özellikle çağdaş Müslümanlık ortamında yeni zekat toplama ve dağıtım yöntemlerini nasıl benimsediğini ve uyarladığını değerlendirmek.

Çalışmanın Önemi

Bu çalışmanın, zekât alanında İslam hukukunun uygulama yönünün anlaşılmasına katkıda bulunması beklenmektedir. Fıkıhın diğer konularında yapılan araştırmalarla mukayese edildiğinde zekâtın uygulamasına ilişkin literatürün çok geride kaldığı görülmektedir Malezya'daki zekât uygulamaları modeli oldukça benzersiz bir sistem olduğu için tüm taraflarca anlaşılmalıdır. Bu konuda yapılacak çalışma zekât uygulamaları literatürünün zenginleşmesine katkı sunacaktır. Bu çalışmanın,

³⁸ Hukukun temel ilkelerini yansıtan, farklı alanlardaki fer'î meselelerin hükümlerini tamamen veya büyük oranda kuşatan tümel önerme anlamında fıkıh terimi. (TDV, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kulli-kaide>)

Malezya'nın zekât yönetimi deneyimlerini ve en iyi uygulamalarını Türkiye kamuoyu ile paylaşabileceğine inanılmaktadır.

Ayrıca zekât, İslam'ın tüm Müslümanlar için zorunlu (farz) kılınan beş şartından biridir. Malezya Hükümeti, zekât kurumlarını zekât mükelleflerinin yükümlülüklerini yerine getirmeleri için bir araç olarak belirlemiş olup toplama ve dağıtım açısından bundan en fazla zekât alıcıları faydalanmaktadır. Bu çalışmanın bir diğer önemli katkısı, Selangor'da toplumun, özellikle bireysel, yönetim kurumu ve kamu şirketlerinden oluşan zekât mükelleflerinin gözünde toplumun ihtiyaç ve refahını ihmal etmeyen zekât toplama ve dağıtım yöntemine ilişkin anlayışını ortaya koymaktır. Selangor'daki Müslüman toplum bu araştırma aracılığıyla, zekât alıcılarına yardımcı olmak için LZS tarafından yapılan çeşitli çabaları öğrenebilir ve zekât kurumunun uyguladığı zekât toplama ve dağıtım sürecinin etkinliğini değerlendirmek için referans olarak kullanılabilir. Zekât ödeme ve dağıtım yöntemi hakkında açık ve net bilgi verilmesi halinde, zekât mükellefleri süreçten memnun kaldıkça, toplanan zekât miktarını artıracaktır. Araştırmanın bulguları, aynı zamanda, genel olarak Müslüman dünyada ve özelde Malezya'daki yoksulluğu ortadan kaldırma stratejilerinde diğer zekât kurumlarına referans olabilir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada kullanılan yöntem, sosyal bilimler araştırma yöntemidir. Sosyal bilim, insan toplulukları ve bunların bireysel veya toplu davranış bilimidir³⁹. Gumilar Rusliwa Somantri'ye göre, sosyal bilgiler metodolojisi, araştırmacıların incelenmekte olan sosyal olguları belirleme ve açıklama sürecinde ihtiyaç duydukları verileri elde etmek için kullandıkları sistematik bir yöntemdir⁴⁰. Bu nedenle, çalışmanın amacına ulaşmak için, araştırmacıya hedeflenen nüfus veya yerlerin incelenmesi yoluyla sosyal yaşamı anlamasına yardımcı olan verilerin anlamının yorumlanması ve anlaşılmasında daha fazla özgürlük elde etmek için nitel yaklaşım kullanılmaktadır⁴¹. Nitel araştırma, insanların bireylerin sosyal gerçekliğini anlamak için mülakatlar, günlükler, dergiler, sınıf gözlemleri ve yoğun uygulamalar ile görsel ve metne dayalı materyallerin ve sözlü tarihin

³⁹ Anol Bhattacharjee, *Social Science Research: Principles, Methods, and Practices*. (University of South Florida, 2012),3. http://scholarcommons.usf.edu/oa_textbooks/3

⁴⁰ Gumilar R. Somantri, "Memahami Metode Kualitatif", *Makara, Sosial Humaniora* 9/2 (2005), 57-65.

⁴¹ Punch, K. F., *Introduction to Social Research: Quantitative and Qualitative Approaches* (SAGE Publications, 2013), 5.

veri içeriğini elde etmek, analiz etmek ve yorumlamak üzere açık uçlu anketlerden yararlanılır⁴². Böylece bu tez verileri, Selangor'da zekât toplama ve dağıtım hakkında daha ayrıntılı ve bütünsel veriler elde etmek amacıyla Shah Alam'daki LZS Genel Merkezi'nde Zekât Alıcıların Kalkındırma Bölümü Başkanı ile 2 Ağustos 2019 tarihinde bir röportaj yapmak suretiyle toplanmıştır. Röportaj soruları araştırma hedeflerine göre oluşturulmuş ve röportajlar daha sonra görüşmecilerin izni ile yazıya dökülmüştür. Veriler, LZS'nin resmi internet sitesinde yer almaktadır.

Çalışmada, Malayca, İngilizce, Arapça ve Türkçe metinler ve LZS'nin resmî sitesinin 2014-2018 arası yıllık raporları kullanılmıştır. Konu ele alınırken yalnızca Sünnî-amelî dört mezhebin görüşlerine değil geniş fıkıh mirasında yer alan diğer nakillere de değinilecektir. Çağdaş dönemde zekât konusunda en kapsamlı çalışmayı İslâm literatürüne kazandıran Karadavî'nin Fıhkü'z-Zekât adlı eserinden istifade edilecektir. Daha sonra veriler, Selangor'da zekât toplama ve dağıtımında kullanılan yöntemin hangi ölçüde ve İslam hukukuna uygun olarak uygulanıp uygulanmadığını anlamak için tanımlayıcı analiz yöntemleri kullanılarak analiz edilecektir.

Çalışmanın Yapısı

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, Malezya'da zekât tahriçesiyle başlayıp, zekât yönetiminin eyaletler arasındaki karşılaştırması ve Malezya'da zekâtla ilgili fetva kurumu ile devam etmektedir. Sonra bu bölüm, Selangor'daki zekât kurumu Selangor Zakat Kurulunu (Lembaga Zakat Selangor - LZS) tarihi, organizasyonu ve LZS tarafından uygulanan zekâta tabi mallar açısından incelemektedir. İkinci bölüm, LZS tarafından uygulanan zekât toplama ve dağıtım yöntemiyle birlikte, Selangor'da zekât toplama ve dağıtımına ilişkin 2014-2018 arası yıllık raporlara dayalı olarak bu yöntemleri İslam hukuku açısından incelemektedir.

⁴² Zohrabi, M., "Mixed Method Research: Instruments, Validity, Reliability and Reporting Findings", *Theory and Practice in Language Studies* 3/2 (2013), 254–262.

BÖLÜM 1 : MALEZYA’DA ZEKÂT UYGULAMALARI VE SELANGOR’DAKİ ZEKÂT KURUMU

Bu bölümde öncelikle, Malezya'daki zekât kurumunun tarihine ilişkin açıklamalarda bulunduktan sonra Malezya'nın her eyaletindeki zekât yönetimi ve idaresi arasındaki bir karşılaştırma yapılacaktır. Bu bölüm aynı zamanda zekât kanunu ve kanunlaşması ile Malezya'da zekâtla ilgili çıkarılan fetva yöntemini tartışmaktadır. Daha sonra Selangor'daki Selangor Zekât Kurulu (Lembaga Zakat Selangor-LZS) olarak bilinen zekât kurumundan, tarihinden ve düzeninden bahsedilecektir. LZS tarafından zekâta tâbi kabul edilen mallar da bu bölümde ele alınacaktır.

1.1. Malezya'nın Zekât Uygulamasına Genel Bir Bakış

1.1.1. Malezya’da Zekât Uygulamasının Tarihçesi

Federal Anayasanın Dokuzuncu Çizelgesi kapsamındaki Eyalet Listesi "...Zekât, Fitre ve *Beytülmal* veya diğer adıyla Eyalet içindeki İslam dini geliri..." ile ilgili konuları ele alır⁴³. Başlangıç olarak, Abdul Aziz tarafından yapılan araştırmaya göre Malezya'daki zekât uygulamalarının gelişimi; sömürge öncesi, sömürge ve bağımsızlık veya sömürge sonrası dönemde olmak üzere üç ana aşamaya ayrılabilir⁴⁴.

Zekâtın tarihsel geçmişi 13.yüzyılda İslamiyet, Malay Takımadalarına ilk geldiğinde başlamıştır. Bu süre zarfında zekât idaresi için resmi bir çerçeve yoktur. O dönemde Müslüman cemaat sadece din âlimleri veya dini liderlerden oluşan zekât toplayıcılarına zekât ödemiştir. Daha sonra zekâtları Kuran'da belirtildiği şekilde zekât almaya hak sahibi olanların ihtiyacına göre dağıtılacak ve zekâtın kalan kısmı dinî okulların bakımı ve genişletilmesi için kullanılacaktır. İslam toplumu âlimlerin zekât dağılım oranını belirlemede en bilgili ve nitelikli olduklarına inanıyordu⁴⁵. O zamanda Müslüman halk, din âlimlerinin önemli rolünü açıkça kabul etti ve *amil* olarak onların işlerinden memnun görünmekteydi⁴⁶.

⁴³ Dokuzuncu Çizelge Listesi II - Eyalet Listesi No.1 Malezya Federal Anayasası.

⁴⁴ Abdul Aziz Muhammad, *Zakat and Rural Development In Malaysia* (Kuala Lumpur: Berita Publishing, 1993), 23.

⁴⁵ Aidit Ghazali, *Zakat: Satu Tinjauan* (Selangor: IBS Buku Sdn. Bhd., 1988), 5.

⁴⁶ Hairunnizam Wahid, "Pengagihan Zakat Oleh Institusi Zakat Di Malaysia: Mengapa Masyarakat Islam Tidak Berpuas Hati?", 89-112.

İngiliz sömürge döneminde, Sultan'ın gözetiminde tüm İslami işlerle ilgili meseleleri yönetmek için her eyalette Eyalet İslam Dini Meclisi (Majlis Agama Islam Negeri - MAIN) olarak bilinen özel bir kurum oluşturulmuştur. Bu süre zarfında, zekât idaresinde resmi görevli bir *amil* eyalet adına her köyde zekât toplama yetkisi verirdi. İmamın zekât toplamadaki rolü, Malezya'daki her eyalette MAIN'in kurulmasıyla azalmaya başlamıştır. Daha sonra toplanan zekât İslami idarenin mali kaynağı olarak hükümete verilecekti⁴⁷. Söz konusu dönemlerde zekât kurumunun kurulması, İngilizlerin İslam'ı sade bir ritüel ve ayin dini haline getirme niyetinin bir devamı niteliğindedir⁴⁸. Zekât idare sistemi, az ya da çok birbirine benzeyen eyaletlerin dini yasalarında şart koşulmuştur. Başka bir deyişle, nihai yetki, kendi ilgili MAIN'i altında eyalet hükümetine aittir⁴⁹. Bugüne kadar MAIN'i nezaretinde kalan zekât idaresi bu şekilde gelişmiştir⁵⁰.

Malezya 31 Ağustos 1957'de bağımsızlığını elde ettiği andan 1990'ların başına kadar, Malezya'daki zekât idare yapısında birçok değişiklik olmuştur. Bu etkiler nedeniyle, Malezya Federal Anayasaları (1957) İslam'ı federasyonun resmi dini olarak ilan etse de, zekât dahil tüm İslami işler hâlâ Hükümdarın himayesi, yani Federal Bölgeler'de Kral Yang Di-Pertuan Agong ve ilgili eyaletlerinde ise Sultan veya Kralın yetkisi altındaydı. Bu nedenle tüm Malezya'daki zekat sorumluluğu, Kedah Eyaleti'nde MAIN'den bağımsız Jabatan Zakat Kedah (Kedah Zekât Müdürlüğü) adında özel bir kurumu oluşturduğundan dolayı, Kedah Eyaleti dışında MAIN tarafından yerine getirilmektedir⁵¹. Bu MAIN'in, Krallar'ın yerine zekât toplamak ve zekâtı hak sahibi alıcılara dağıtmak için *amil* atadığı anlamına gelmektedir.

Ancak, uygun mekanizmalar ve *amil* tarafından karşılaşılan ağır iş yükleri nedeniyle zekât toplanan miktar düşüktü⁵². 1990'lardan hemen sonra, Malezya'da zekât fonlarının daha verimli ve etkili bir şekilde toplanması ve dağıtılması talebi nedeniyle, tüm zekât

⁴⁷ Steiner, K., "The Challenges of Implementing Zakat In A National Setting: Giving Context To A Global Norm By Different Epistemic Communities In Malaysia", *World First Universiti Zakat Conference (WUIZC)* (PWTC: Kuala Lumpur, 2011), 54-72.

⁴⁸ N.M Nik Hassan, *Zakat in Malaysia: Present and Future Status, Development and Finance in Islam* (International Islamic University, 1991), 26.

⁴⁹ Abu Bakar, N. B., "A Zakah Accounting Standard (ZAS) for Malaysian Companies", *American Journal of Islamic Social Sciences* 24 /4 (2007), 74-92.

⁵⁰ Aidit Ghazali, *Zakat: Satu Tinjauan*, 7.

⁵¹ Azman Ab Rahman vd., "Zakat Institution in Malaysia: Problems and Issues", *Global Journal AL-Thaqafah* 2/1 (2012), 35-41.

⁵² Mohd Rais Alias, "Pembangunan Institusi Zakat Di Malaysia", *Menelusuri Isu-Isu Kontemporari Zakat*, Kuala Lumpur, Pusat Pungutan Zakat (PPZ) (2016), 335.

işlemlerinde bilgisayar teknolojisini kullanarak zekâtın düzgün ve profesyonel bir şekilde yönetilmesi için bazı eyaletlerde, MAIN'e bağlı olarak hareket eden atanmış bir kurum kurulmuştur⁵³. Ahmad ve Shofan'a göre, zekât politikası aynı zamanda bürokrasiye bağlı olmayan bir şirket çalışma sisteminin kurulmasını da içermektedir. Bu şekilde bir sistem inovasyonu, yaratıcılığı, ileriye dönük etkililiği teşvik edecek ve dağıtım sistemini hızlandıracaktır. Buna ek olarak, bu organ personelinin gelecekteki refahını garanti etmek için kendi hizmet düzenini getirmeyi; İslami çalışmalar, finans, pazarlama, bilişim, araştırma, işletme, ekonomi, kitle iletişimi vb. gibi çeşitli alanlarda uzmanlığa sahip deneyimli personel istihdam etmeyi amaçlamaktadır⁵⁴.

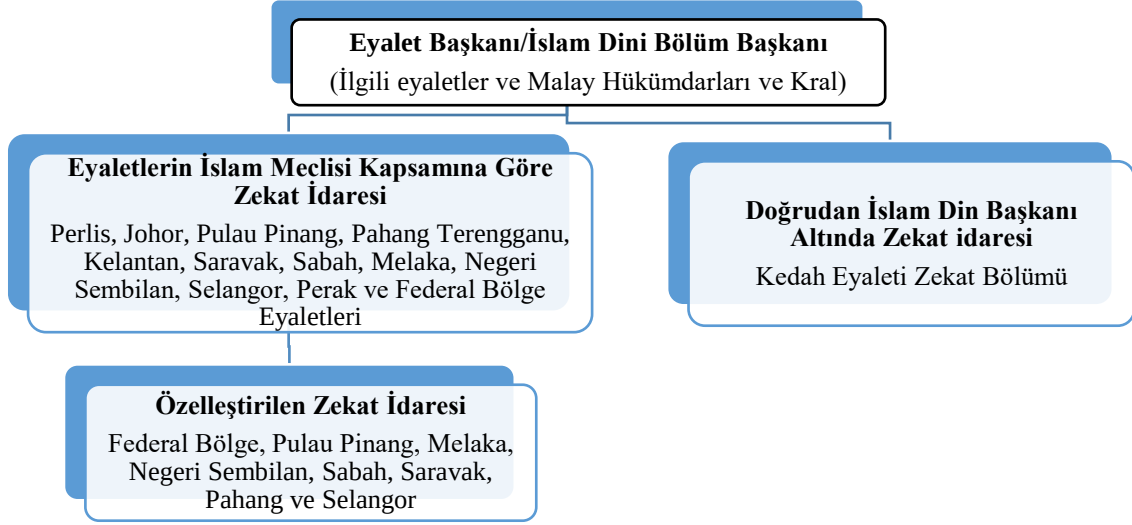
1991 yılında Federal Bölgelerden başlayarak, ardından 1995 yılında Selangor, Pahang ve Pulau Pinang Eyaleti ve 2000 yılında Negeri Sembilan ve Melaka Eyaleti zekât kurumlarını özelleştirme yolunda ilerledi⁵⁵. Bunu 2001 yılında Tabung Beytülmal Saravak izledi ve sonuncusu 2007 yılında özelleştirilen Sabah Zekât Merkezi oldu⁵⁶. Özelleştirme veya şirketleştirme, verimliliği önemli ölçüde artırmak için mülkiyeti, mülkü veya işi devletten özel sektöre devretme süreci anlamına gelmektedir. Ancak bazı eyaletler sadece zekât toplamayı özelleştirirken, bazı eyaletler hem zekat toplamasını hem de dağıtımını özelleştirmektedir. Sonuç olarak, on üç eyalette zekât idaresi hiyerarşisi ve Malezya Federasyonu Federal Bölgesi aşağıdaki şekilde açıkça anlaşılabilir:

⁵³ Azman Ab Rahman, "Zakat Institution in Malaysia", 38.

⁵⁴ Ahmad S.M., - Shofan A., "Transformasi Pengurusan Zakat di Malaysia", *International Islamic Development Management Conference (IDMAC)* (Malaysia, Pulau Pinang: USM), 2010.

⁵⁵ Ahmad, S. vd., "Penswastan Institusi Zakat dan Kesannya Terhadap Pembayaran Secara Formal di Malaysia", *International Journal of Management Studies* 13/2 (2006), 175-196.

⁵⁶ Mohamad Idham Md Razak, vd., "Overview of Zakat Collection in Malaysia: Regional Analysis", *American International Journal of Contemporary Research* 3/8 (2013), 140-148.

Şekil 1: On üç Eyalette ve Malezya Federasyonu Federal Bölgesinde Zekât İdaresi Hiyerarşisi⁵⁷

Muhsin Nur Paizin Malezya'daki zekât idaresinin yapısını dört farklı şekle ayırmıştır:

- Zekât kanunlaşması altında, Kedah gibi, MAIN'den ayrı ancak yine de bir sultan tarafından yönetilen bir kurum kuruldu.
- Perlis, Kelantan, Terengganu, Johor ve Perak gibi herhangi bir özelleştirme yapılmadan kendi birimi veya Beytülmal veya zekât merkezleri dairesi aracılığıyla MAIN tarafından doğrudan zekât idaresi.
- Yalnızca zekât tahsilat görevlerinin oluşturulduğu ikili sistem idaresi İslam hukuku yasalarının eyalet idaresi altında; Federal Bölgeler, Malakka, Negeri Sembilan ve Pahang gibi dağıtım meseleleri de MAIN altında kalmaktadır.
- Selangor, Penang, Sabah ve Saravak gibi zekât toplama ve dağıtımlarını özelleştirerek MAIN adına başka organlar atayarak dolaylı zekât idaresi⁵⁸.

Yukarıdaki açıklamaya bakıldığında, Malezya'daki zekât idaresi modeli oldukça benzersiz bir sistemdir ve tüm taraflarca, zekât kurumunun işleyişinin topluluğa verimli hizmet sunmak üzere evrilme aşamalarından geçtiği anlaşılmaktadır.

⁵⁷ Khairul Azmin Mokhtar, - Ikmal Hisham Md. Tah, "The Role of Zakat in the Promotion of Social Justice for the Persons with Disabilities", *Journal of Islamic Law Review* 13/1 (2017), 85-99.

⁵⁸ Muhsin Nur Paizin, "Objektif Institusi Pengutip Zakat (IPZ): Sebuah Penilaian", *Jurnal Pengurusan JAWHAR* 10/1 (2016), 21-40.

1.1.2. Zekât Kurumunun Malezya'daki Eyaletler Arasındaki Karşılaştırması

Malezya'daki zekât idaresi bir eyaletten diğerine değişmektedir ve yerel koşullara bağlıdır. Her eyalet için zekât yönetiminde farklı şekiller ve tarzlar bulunmaktadır⁵⁹. Örneğin zekât dağıtımında, diğer eyaletler *fakir* ve *miskini* ayırırken, Perak ve Kelantan gibi bazı eyaletler bunları aynı kategori altına koymuştur. Ayrıca, diğer eyaletlerde *rikab* köle olarak tanımlanırken, bazı eyaletlerde daha geniş bir tanımlama kullanıldığından dolayı bu eyaletler *rikab* kategorisine zekât dağıtmıştır⁶⁰. *Müellef* kategorisi için, yeni bir Müslümanın *müellef* olarak adlandırılabilmesi için farklı bir süre bulunmaktadır. Örneğin Sabah'ta, yeni bir Müslüman sadece iki yıl ancak Selangor'da beş yıl *müellef* olarak adlandırılmaktadır⁶¹. Her eyalet tarafından zekât alıcıların yorumlanmasındaki bu farklılıklar, zekât dağılımında öncelik konusunu da öne çıkarır. Bazı eyaletler fakirlere ve yoksullara daha fazla zekât fonu tahsis ederken, bazı eyaletler ise *fisebilillah* kategorisine daha fazla zekât fonu tahsis etmiştir⁶².

Mahmood Zuhdi'ye göre, bu durum Malaya'daki (Malezya isminden önce) İngiliz kolonizasyonu nedeniyle olmuş, zekât yönetim sistemi üzerinde olumsuz etki bırakarak İslami işleri dar ve sınırlı hale getirmiştir⁶³. Ne var ki, Malezya hükümetinin zekât sistemini canlandırmak için gösterdiği çabalar on yıllar sonra meyvesini vermişti. Malezya hükümeti JAKIM⁶⁴, YAPEIM⁶⁵ JAWHAR'ın⁶⁶ kurulması yoluyla ve diğer bazı kurumlarla eyalet zekât yönetiminin Malezya'daki zekât toplanması ve dağıtımını daha da artırmasına yardımcı olmuştur.

⁵⁹ Mahmood Zuhdi Abd. Majid, "Pemantapan Sistem Zakat dan Cukai ke Arah Kemajuan Ekonomi Ummah", *Persidangan Zakat dan Cukai Peringkat Kebangsaan 22-24 Mei 2007* (Kuala Lumpur: PWTC), 2007.

⁶⁰ L. H Mahamud, *Alleviation of Rural Poverty in Malaysia: The Role of Zakat, A Case Study*, Edinburgh: The University of Edinburgh, yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011.

⁶¹ Sapiah binti Ali, "Ketidakseragaman Pengurusan Agihan Zakat di Malaysia", *Jurnal Penyelidikan Islam* 15 (2002), 93-116.

⁶² Ahmad Nadzri, Farah Aida vd., "Zakat and Poverty Alleviation: Roles of Zakat Institutions in Malaysia", *International Journal of Arts and Commerce* 1/7 (2012), 61-72.

⁶³ A.e.

⁶⁴ Ümmetin kalkınma planlarının ve İslam'ın gelişmesinin sağlanmasından sorumlu kurum olan Malezya İslami Gelişme Bölümü Malezya'da Diyanet İşleri Başkanlığı ile benzer fonksiyona sahip etkili planlara ve koordinasyona dayalı olarak uygulanmaktadır.

⁶⁵ Malezya'daki Müslümanların yaşamlarını iyileştirme rolüyle övülen Malezya İslami Ekonomik Kalkınma Vakfı

⁶⁶ Vakıf, Zekat ve Hac Başkanlığı, Malezya'daki vakıf mülkünün, zekatın ve hacın idaresinin düzgün organize, sistematik ve etkili olmasını sağlamaktan sorumlu kurumudur.

1.1.3. Malezya'da Zekât İle İlgili Fetva ve Kanun

Müftü tarafından yapılan herhangi bir açıklama, yasada öngörülen ve daha sonra yayımlanan ve ilan edilen bir prosedür ile yayınlanmadığı sürece fetva olarak kabul edilemez⁶⁷. Çoğunluğu Müslümanlardan oluşan bir ülke olan Malezya, her eyaletteki zekât kurumlarının zekâtın resmi olarak toplanması ve dağıtılması için yasalar çıkarmıştır. Bu kurumların ana görevi: zekât kanunu ve yaptırımı, zekât toplama yöntemi, sarf politikası, idari yönler ve yürütme gibi zekâtla ilgili tüm işleri yönetmektir⁶⁸. Bunlara ek olarak, her eyaletteki Fetva Meclisi, zekât kurumunun faaliyetlerini yürütmesinde bir sevk platformudur ve nihayetinde kurumlar tarafından uygulanacak bir fetvanın açık ve kesin olarak belirtilip yayınlanmasından sorumludur. Fetva verme gücü Sultan, Müftü ve eyalet din yetkililerine verilmiştir. Dolayısıyla, her eyaletin farklı zekât kuralları ve eyalet yasalarının⁶⁹ bir parçası olarak kabul edilen uygulamaları olabilir⁷⁰. Bu, zekâta özgü kararname veya eyaletlerin İslam Dini Meclisinin İslam Dini İdaresi ve Kararnamelerinin 559. Maddesinde yazan: Şer'i Cezai Suçlar (Federal Bölgeler) 1997, İslam Dini İdare Kararnamesi (Johor eyaleti) 2003, İslam Dini İdare (Selangor eyaleti) Kararnamesi 2003, İslam Dini İşleri İdare (Terengganu eyaleti) Kararnamesi 2001, İslam Dini İdare (Penang Eyaleti) Kararnamesi 2004, Sabah İslam Dini Meclis Kararnamesi 2004 ve Zekât ve Fitre (Sabah Eyaleti) Kararnamesi 1993 hükümlerinde açıkça görülmektedir⁷¹.

Bu yasalarda, uygulanabilecek bir zekât yönetmeliği bulunmaktadır. Genellikle, zekât değerlendirme, toplama ve dağıtımı da dahil olmak üzere zekâtla ilgili konuları yönetme yetkisine sahip bir bölüm olan İslami İşler Eyalet Bakanlığı'na (Jabatan Hal Ehwal Islam Negeri - JHEIN) yaptırım tedbirleri verilmiştir. Bu bölümün komitesi ayrıca yayın ve yaptırım için zekât üzerinde fetva yayınlanması ve uygulanması için fetva çıkarmaktan sorumludur. Ancak, zekât kanununun Malezya'daki yaptırımı parlamento tarafından

⁶⁷ Muhammad Faizul Wahab vd., “Kedudukan Zakat: Fatwa & Undang-Undang”, *Amil Zakat Kontemporari: Profesionalisme dan Integriti*, Institut Kajian Zakat Malaysia (IKaZ) Universiti Teknologi MARA & Pusat Pungutan Zakat, (2014), 13-23.

⁶⁸ Dr Mohamed Azam Mohamed Adil, “Increase role of National Fatwa Council”, *NST* (26 Ocak 2017). <https://www.nst.com.my/news/2017/01/207349/increase-role-national-fatwa-council>

⁶⁹ Shawal Kaslam, “Governing Zakat as a Social Institution: The Malaysian Perspective”, *Persidangan Zakat Asia Tenggara*, Indonesia: Padang Sumatera, 2007.

⁷⁰ Norfaiezah Sawandi vd., “Zakat Accountability Practices: Case Study of Zakat Institution AA”. *International Journal of Economic Research* 14/16 (2017), 223-232.

⁷¹ Muhsin Nor Paizin, “Perlaksanaan Zakat Di Wilayah Persekutuan: Satu Pemerhatian Terhadap Operasi Kutipan & Agihan Zakat”, *Jurnal Hadhari* 6/2 (2013), 97-111.

tartışılan ve onaylanan 1967 tarihli Gelir Vergisi Kanunu'nda⁷² belirtilen gelir vergisi sistemi yasasına kıyasla çok zayıf görünmektedir⁷³. Bunun nedeni, federal hükümetin İngiliz sömürgeciliği nedeniyle Malezya'daki tüm eyaletlerle ilgili dini meseleleri danışmanlık ve izleme konusunda çok sınırlı bir rol oynamasındadır.

Zekât hakkında bir fetva çıkarıldığında, özellikle toplumu nihayetinde etkileyen bilim ve teknolojinin geliştiği çağda, fetva komitesi tarafından toplumun güncel gelişmeleri dikkate alınmalıdır. Zulkiple İslam hukukunda *icthad* kavramının, *müctehidler*in veya Müftülerin sürekli olarak toplumsal değişimlere uyum sağlamak için Müslümanların karşılaştığı mevcut sorunların çözümünde başvurulacak bir kavram olduğunu belirtmiştir⁷⁴.

Şâfiî mezhebinin zekât konusuna ilişkin fetvaları Malezya'daki Müslüman toplum arasında hâlâ baskın olmasına rağmen, mevcut gelişmelerin getirdiği talepler göz önüne alındığında zekât fetvaları, herhangi bir mezhebin ya da belirli Müslüman âlimlerin görüşlerine bağlı değildir. Ayrıca, eyaletlerin kendine özgü konularda uygulamalarda bulunmasına imkân tanımak ve bu uygulamalara ilişkin yasa yapmak için daha geniş bir *icthad* fırsatı sağlanmıştır. Bu nedenle, toplumdaki zekât ile ilgili sorunları çözmek için, fetva komitesi mevcut ihtiyaç ve taleplere göre uygun olan metodolojiyi belirlemekte serbesttir⁷⁵.

1.2. Selangor'daki Zekât Kurumu: Lembaga Zakat Selangor (LZS)

Selangor İslam Dini İdare Yasası 2003'ün 86. Bölümüne göre, Selangor İslam Dini Meclisi (Majlis Agama Islam Selangor - MAIS), yan kuruluşu Selangor Zekât Kurulu (Lembaga Zakat Selangor-LZS) aracılığıyla Selangor'daki zekât veya fitre toplamak ve dağıtmak için atanan tek organdır⁷⁶.

⁷² Siti Mashitoh Mahamood, "Sistem Perundangan Zakat di Malaysia: antara Realiti dan Harapan", *Persidangan Zakat dan Cukai Kebangsaan 2007*. (Kuala Lumpur: PWTC, 2007), 3-7.

⁷³ Kamil Md. Idris, "Kesan Persepsi Undang-Undang dan Penguatkuasaan Zakat Terhadap Gelagat Kepatuhan Zakat Pendapatan Gaji", *Zakat: Pensyariatan, Pekonomanian dan Perundangan*, ed. Abdul Ghafar Ismail - Hailani Muji Tahir (Bangi: Penerbitan UKM, 2006), 341-345.

⁷⁴ Zulkiple Abd Ghani, "Teknologi Maklumat: Hubungannya Dengan Perkembangan Hukum Islam Semasa", *Hukum Islam Semasa*, 148.

⁷⁵ Noor Naemah Abdul Rahman, "Amalan Fatwa di Malaysia". *Jurnal Fiqh* 4 (2007), 85-102.

⁷⁶ Sanep Ahmad, - Hairunnizam Wahid, "Persepsi Agihan Zakat dan Kesannya terhadap Pembayaran Zakat Melalui Institusi Formal", *Jurnal Ekonomi Malaysia* 39 (2005), 53-69.

1.2.1. LZS Tarihçesi

Selangor'daki zekât kurumu, toplama ve dağıtım açısından zekât idaresini tamamen özelleştiren Malezya'daki zekât kurumlarından biridir. Aslında Selangor, hem toplamayı hem de dağıtımı özelleştiren ilk eyalettir. Selangor eyaletinde zekât yönetiminin özelleştirilmesi, MAIS 15 Şubat 1994'te MAIS Zekât Toplama Merkezi (Pusat Pungutan Zakat MAIS - PPZ) kurulduğunda faaliyete geçmiştir. MAIS'in 500.000MYR ödenmiş sermayeli bir yan kuruluşu, Zakat MAIS Sdn Bhd adıyla kayıtlı özel ve bağımsız bir şirkettir. PPZ'nin kurulması, mevcut zekât yönetimini kurumsal dünyada uygulandığı gibi daha profesyonel bir yönetim sistemine doğru geliştirmeyi amaçlamaktadır⁷⁷.

Nihayet, çalışanların eklenmesi ve işe alınması, bilgisayar sistemi yazılımının sağlanması, ofis ekipmanlarının geliştirilmesi, çalışma kurallarının hazırlanması, personel eğitimi vb. dahil olmak üzere tüm ekipmanlar ve hazırlıkların ardından PPZ, Ekim 1995'te tam olarak faaliyete geçmiştir. Selangor'da zekât idaresinin kurumsallaşmasının amacı zekât kurumlarının yönetimini güçlendirmek, zekât idaresine, toplanmasına ve dağıtımına katkıda bulunmak, minimum maliyetle optimum verimlilik elde etmek, daha yenilikçi ve ileriye dönük etkili yeni zekât timsali oluşturmak, Malezya'daki zekât kurumlarının idaresinde rol model olmak ve son olarak toplumun güvenini ve zekât kurumunun ihtişamını geri kazanmaktır⁷⁸. Bu güven, zekât mükellefini, zekât ödemesini resmi zekât kurumuna yapmaya teşvik edebilir ve bu da zekâtın toplanmasındaki kaçakları azaltabilir⁷⁹. 1996 yılında MAIS Zekât Toplama Merkezi, Selangor Zekât Merkezi (Pusat Zakat Selangor - PZS) olarak yeniden adlandırıldı ve sonraki yıl, mevcut zekât toplama işlevlerinin yanı sıra fitre dahil tüm zekât şekillerini toplama yetkisi verilmiştir⁸⁰.

1998 yılında MAIS, pirinç zekâtı toplanmasının yanı sıra zekât dağıtımını yönetme yetkisini de PZS ile genişletmiştir. Bu görev, Selangor eyaletindeki tüm zekât yönetiminin tek bir kurum altında daha iyi bir şekilde yönetilmesini sağlamak, MAIS'i

⁷⁷ Ahmad Shahir Makhtar - Adibah Abdul Wahab, "Pengurusan Zakat Di Negeri Selangor: Isu Dan Cabaran", *Prosiding Konvensyen Kebangsaan Perancangan & Pengurusan Harta dalam Islam*, 2010.

⁷⁸ A.e.

⁷⁹ Sanep Ahmad, - Hairunnizam Wahid, "Persepsi Agihan Zakat", 53-69.

⁸⁰ Amirul Afif Muhamat, "An Appraisal On The Business Success Of Entrepreneurial Asnaf: An Empirical Study On The State Zakat Organization (The Selangor Zakat Board Or Lembaga Zakat Selangor) In Malaysia" *Journal of Financial Reporting and Accounting* 11/1 (2013), 51-63.

vakıf mülkünün gelişimi, miras vb. gibi Müslümanların refahının diğer önemli konularına odaklanmak için serbest bırakmayı amaçlamaktadır.

Şirket, 31 Ocak 2006'da Selangor Sultanı tarafından açılan MAIS Selangor Zekât Kurulu (Lembaga Zakat Selangor MAIS-LZS) olarak yeniden adlandırıldı. Statünün salt bir “merkezden” bir “kurul”a yükselmesi, zekât sürecini Selangor Eyaleti boyunca yönetmede kuruma verilen daha geniş işlevleri, kurumun kapasitesini ve güvenini yansıtmaktadır⁸¹. Bu dönüşüm aynı zamanda yılda 100 milyon MYR'ye ulaşan zekâtın toplanması ve dağıtımını konusunda PZS'ye yeni bir imaj oluşturmaya, zekât toplama, dağıtım, müşteri hizmetleri ve organizasyonun bütününde daha büyük sorumluluk almayı amaçlamıştır⁸².

LZS, "Önde Gelen Değişim" sloganını koruyarak, daima zekât mükellefleri ve zekât alıcıları için mükemmel bir hizmet sunmaya çalışmaktadır. Selangor'da 400'den fazla çalışanın desteklediği ve 27 LZS şubenin desteklediği LZS, güvenilir, dürüst ve şeffaf bir şekilde *amil* olarak sorumluluklarını yerine getirmekte çalışmaya devam etmektedir.

LZS, yirmi yılı aşkın bir süredir, daha fazla Müslümanın bu yükümlülüğü yerine getirmesini sağlamak için zekât bilincini yayma konusundaki çalışmalarını sürekli yoğunlaştırarak saygın bir zekât kurumu olarak itibarını arttırdı. Bu arada, Kuran'da belirtilen sekiz grubun yani zekâtı hak edenlerin yaşam standardını yükseltmek için sürekli olarak yenilikçi kalkınma programları geliştirmektedir. Bu, Sosyal Kalkınma, Eğitim, Ekonomi, İnsani ve Dini Kurum Kalkınma Programı şeklindeki beş program modeli, bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak tartışılacaktır. Bu program sadece zekât alıcılarına değil, Selangor'daki Müslüman halkın bütününe de fayda sağlamaktadır⁸³.

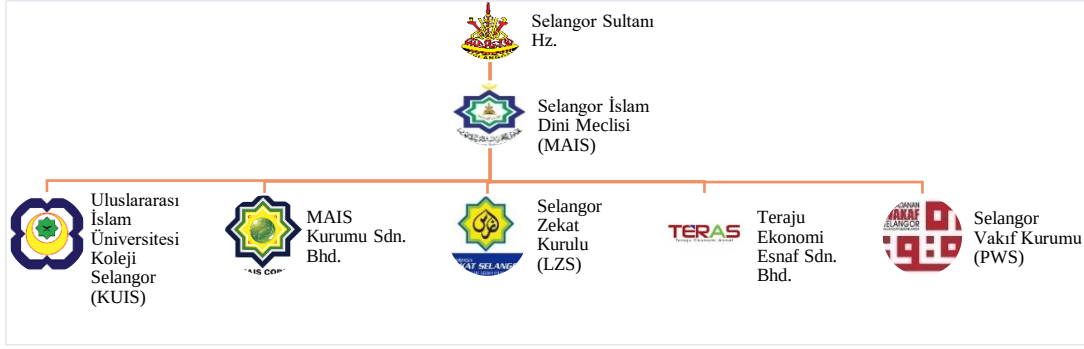
1.2.2. LZS'nin Düzeni

Selangor Zekât Kurulu (LZS), Selangor eyaletinde zekât toplama ve dağıtım faaliyetlerinden sorumlu olan Selangor Sultanı'nın gözetiminde MAIS'in sahip olduğu kurumlardan biridir. Selangor Sultanı'nın gözetiminde LZS'nin MAIS kapsamındaki pozisyonu aşağıda gösterilmiştir:

⁸¹ A.e.

⁸² Ahmad Shahir Makhtar - Adibah Abdul Wahab, “Pengurusan Zakat Di Negeri Selangor”.

⁸³ <https://www.zakatselangor.com.my/info-lzs/sejarah-lzs/> (Erişim 20 Şubat 2020).

Şekil 2: Selangor Eyaletinde LZS'nin Konumu

LZS, zekâtın toplanması ve dağıtılmasının yönetiminin İslam hukuku ilkelerine uygun olarak en verimli ve etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla MAIS tarafından kurulan örgütlerden biri arasında yer almıştır.

LZS, 1952 tarihli Mütevelli Yasası (Birleştirme) altında Başbakanlık Müdürlüğü'nün Hukuk Bölümünde kayıtlı olan bir Tesis Senedi ile kurulmuştur⁸⁴. Ayrıca LZS, güvenilirliği deneyimlerine uygun topluluk liderleri, uzmanlar ve bireyler tarafından temsil edilen MAIS, Ulusal Denetim Departmanı, LZS Mütevelli Heyeti ve 17 LZS komitesinin denetimi altındadır⁸⁵. Ayrıca, son yirmi yılda, LZS yönetimi her yıl bir dizi denetim yoluyla, yani LZS iç denetçisi, LZS iç kalite denetçisi, dış denetçi, SIRIM (Malezya Standart ve Endüstriyel Araştırma Enstitüsü) kalite denetçisi, MAIS iç denetçisi ve eyalet denetçisi aracılığıyla izlenmiştir⁸⁶.

LZS açık sorumlulukları tanımlar ve genel tasarımın oluşturulması, kurulması, yapısı, 2017 Malezya Kurumsal Yönetim İlkeleri tarafından önerilen ilgili komitelerin oluşumu, süreci ve diğer benzer kurumların en iyi uygulamalarıyla örnek edinimini gerçekleştirir⁸⁷.

⁸⁴ Ismail Hj Ahmad - Masturah Ma'in, "The Efficiency Of Zakat Collection And Distribution: Evidence From Two Stages Analysis", *Journal of Economic Cooperation Development* 35/3 (2014), 133-170. <http://www.era.lib.ed.ac.uk/handle/1842/5554> (Erişim 17 Şubat 2020).

⁸⁵ Affandi Nasir Wan - Ritini Wan Ismail, "Good Amil Governance and Improvement of Transparency and Accountability in The Perspectives of Lembaga Zakat Selangor", *Advancing Zakat for Ummah Development* (Melaka: Center for Islamic Philanthropy and Social Finance (CIPSF), 2019, 45.

⁸⁶ LZS'nin Yıllık Raporu 2016.

⁸⁷ A.e.

1.2.3. LZS Tarafından Zekâta Tabi Kabul Edilen Mallar

Zekâta konu olan mallara ilişkin Kur'an genel bir temasta bulunmakla yetinmiştir. Yüce Allah, Tevbe Suresi 103. ayette⁸⁸ 'emvâl' kelimesinden bahseder; bu kelime Araplar tarafından develer, inekler, koyun, toprak, palmiye bahçeleri, altın ve gümüş gibi hayvancılık da dahil olmak üzere insanların edinmeyi ve sahip olmayı sevdikleri her şeyi ifade eder. Giysiler, ev mobilyaları vb. kişisel amaçlar için kullanılan bazı eşyalar ise zekâttan muaf tutulmuştur. Bu süre zarfında, tarımsal olarak kullanılmadıkça arazinin neredeyse değersiz olduğunu ve evlerin veya daimi konutların çok ucuz olduğunu hatırlamak önemlidir. Bu nedenle bu tür mallara zekât yükümlülüğü getirilmemiş, bunun yerine o sırada gerçek değeri olan mallara yükümlülük getirilmiştir.

LZS bu anlayıştan hareketle, servet kavramı geleneksel kavramdan büyük ölçüde farklı olduğu için *icthad* sürecinden geçtikten sonra zekât uygulanan malların kapsamını genişletmiştir⁸⁹. Mek Wok ve Haneef, zekât tabanının mevcut ihtiyaçlara bağlı olarak tüm çağdaş ekonomik mal ve hizmetleri içerecek şekilde genişletilmesi konusunda anlaştılar⁹⁰. Kahf, zekât uygulamasının hayvancılık, tarım ve madencilik ve parasal varlıklarla sınırlı olması durumunda, zekât gelirlerinin, toplam GSYİH'nin sadece % 0,9'u ile % 2'si arasında (Sudan'da % 4,3) olduğu sonucuna varmıştır. Ancak çağdaş görüşler uygulandığında ve zengin refah kaynakları göz önüne alındığında, tahmin toplam GSYİH'nin % 2'sinden % 7,5'ine hızlı bir artış göstermektedir⁹¹. Bu nedenle, LZS'ye göre zekâta tabi servet türleri: hayvancılık, altın ve gümüş, ticaret malları, tarım, gelir, birikim, hisse, çalışan yardım fonu, tekafül ve fitre zekâtıdır.

1.2.3.1. Hayvancılıkta Zekât

Deve, inek ve koyun dahil olmak üzere zekât, Sünnet ve *icmâ* tarafından bir takım hayvanlarda zorunlu kılınmıştır⁹². Tüm Müslüman âlimler, "غنم" kelimesinin hem

⁸⁸ Tevbe Suresi, 9:103.

⁸⁹ Sayed Iskandar Haneef - Mekwok Mahmud, *Issues on Contemporary Zakat A Juristic Analytical Evaluation*. IIUM Press, 2011; Sheriff Muhammad Ibrahim, "Exploring the Conditions for Zakat Ability of Wealth from the Contemporary Perspectives", *Journal for Studies in Management and Planning* 1/6 (2015), 289-298.

⁹⁰ Mek Wok Mahmud – Sayed Sikandar Haneef, "Debatable Issues In Fiqh Al-Zakat: A Jurisprudential Appraisal" *Jurnal Fiqh* 5 (2008), 117-141.

⁹¹ M. Kahf, "Zakat: Unresolved Issues in Contemporary Fiqh" *International Journal of Economics, Management and Accounting* 2/1 (1989), 1-22.

⁹² Buhârî, "Zekât", 1460.

koyunları hem de keçileri tek bir öge olarak bir araya getirecek anlamı içerdiğini kabul etmişlerdir⁹³. Zekât nisaplarını belirten ve ilk dönem kaynaklarda Hz. Peygamber'e atfedilen mektuplarda ve diğer hadislerde deve *nisabı* beş deve, inek *nisabı* da otuz ve koyun *nisabı* da kırk olarak gösterilmiş, bu konuda sahâbe, tâbiîn ve müctehid imamlar devrinde de aykırı bir görüş ortaya çıkmamıştır.

Hayvanların sahibiyle beraberken bir yıl geçmesi ve zekât verilebilirliği için *nisab* miktarına ulaşması gerekmektedir. Bu iki ana koşula ek olarak, çiftlik hayvanları doğal olarak otlatılmış (*sâime*) olmalıdırlar⁹⁴. Yani yetiştirme, üretme ve sağım amacıyla doğal ve bedelsiz mera alanlarında otlatılmaları gerekmektedir⁹⁵. Bu durum Behz ibnu Hakim tarafından dedesinden rivayet edilen doğal mera develeri hakkındaki hadislerden elde edilmiştir⁹⁶. Ayrıca, Hanefiler, Şafîiler ve Hanbelilerden çoğunluğa göre doğal olarak otlatılmış olsa bile, zekât verilebilen çiftlik hayvanları çalışan hayvanlardan olmamalıdır⁹⁷. Malikiler, hayvanlardan herhangi birinin bir yıllık sürenin sonuna ulaşınca kadar ölmesi veya kaybolması durumuna ilave olarak, zekat memuru tarafından hayvana ulaşılması gerektiğine dair bir başka koşul daha eklemiştir. Toplayıcı yok ise *havlın* durumu ile yeterlidir⁹⁸.

Selangor'da hayvancılıkta zekât uygulaması, zekâtı verilmesi gereken hayvan sayısının belirlenerek eşdeğer bedelin LZS'ye ödenmesi şeklinde gerçekleştirilmektedir. Ancak, Malezya'da deve hiçbir yerde bulunmadığı için sadece inek ve koyun üzerine zekât verilir.

1.2.3.2. Altın ve Gümüşte Zekât

Nisap miktarına ulaşan ve tüm yıl boyunca mülkiyet altında bulundurulanan altın ve gümüş nesnelerde zekâtın farz olduğu konusunda Müslümanlar icma etmişlerdir. Allah, altın ve

⁹³ Ebû Zekeriyâ Yahyâ el-Nevevi, *El-Macmu' Şerhü'l-Muhezzeb* (Daru'l-fikr, ts), 5/398.

⁹⁴ El-Mevsûatü'l-Fıkhiyye el-Kuveytiyye 23/250.

⁹⁵ İbn 'Âbidîn. *Redd'ül Muhtar 'ala al-Durr al-Muhtâr* (Beyrut: Daru'l Fikr, 1992), 2/275.

⁹⁶ al-Azdî al-Sijistânî, Ebu Davud, *Sünen Ebi Davud* (nşr. Muhammed Muhyiddin Abdul Hamit, 4 Cilt. Beyrut: El-Mektebetü'l-'Asriyye, ts.), "Zekat", 1575.

⁹⁷ Kemâlî'd-dîn Muhammed İbn el-Humam, *Fethü'l-kadir* (Daru'l-fikr, ts.), 2/171-172; İbn Hacer el-Haitami, *Tuhfah el-Muhtac fi Şerhü'l-Manhaj* (El-Mektebetü't-tijariyyetü'l-kubra bi Misri li-sohibiha Mustefe Muhammed, 1983), 3/238; İbn Kudâme, *El-Muğni li'bni'l-kudâme* (Mektebetü'l-kaheza, 1968), 2/430.

⁹⁸ el-Dasuki, *Haşiyetü't-Dasuki*, 444.

gümüşü zekât ödemeyip de onları Allah yolunda harcamayanları elem verici bir azapla müjdeler⁹⁹.

Ebû Saîd El-Hudrî tarafından rivayet edilen hadislerle dayanarak, Müslüman âlimler arasında gümüş *nisab*ının beş *vark*¹⁰⁰, yani 200 dirheme eşdeğer olduğu konusunda mutabık kalınmıştır¹⁰¹. Altın *nisab*ının ise 20 *miskal*¹⁰² (dinar) olduğu söylenmiştir¹⁰³. Müslüman âlimler arasında Sünen-i İbn Mace'de yer alan bir hadise dayanarak¹⁰⁴, altın ve gümüşte ödenmesi gereken zekât miktarının yüzde iki buçuk (%2,5) oranında olduğu konusunda ittifak bulunmaktadır.¹⁰⁵ Dolayısıyla, altının *nisabı* 85 grama eşdeğer olan 20 dinar iken, gümüşün *nisabı* 200 dirhemdir ve 595 grama eşdeğerdir¹⁰⁶. *Nisab'ın* altında olan bir şey için zekât zorunluluğu yoktur.

Altın ve gümüş takılarla ilgili olarak fıkıh âlimleri, erkeklerin takı olarak taktığı altın gibi yasak şekilde kullanılan takılarda zekâtın ödenmesinin zorunlu olduğu konusunda icma etmişlerdir¹⁰⁷. Ancak kadınlar tarafından kullanılan altın takılar ve erkekler tarafından kullanılan gümüş yüzük gibi kullanımı caiz takıların zekâtı konusunda anlaşmazlığa düşmüşlerdir. Malikiler, Hanbeliler ve Şafiîlere göre, ziynetin meşru kullanımında zekâta gerek yoktur, çünkü prensip olarak, zekât *Şeriat* 'tan bir delil olmadan zorunlu değildir¹⁰⁸. Bu görüşün aksine, Hanefilere göre ve Şafiîlerdeki diğer bir görüşe göre zekâtın ziynetin meşru kullanımı için zorunlu olduğunu belirtmişlerdir¹⁰⁹. Bu görüş, Kuran ve hadislerden

⁹⁹ Et-Tevbe 9/34-35; Muslim, "Zekât", 987.

¹⁰⁰ Buhârî, "Zekât", 1459.

¹⁰¹ Ebû Zekeriyâ Yahyâ el Nevevî, *El Minhaj bi Şerh Sahih Muslim* (Beyrut: Dar Ihya'u't-turasu'l-'arabiy, 1972), 7/53.

¹⁰² Eski bir ağırlık ölçüsü ve para birimi.

¹⁰³ Ebû'l-Hasen Alî b. Ömer b. Ahmed ed Dârekutnî, *Süneni'd-Dârekutnî* (Beyrut: Muassasetu'r-risale, 2004), "Zekât", 1902.

¹⁰⁴ Rab'î al-Qazwî el-İbn Mace, *Sünen İbn Mace*. nşr. Muhammaed Fuat Ebdü'l-baki (Dar Ihya'ul-Kutub el-'Arabiyye, ts.), "Zekât", 1791.

¹⁰⁵ Buhârî, "Zekât", 1454.

¹⁰⁶ Muhammed b. Ibrahim b. Abdullah el Tuveijriy, *Mevsû'atu'l-Fıkıh el-İslami* (Beytül-Afkar ed-Devliyye, 2009), 3/62.

¹⁰⁷ Zaynu'd-din Ebu Yahya Zekeriyâ İbn Muhammed Enseri, *Esneü'l-matalib fi Şerh Revdü't-talib* (Daru'l-kitabu'l-islami, ts.), 37; İbn Kudâme, *El-Muğni*, 6/35.

¹⁰⁸ Ebu'l-Velid el-Bajî, *El-Muntaka Şerh Muwatta* (Metbe'es-Sa'ade bi Jawar Muhafazı. Mısır, 1913), 2/106-109; el-Nevevî, *El-Macmu'*, 6/32; İbn Kudâme, *El-Muğni*, 3/42; el-Buhûtî, *Keşef el-Kina' 'an Matan el-İkna'* (Daru'l-Kutub el-İlmiyye, 2000), 2/235; Mâlik bin Enes, *Muvafta El-İmam Mâlik* (Beyrut, Lubnan: Dar Ihya'u't-turasu'l-'arabi, 1985), 2/352; İdris eş-Şafîi, *Müsned eş-Şafîi* (Kuveyt: Şirket Guras li'n-neşri ve't-tevzi', 2004), 2/156; Ebû Bekr el-Beyhakî, *Es-Sünenü's-suğrâ* (Pakistan: Camietü'd-Dirasatü'l-islamiyye, 1989), 2/56, No. 1203.

¹⁰⁹ İbn Nuceym, *El-Bahrü'r-râ'ik*, 2/243; İbn 'Âbidîn. *Redd'ül Muhtar*, 2/348; Bedrüddin Hafız el-Aynî, *El-Binâye fi Şerhi'l-Hidâye* (Beyrut, Lubnan: Daru'l-kutub al-İlmiyye, 2000), 3/378.

altın ve gümüşe yönelik zekât yükümlülüğü hakkındaki genel uygulama ile desteklenmektedir¹¹⁰.

Ancak, âlimlerin farklı görüşlerini sunduktan sonra, kullanılan ziynet miktarı örf ve adetten fazla değilse, en çok ağırlık taşıyan görüş, zekâtın ziynetler üzerinde zorunlu olmadığıdır¹¹¹. Abdullah bin Amr'ın kızlarının taktığı mücevherler için zekât ödemesinin nedeni bu olabilir, çünkü kesinlikle alışılacmış miktarın üzerinde, 6000 dinar değerindeydi¹¹². Ancak el-Karadavi, savurganlık seviyesinin bölgenin geleneklerine bağlı olacağını, o bölgedeki zekât kurumunun uyguladığı *icthada* dayalı olarak bir toplumdan diğerine farklılık göstereceğini belirtmiştir¹¹³.

Bunun için, Selangor'da altın ve gümüş zekâtı konusunda iki kategori vardır; İlk olarak, kullanım amacı olmayan altın külçeleri, madeni paralar, mücevherler ve benzeri altın, ağırlığı 85 grama ulaşmış ve üzerinden bir yıl geçmişse zekâta tâbi kabul edilir. Bu kategori için hesaplama yöntemi şu şekildedir:

$$\text{Altın Ağırlığı} \times \text{Mevcut Altın Oranı} \times \%2.5 = \text{Zekat Miktarı}$$

Diğer kategori ise kadınlar tarafından kullanılan mücevher gibi kullanım için tasarlanmış altındır. Öncesinde bahsedildiği gibi, kullanım amaçlı altın takılar sadece altın takılardan birinin mülkiyeti üzerinden bir yıl geçmiş ve ağırlığı örf ve adetten fazla ise zekâtla yükümlüdür. Bunun için, Selangor Fetva Kurulu tarafından 25 Haziran 2005 tarihinde çıkarılan fetvaya göre, zekât; altın takılar 800 grama ulaşırsa veya aşarsa kesinlikle zorunludur¹¹⁴. Her iki kategoride, her türlü altın parçasından toplam altın ağırlığının %2,5'ine dayanmaktadır¹¹⁵. Gümüş metal için, ister mücevher olarak kullanılsın, ister ev dekorasyonu olarak saklansın, hesaplama gümüşün değerine dayanmaktadır¹¹⁶. Bu açıklamalardan anlaşıldığına göre Selangor'da takı olarak kullanılan altın ve gümüşte,

¹¹⁰ Ebu Davud, “Zekât”, 1563 & 1565.

¹¹¹ Şemseddin Remli, *Nihayetü'l-Muhtac ila Şerhi'l-Minhac* (Beyrut: Daru'l-fikr, 1984), 3/93.

¹¹² Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 204.

¹¹³ A.e.

¹¹⁴ https://www.zakatselangor.com.my/wp-content/uploads/gravity_forms/6-6f72f6bf94db769255304af851202c24/2018/11/T4-Kadar-Uruf-Emas-Perhiasan-Di-Negeri-Selangor-watermark.pdf (Erişim 26 Şubat 2020).

¹¹⁵ <https://www.zakatselangor.com.my/info-zakat/zakat-kewajipan-berzakat/jenis-jenis-zakat/zakat-emas-perak/> (Erişim 26 Şubat 2020).

¹¹⁶ A.e.

zekâtın caiz kullanımı konusunda Hanefî mezhebinin değil karşı görüşte olan cumhurun görüşü esas alınmıştır. Çünkü sadece kullanılan ziynet miktarı örf ve adetten fazla olursa, zekât verilmesi zorunludur.

1.2.3.3. Ticaret Mallarının Zekâtı

İslam hukukunda, ticaret malları kâr amaçlı yeniden satış amacıyla elde edilen herhangi bir emtiayı içeren mallardır. Zekât yılı sonunda, *nisabı* paraya eşit veya daha büyük ticari varlıklara sahip olan bir Müslüman, altın ve gümüş oranına eşdeğer olan %2,5 oranında vadesi gelen zekâtını ödemek zorundadır¹¹⁷.

Ticarî malların zekâtının hesaplanması, ticaretin mevcut varlık pozisyonunu, başkalarına olan borçlar ve krediler üzerinden düşülen tutarı içerir¹¹⁸. Hasan-ı Basri şöyle diyor: "Zekât zamanı geldiğinde, eldeki para, ticaret mallarının envanter değeri, tahsil edilmesi ümidi kalmayan alacaklar dışındaki alacakların tutarı birbirine eklenerek toplamından zekât ödenmelidir." İbrahim el- Nehaî, kişinin ticari varlıklarının değerini belirlemesi ve diğer varlıkları için ödenmesi gereken zekât borcu ile birlikte zekâtını ödemesi gerektiğini belirtir.¹¹⁹ Bu ifadelerden anlaşıldığına göre mudarebe yoluyla sermayesini işleten kişinin geri ödenmesini beklediği sermaye, kâr, tasarruf ve alacaklardan oluşan sahip olduğu toplam değer de zekât nisabı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Daha sonra yükümlülükler toplamdan kesilerek kalan kısmın %2,5 'i ödenir¹²⁰.

LZS, Selangor'daki ticaret malların zekâtını değerlendirmek için büyüme sermayesi modeli ve döner sermaye modelini kullanmaktadır. Her iki model için zekât hesaplama formülleri aşağıdaki gibidir:

Büyüme sermayesi modeli

Mal sahibinin net varlığı + kısa vadeli yükümlülükler - duran varlıklar - maddi olmayan varlıklar +/- düzeltmeler = Zekat Tabi Ticari Mülkler

¹¹⁷ Ebû Bekr Ahmed b. Alî er-Râzî Cessâs, *Muhtasar Tahavi* (Daru'l-başair el-İslamiyye & Daru'l-siraj, 2010), 2/309.

¹¹⁸ İbn Sallam, *El-Emvel*, 527.

¹¹⁹ Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 228.

¹²⁰ A.e.

Bu yöntem, işletme sahiplerinin sermayesini, diğer finansman kaynaklarını ve malikin net varlığını artırabilecek veya azaltabilecek ayarlamaları dikkate alır. Daha basit bir ifadeyle, bu yöntem sermaye artı karlı formül kullanmıştır¹²¹.

İşletme sermayesi modeli

Dönen varlıklar - cari yükümlülükler +/- düzeltmeler = Zekat Hesaplamasına Tabi Ticari Mülkler

Öte yandan, döner sermaye yöntemi, dönen varlığın pozisyonunu işletmenin cari borçlarını düşürebilir ve zekât ile ilgili çeşitli düzeltmeleri dikkate alır¹²². Yukarıdaki her iki hesaplamada da yapılan düzeltmeler, dönen varlıklardan indirim ve ilave edilebilecek malları içermektedir. Zekâta tabi olmayan mallar, mülkiyeti eksik olan mallar, finansal kredi dahil, indirim için izin verilen malları vb. içermektedir. İndirime izin verilmeyen mallar; tüm katkılar, bağışlar ve sadakayı içermektedir¹²³.

Ticarî alanda zekâtın hesaplanmasında en popüler yöntem, dönen varlıkları dikkate alan, cari yükümlülükleri düşürebilen ve yıl sonunda gerekli ayarlamaları yapan büyüme sermayesi modeline dayanmaktadır. Her iki yöntem de Finansal Durum Tablosundan (Bilanço) elde edilir ve sonuçta verilen cevap aynıdır¹²⁴. Böylece, her iki model de aynı nitelikte ayarlamalar gerektirecektir. Bu hesaplama yöntemi, iş zekâtıyla ilgili olarak önceki bölümde bahsedildiği gibi Hasan-ı Basri ve İbrahim el- Nehaî 'nin görüşüne uygundur.

1.2.3.4. Tarımsal Ürünün Zekâtı

Diğer zekât biçimlerinden farklı olarak, tarımsal ürünlerin zekâtının ödenmesinde bir tam yılın geçmesi gerekli değildir; çünkü Kur'an, Sünnet ve *icmâ* delillerine dayanılarak tarımsal ürünler hasat edilir edilmez zekâtının verilmesi gerekmektedir¹²⁵. Tüm Müslüman âlimler, uygulama açısından farklılık gösterebilirler de, sulama yöntemine

¹²¹ Mohd. Syukri Mohd. Noor vd., "Indicators of Business Zakat amongst Small Business: Concept and Contemporary Needs", *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences* 7/6 (2017), 1142-1157.

¹²² A.e.

¹²³ <https://www.zakatselangor.com.my/info-zakat/zakat-kewajipan-berzakat/zakat-perniagaan/> (Erişim 23 Şubat 2020).

¹²⁴ Teh Suhaila Tajuddin, "Business Zakat Accounting And Its Assessment", *Jurnal Pengajian Islam* 10/2 (2017), 18-30.

¹²⁵ El-Bakara 2/267; el-En'âm 6/141.

dayanarak, tarım ürünlerinin onda biri (%10) veya onda yarısı (%5) üzerinde zekâtın farz olduğu konusunda hemfikirdir¹²⁶. Tarım ürünlerinin *nisabı* ile ilgili olarak, âlimlerin çoğunluğu, ürün rekoltesi 825 litre veya 653 kg'a eşdeğer olan beş *vesk* miktarına ulaştığında zekât vermenin gerekli olduğu konusunda hemfikirdir¹²⁷.

Âlimler, güvenilir hadislerle dayanarak buğday, arpa, hurma ve kuru üzüm üzerinde zekâtın farz olduğu konusunda hemfikirlerdir¹²⁸. Başka bir rivayette bu ürünlere mısır da eklenmiştir¹²⁹. Bununla birlikte, diğer tarımsal ürünlerinin muaf olup olmadığı konusunda âlimler arasında bir görüş ayrılığı bulunmaktadır. İlk olarak, Abdullah bin Ömer ve birkaç Tabii'nin görüşü, diğer tarım ürünleri, zekat metnine ve insanların geçim kaynağı olarak tükettikleri ile ilgili maddeye dayandırılarak zekattan muaf tutulduğu yönündedir¹³⁰. Ebu Hanife'ye göre ise, toprağı işlemek ve kar elde etmek amacıyla ekilen ve hasat edilen her şeyde zekâtın farzdır. Bir başka görüş ise zekâta konu olan tarımsal ürünün yenilebilir ve korunabilir bir temel gıda olması gerektiği yönündedir. Bu, Malikilerin ve Şafîîlerin görüşüdür¹³¹. İmam Ahmed tarafından desteklenen son görüş, Ebu Said'in "Tahıl veya hurmada beş *vesk'tan* daha az zekât yoktur"¹³² şeklindeki rivayetine dayanarak, zekât verilebilir ürünün kurutulabilir ve ölçülebilir nitelikte bozulmaz ürünler olması gerektiğidir¹³³. Karadavi'nin görüşüne göre, kazanç elde etmek amacıyla topraktan elde edilen her şeyden zekât verilebilir. Bu, Ebu Hanife'nin görüşleri ve yorumları ile uyumlu, bugünün koşulları ile ilgili olduğu kadar, muhtaçlara yardım etmek olan zekâtın genel amacına da uygundur¹³⁴.

¹²⁶ Buhârî, "Zekât", 1483; Muslim, "Zekât", 981; Ibn Mace, "Zekât", 1816; Ebu Davud, "Zekât", 1597; Tirmizi, "Zekât", 639 & 640; el-Nesâ'î, "Zekât", 2489.

¹²⁷ A.e., 245-250.

¹²⁸ Dârekutnî, "Zekât", 1815.

¹²⁹ İbn Mace, "Zekât", 4647.

¹³⁰ İbn Kudâme, *El-Muğni*, 3/4.

¹³¹ Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Alî el-Haraşî, *Eş-Şerhu's-ş-şagîr 'alâ Muhtaşarı Halîl* (Beyrut: Daru'l-fikr li't-tab'a't, ts.), 2/270; Ahmed Salamah el-Kalyubi - 'Umeyre Ahmed el-Barsali, *Haşiyeta El-Kalyubi ve Umeyre* (Beyrut: Daru'l-fikr, 1995), 2/21.

¹³² Muslim, "Zekât", 979.

¹³³ Mansur el-Buhuti, *Şerh Muntaha el-İradet* ('Alimu'l-kutub, 1993), 417.

¹³⁴ Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 42.

Malezya'da, pirinç veya çeltik temel gıda olarak belirlenmiştir¹³⁵. Bu nedenle, eğer tüm şartlar yerine getirilirse tarımsal zekât pirinç üzerine uygulanacaktır¹³⁶. Selangor, 22 Mayıs 2001 tarihli 2003 Selangor İslam Dini İdare Kanunu'nun 47. maddesi uyarınca çeltik üzerindeki zekâtın üretim maliyetini veya tarım maliyetini düşürmeksizin brüt gelirin %5'inde zekâtın gerekli olduğunu belirten bir fetva çıkarmıştır¹³⁷. Ancak, 12 Aralık 2017'de yapılan daha sonraki toplantıda, çeltik zekâtının değerlendirilmesi yönteminin üretim maliyetlerinin düşülmesinden sonraki net gelire dayandırıldığı açıklanmıştır¹³⁸. Gerekçe, çiftçilerin kaliteli çeltik üretebilmeleri için makinelerin yanı sıra sulama için su da dahil olmak üzere yüksek üretim maliyetini üstlenmesi gerektiğidir¹³⁹. Bu nedenle, LZS tarafından uygulandığı gibi zekât değerlendirme yöntemi aşağıdaki gibidir¹⁴⁰:

$$\text{(Hasat Pirinç} \times \text{Çeltik Cari Fiyatı)} - \text{Üretim Maliyeti} \times \% 5 =$$

$$\text{Zekata Tabi Tutulan Çeltik Miktarı}$$

Buna ek olarak, Selangor, Malezya'da zekât olarak *mâl-i müstefâd* zekâtı olarak kabul edilen pirinç ödeneği zekâtı hakkında bir fetvaya sahip olan eyaletlerden birisidir. Selangor Fetvasına göre, çeltik zekâtı Selangor'daki çeltik ödeneğinden doğrudan indirim yapılarak kupon para şeklinde toplanır. Ödenek, hükümet tarafından, *nisaba* ulaştıklarında insanları % 2,5 oranında zekât ödemeye teşvik etmek için yapılmıştır¹⁴¹.

¹³⁵ Mohd Shukri Hanapi, "Agricultural Zakat Accounting in Malaysia", *International Journal of Business and Social Science* 5/1 (2014), 178-185.

¹³⁶ Muhammad Ikhlâs Rosele vd., "Zakah on Agriculture Reformation: An Analysis in Malaysia", *Sains Humanika* 3/1 (2014), 47-53.

¹³⁷ https://www.zakatselangor.com.my/wp-content/uploads/gravity_forms/6-6f72f6bf94db769255304af851202c24/2018/11/T5-Kutipan-Padi-Melalui-Pemotongan-Terus-Dari-Kupon-Subsidi-Padi-Di-Negeri-Selangor-watermark.pdf (Erişim 27 Şubat 2020).

¹³⁸ https://www.zakatselangor.com.my/wp-content/uploads/gravity_forms/6-6f72f6bf94db769255304af851202c24/2018/11/L15-Semakan-semula-taksiran-zakat-padi-negeri-selangor-watermark.pdf (Erişim 27 Şubat 2020).

¹³⁹ Zahri Hamat, "Zakat Assessment for Agricultural in Malaysia: Rules, Fatawa and Practices", *Journal of Educational and Social Research*, Rome, Italy: MCSER Publishing 4/2 (2014), 110-116.

¹⁴⁰ <https://www.zakatselangor.com.my/keputusan-syariah-zakat/kiraan-zakat-padi/> (Erişim 27 Şubat 2020).

¹⁴¹ https://www.zakatselangor.com.my/wp-content/uploads/gravity_forms/6-6f72f6bf94db769255304af851202c24/2018/11/T5-Kutipan-Padi-Melalui-Pemotongan-Terus-Dari-Kupon-Subsidi-Padi-Di-Negeri-Selangor-watermark.pdf (Erişim 27 Şubat 2020).

1.2.3.5. Gelirlerin Zekâtı

Günümüzde, altın ve gümüş yerine kağıt para birimi tüm ülkelerde yaygın olarak kullanılmaktadır ve tamamen ödeme yapılabilen ve işlemlerde kabul edilebilir değer ölçüsü olan bir borç olduğundan zekâtı verilebilir¹⁴². Ayrıca, zekâtın kendisi büyüme anlamına geldiği için paranın büyümesi şartıyla zorunludur¹⁴³. Banknotlarda zekât yükümlülüğünü belirlerken paranın nisap değerinin altın ve gümüşten hangisi esas alınarak belirleneceği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı âlimler, Sünnet ve *icmâ* tarafından açıkça belirlendiği için gümüşün *nisabını* dikkate alırlar¹⁴⁴. Dahası, günümüz değerinde altına göre daha küçük olması nedeniyle *nisab* olarak kullanımı yoksullara daha fazla fayda sağlayabilir. Bu *nisab* yaygın olarak Mısır, Suudi Arabistan, Körfez Devletleri, Hindistan ve Pakistan gibi ülkelerde kullanılır¹⁴⁵. Diğer âlimler kağıt paraya yönelik zekâtın gümüş yerine altına ulaşmadığı takdirde paradan zekât gerekmediğini ifade etmişlerdir¹⁴⁶. Çünkü onlara göre altının değeri gümüşün değeri kadar değişmemiştir ve altın *nisabı* deve, inek ve koyun gibi diğer servet öğelerinde *nisab* 'a daha yakındır¹⁴⁷.

Bu nedenle bir türü kağıt para olan gelir zekâtı, *mâl-i müstefâd* olarak da bilinmekte olup, işçilerin dahil olduğu kaynaklardan veya faaliyetlerden elde edilen kişisel gelir üzerindeki İslami bir vergidir. Mesleki ücretler, işçilik tazminatı, maaşlar, ücretler, ikramiyeler, hibeler, hediyeler, temettü geliri vb. içermektedir¹⁴⁸. Şu halde gelirin sadece maaşı ifade ettiği doğru değildir. Âlimler, gelir zekâtının zekât alıcılarına fayda sağlamak için yerine getirilmesi gerektiği konusunda hemfikirlerdir. Metnin geneline bağlı olarak Kuran'a¹⁴⁹ ve Peygamber Efendimizin (s.a.v)¹⁵⁰ bir kişinin yaptığı her türlü iş veya çabaya karşı zekât yükümlülüğü olduğu hadisine uygun olması nedeniyle zekâta tabidir¹⁵¹. Bu nedenle, her türlü çaba ile üretilen tüm servetin, *mâl-i müstefâd* zekât zorunluluğu vardır. Bu görüş

¹⁴² İbnü'l-Cezerî, *El-Fıkh ala'l-mezahib'l-erbaa* (Beyrut, Lubnan: Daru'l-kutub al-İlmiyye, 2003), 549.

¹⁴³ Zuhayli, *El-Fıkhü'l-İslami ve Edilletuhu*, 3/1799.

¹⁴⁴ Muhammad al-Ta'wil, *Zakat on Paper Money*, çev. Abdullah bin Hâmid 'Alî (Lampost Production, ts.), 4.

¹⁴⁵ Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 177.

¹⁴⁶ A.e.

¹⁴⁷ A.e.

¹⁴⁸ Nur Barizah, A.B. *Study Guide: Zakat Accounting Concepts And Applications* (Kuala Lumpur: Wiseworlds Publishing, 2008), 32.

¹⁴⁹ Bakara Sûresi, 2: 267 & 141.

¹⁵⁰ Buhârî, "İman", 1841.

¹⁵¹ Celâleddin el- Mahallî - Celâleddin es-Süyûtî, *Tefsîrû'l-Celâleyn* (Kahire: Daru'l-hadis, ts), 59.

Karadavi, Muhammed Ebu Zehre ve diğerleri gibi çağdaş âlimler tarafından da kuvvetle desteklenmektedir¹⁵².

LZS, 9 Mayıs 2002'de 1989 tarihli İslam Hukuku İdaresi çıkarılan fetvaya göre Selangor'da yaşayan veya çalışan tüm Müslümanların geliri için zekât ödemesi zorunlu kılınmıştır¹⁵³. Gelir konusunda zekat fetvalarına ve ilgili otoriteler tarafından yapılan bu fetvaların yasal uygulanabilirliğine rağmen, Selangor dahil Malezya'daki Müslümanlar tarafından yüksek oranda derlenmekten ziyade gelir zekatı gönüllü bir uygulama olmaya devam etmektedir¹⁵⁴. Zekât gelirleri dört kategoride sınıflandırılmıştır¹⁵⁵:

- i. İstihdam Gelirleri ve Ücretleri: Bir kişinin maaş, ücret, ikramiye, fazla mesai, emeklilik, hediyeler, teşvikler vb. sonucu elde ettiği bir servet.
- ii. Hediye Mülkü veya Bağış: Hediyeler, teselli, eşin emekliliği, sadaka, tazminat, miras, evlilik mehirleri gibi kişinin herhangi bir çalışma veya çaba olmaksızın sahip olduğu bir servet.
- iii. Serbest Meslek Gelirleri: Bir kişinin bağımsız çalışması veya profesyonel hizmetler şeklinde başka bir kişiyle herhangi bir bağlantısı olmaksızın kendi çalışması sonucu elde edilen servet. Örneğin, profesyonel danışmanlık hizmetleri için alınan ödeme, akit yapan taraf tarafından alınan proje ücretleri ve mevsimsel proje kazançları, komisyon ve artık gelir, isim ödemeleri ve zaman zaman nakit çıkışları.
- iv. *Müstegallât*¹⁵⁶: Satış veya kiralama yoluyla gelir sağlayan mülk, ev veya araç kiralama gibi gelirler, süt, yumurta, bal ve benzerleri gibi çiftlik hayvanları tarafından üretilen ürünlerin satışı.

Selangor Meclis Fetvası'na göre, bu dört gelir zekât türünün tümü, gelir zekâtı kategorisi altında, *havâic-i asliye* ¹⁵⁷ (temel insani ihtiyaçlar) bireyin ve bakmakla yükümlü olduğu

¹⁵² Muhammad Farid Muhammad Zainal, "Kewajipan Zakat Pendapatan" LZS, *Asnaf* (2010), 12.

¹⁵³ https://www.zakatselangor.com.my/wp-content/uploads/gravity_forms/6-6f72f6bf94db769255304af851202c24/2018/11/L4-Fatwa-berkaitan-zakat-pendapatan-watermark.pdf (Erişim 26 Şubat 2020).

¹⁵⁴ Nur Barizah Abu Bakar - Hafiz Majdi Abdul Rashid, "Motivations of Paying Zakat on Income: Evidence from Malaysia" *International Journal of Economics and Finance* 2/3 (2010), 76-84.

¹⁵⁵ <https://www.zakatselangor.com.my/info-zakat/zakat-kewajipan-berzakat/zakat-pendapatan/> (Erişim 26 Şubat 2020)

¹⁵⁶ Vakfa gelir (galle) sağlayan menkul ve gayri menkul mallar.

¹⁵⁷ Zekât matrahı dışında tutulan temel ihtiyaç malları anlamında fıkıh terimi. (TDV, <https://islamansiklopedisi.org.tr/havaic-i-asliyye>)

kişilerin barınma, yiyecek ve içecekler, kıyafetler, sağlık, eğitim ve ulaşım gibi mevcut yaşam maliyetleri dikkate alınıp gelir üzerinden bir yıl geçmesi şartı olmaksızın elde edildikten sonra ödenir¹⁵⁸. Tüm bu temel insani ihtiyaçlar, Hanefiler tarafından belirtildiği gibi *nisab* hesaplamasında göz önüne alınmalıdır¹⁵⁹. Malezya'daki çoğu zekât kurumu 9000 MYR'lik kişisel ihtiyaçlar, eş için 4000 MYR ve çocuk başına 2000 MYR vb.¹⁶⁰ zekât hesaplamalarındaki toplam indirimlere karşılık olarak Malezya İç Gelir Kurulu (Lembaga Hasil Dalam Negeri - LHDN)¹⁶¹ tarafından kullanılan harcama oranını kullanmıştır. Yani gelir, temel insani ihtiyaçlar indirimi sonrası aşağıdaki tabloda listelendiği gibi *nisab* oranının altında ise zekât zorunluluğu yoktur.

Tablo 1: 2015'ten 2019'a Selangor'da Servet Zekâtı İçin *Nisab* Oranı

Yıl	<i>Nisab</i> oranı (MYR)
2015 (Ocak - Haziran arası)	11.145
2015 (Temmuz - Aralık arası)	11.831
2016 (Ocak - Haziran arası)	12.680
2016 (Temmuz - Aralık arası)	13.536
2017 (Ocak - Haziran arası)	14.546
2017 (Temmuz - Aralık arası)	14.857
2018	14.162
2019	13.950

Kaynak: <https://www.zakatselangor.com.my/info-terkini-nisab-emas-dan-perak/>

Tablo 1, 2015'ten 2019'a kadar Selangor'daki servet zekâtı için *nisab* oranını göstermektedir. Oran, 85 g altın değerine göre yıl içinde arttırılır ve azaltılır. Bu uygulama en yeni ve sistematik olanlar arasındadır. Böylece, LZS tarafından belirlendiği üzere *nisab* sahibi olanlar zekât ödemekle yükümlüdür.

¹⁵⁸ Khairuddin Abdul Rashid vd., “Haddul Kifayah: Its Comprehensiveness, Sufficiency, And Currency In Meeting The Needs Of The Asnaf Faqr And Asnaf Miskin” 228-259. (2015). http://irep.iium.edu.my/47684/2/IREP-228-249-Haddul_Kifayah-UMP.pdf

¹⁵⁹ Muhammad Pisol Mat Isa vd., “Zakat Gaji: Suatu Kajian Terhadap Isu Al-Hawaij Alasliyyah Dalam Pelaksanaan Di Institusi Zakat Di Malaysia” *Seminar Waqf Iqlimi 2014* (Universiti Sains Islam Malaysia, 2014), 421-433. <http://ddms.usim.edu.my/handle/123456789/9915>

¹⁶⁰ Mukim Bireysel Vergi Yardımı (Değerlendirme Yılı 2019), Malezya İç Gelir Kurulu'nun Resmi Sitesi http://www.hasil.gov.my/bt_goindex.php?bt_kump=5&bt_skum=1&bt_posi=3&bt_unit=1&bt_sequ=1&bt_lgv=2 (Erişim 5 Nisan 2020).

¹⁶¹ Maliye Bakanlığı Malezya altında gelir toplayan en büyük kurumlardan biri.

1.2.3.6. Birikim Zekâtı

Bir vadeli hesaba, sabit bir mevduat hesabına, cari birikimlere ve bir bankada veya herhangi bir finans kurumunda diğer birikim türlerine yatırılan para, gereksinimleri karşılıyorsa zekâttan etkilenir¹⁶². Birikim zekâtı için *nisab*, önceki bölümde tartışıldığı gibi, 85 gr altın veya 595 gr gümüşe eşit, 20 *miskal* mevcut değerine dayanmaktadır¹⁶³.

Birikim zekâtını hesaplama yöntemi, birikim hesabının türüne göre değişir. Sabit mevduat hesabı için, birikim *nisab* düzeyini aşarsa ve bir yıl geçerse, zekâtın %2,5 oranında ödenmesi zorunludur. Normal birikim hesabı için, yıl sonundaki kalan son miktara göre hesaplanır. Birinin parasını bir hesapta biriktirmesi durumunda, birikimler o dönemde herhangi bir faiz düşüldükten bir yıl sonra tamamlanırsa sene sonunda *nisab* seviyesini aşarsa zekât ödeme yükümlülüğü vardır. Bir kişinin birden fazla birikim hesabı varsa, ayrı olarak hesaplanan bir hesabın kalan bakiyesi *nisaba* ulaşmasa bile, sene sonunda her hesabın kalan bakiyesi zekâtın hesaplanması için birleştirilmelidir¹⁶⁴. Bu kavrama *hulta* (karışım) adı verilmekte ve mal sahibinin birkaç farklı mala sahip olması durumunda, bu malların tek bir varlık olarak hesaplanması anlamına gelmektedir¹⁶⁵.

1.2.3.7. Hisselerin Zekâtı

Hisse senetleri, geçmişte var olmayan yeni bir finansal varlık türüdür. Hisseler, şirketin sermayesinin bir kısmının mülkiyetini temsil eder ve bu da kâr veya zarara yol açar. Bir hisse senedi borsada listelendiğinde, değeri orijinal değerinden farklı olabilir. Bunun nedeni, işlem gören hisselerin, şirket performansı, ekonomik koşullar, yerel ve uluslararası siyasi istikrar gibi talep ve arzı etkileyen faktörlere bağlı olarak değerlerinin dalgalanmasını sağlayacak olmasıdır¹⁶⁶.

Malezya'da, Menkul Kıymetler Komisyonu (SC), sermaye veya borsaların düzenlenmesinden ve denetlenmesinden sorumlu organdır. Sermaye piyasası, uzun vadeli

¹⁶² <https://www.zakat.com.my/info-zakat/jenis-jenis-zakat/zakat-wang-simpanan/> (Erişim 23 Şubat 2020).

¹⁶³ <https://www.zakatselangor.com.my/info-zakat/zakat-kewajipan-berzakat/zakat-wang-simpanan/> (Erişim 23 Şubat 2020).

¹⁶⁴ A.e.

¹⁶⁵ Ahmad Zakirullah Mohamed Shaarani,– Ridzwan Ahmad, “Application of Khulṭah Concept in Zakāh Calculation in Malaysia: Analysis of Issues, Challenges and Its Solutions”, *Shariah Journal* 25/2 (2017), 187-216.

¹⁶⁶ <https://www.zakat.com.my/info-zakat/jenis-jenis-zakat/zakat-saham/> (Erişim 26 Şubat 2020).

fonlar ve yatırımlar için faaliyet gösteren ve finansal sistemin likiditesini artıran önemli bir pazardır. Bu sermaye piyasasında her türlü hisse senedi ve fon ticareti yapılır¹⁶⁷. Bu nedenle Selangor, Malezya'da hisse senetlerine zekâtın zorunlu kılındığı bir fetva yayınlayan eyaletlerden biri olup 2003 tarihli Selangor İslam Dini İdare Kanunu'nun 47. Paragrafı uyarınca; işletme sermayesi piyasasına yatırılan zekâtın, yatırım hedeflerinin olup olmadığına, işlem görmesine veya yatırılmasına bakılmaksızın ticari mallara kıyas edildiğini belirtmiştir¹⁶⁸.

Zekâtın hisselerle sahip olmasını gerektiren şartlar ve koşullar, sahibinin Müslüman olması, belirli taraflara ait tam mülkiyet sahibi olması, altın *nisab* eşdeğerine ulaşması, bir yılı tamamlaması ve hisselerin temelinin helal mülkten olmasıdır¹⁶⁹. Eğer bir kişi tüm bu şartları taşıyorsa hisse senedi zekâtı ödemek mecburiyetindedir.

Hisseler, bir şirkete veya işletmeye yatırılan paradır. Borsada işlem gören bir şirketteki hisse senedi sertifikaları için, borsada işlem görmeyen veya kooperatif bir şirketteki hisse senetlerinden nakit kazanmak daha kolaydır. Selangor'daki hisse zekâtına ilişkin değerlendirme yöntemi iki kategoriye ayrılabilir. İlk kategori mevduat veya tasarruf şeklindeki hisseler olup, burada bu kategori için gerekli zekât değeri sene sonunda hisse değerinin %2,5'i olup zekâtın zorunlu olduğu gün pazar değerine göre değerlendirilecektir¹⁷⁰. İkinci kategori, bu kategori için gerekli zekât değerinin, zekâtın zorunlu olduğu gün borsa değerinin % 2,5'i olduğu ve aracılık maliyetleri düşüldükten sonra yıl içinde elde edilen karlara eklendiği alım satım amaçlı hisselerdir¹⁷¹.

¹⁶⁷ <https://www.zakatselangor.com.my/info-zakat/zakat-kewajipan-berzakat/zakat-saham/> (Erişim 26 Şubat 2020).

¹⁶⁸ https://www.zakatselangor.com.my/wp-content/uploads/gravity_forms/6-6f72f6bf94db769255304af851202c24/2018/11/L9-FATWA-ZAKAT-PELABURAN-SAHAM-watermark.pdf (Erişim 26 Şubat 2020).

¹⁶⁹ <https://www.zakatselangor.com.my/info-zakat/zakat-kewajipan-berzakat/zakat-saham/> (Erişim 26 Şubat 2020).

¹⁷⁰ Muhammad Ikhlâs Rosele vd., “Zakah On Shares: Theory And Reality In Malaysia”, *Study On Thermal Fatigue Behaviour Of Plasma Sprayed Ytria-Zirconia Thermal Barrier Coatings (TBCS) Systems On Aluminium Alloy*, 13.

¹⁷¹ Zahri Hamat vd., “Shares Zakah Accounting in Malaysia: Fatawa, Manual and Practices”, *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences* 7/2 (2017), 812-824.

1.2.3.8. Çalışan Yardım Fonu Zekâtı (Kumpulan Wang Simpanan Pekerja - KWSP)

KWSP, verimli ve güvenilir bir şekilde birikimlerini yöneterek üyelere emeklilik yardımı sağlayan, Malezya Kanunlarının Çalışan İhtiyat Fonu 1991 Yasası (Kanun 452) uyarınca oluşturulan bir sosyal güvenlik kurumudur¹⁷². Ayrıca, ev sahipliği, sağlık harcamaları, çocukların eğitimi ve yatırım seçeneği planları için birikimleri kullanmak üzere 50 yaşında %30'unun, 55 yaşına ulaşıldığında kalan %70'in verildiği emeklilik öncesi destekleyici yardımlar sunmaktadır¹⁷³. Birikimle aynı konseptte olduğu için KWSP de zekâta tabi tutulur, ancak KWSP'deki birikimlerin farkı, düzenli bir birikim hesabı gibi keyfi olarak geri çekilememesidir.

KWSP zekâtı ödeme yöntemi hakkında 30 Ağustos 2001 tarihinde 1989 İslam Hukuku Yasası İdaresi altındaki Selangor Eyalet Müftüsü tarafından verilen fetvada, zekât mükelleflerine KWSP parasını aldıktan sonra bir yıl geçmesini bekleyerek %2,5 ya da paranın azalıp zekât edilemez hale gelmesinden kaçınarak bir yıl beklememe seçeneği sunulmuştur. Fetva ayrıca Selangor Eyaletinde yaşayan veya çalışan tüm Müslümanların KWSP zekâtını MAIS tarafından atanan *amil* veya *amil* asistanlarına ödemesi gerektiğini belirtmiştir¹⁷⁴.

Ancak, 7 Haziran 2007'de yayınlanan 2003 Selangor İslam Dini İdare Yasası 47. maddesi altındaki fetva uyarınca, KWSP birikimleri alındığında veya çekildiğinde *nisaba* ulaştıklarında yillanma şartı olmadan KWSP zekâtını derhal ödeme zorunluluğu üzerine bir fetva daha yayınlanmıştır¹⁷⁵. Bu fetva, önceki fetvayı açıkça değiştirmiştir. En son fetvaya göre, dikkate alınması gereken toplam KWSP para çekme miktarı, tasfiye (sıfırlama) adı verilen gayrimeşru temettü iadesi veya primden ayrılma sürecine girmeden önceki toplam tutardır. Bunun nedeni, KWSP'nin ödemesinin hükümet tarafından zorunlu hale getirilmesi ve hesap sahibinin başka seçeneği kalmamasıdır.

¹⁷² KWSP Resmi Sitesi, <https://www.kwsp.gov.my/about-epf/corporate-profile> (Erişim 26 Şubat 2020).

¹⁷³ Çalışanlara İdare Fonu Rehberi (Zorunlu Tasarruf Programı) (Malezya), <http://www.lawyerment.com.my/library/doc/empl/epf/> (Erişim 26 Şubat 2020).

¹⁷⁴ Selangor Müftülüğü Resmi Sitesi http://www.muftiselangor.gov.my/images/pdf/koleksi_fatwa/2001/PewartaanFatwa20013.pdf (Erişim 26 Şubat 2020).

¹⁷⁵ <http://www.muftiselangor.gov.my/en/fatwa-personalisation/yearly-fatwa/proclamation/2005-2009/172-bayaran-zakat-kumpulan-wang-simpanan-pekerja-kwsp-sejurus-pengeluaran-satu-alternatif> (Erişim 26 Şubat 2020).

Ayrıca, hiçbir hükümet tarafından Kuran'da ifade edildiği gibi kendi kontrolünün ötesinde bir eylem ile yükümlü kılınmamalıdır¹⁷⁶.

Bu yöntem, “velinin raiyye üzerine tasarrufu maslahata dayalı olmalıdır”¹⁷⁷ şeklindeki genel kuralla uyumludur, bu da 1991 Çalışanlara Yardım Fonlar Yasası kapsamında kamu parasının devlet tarafından yönetilmesine olanak tanır.

KWSP tipi zekât biri 55 yaşından önce tam mülkiyet, diğeri 55 yaşından sonra tam olmayan mülkiyet olarak, iki kategoriye ayrılabilir. KWSP'nin tam mülkiyeti için, toplamda çekilen KWSP'nin %2,5'i, *nisab'a* ulaşsa da ulaşmasa da zekât için zorunlu bir miktardır. Toplam KWSP para çekme işlemi *nisabın* altındaysa, diğer gelirlerle birleştirilmelidir. Eksik sahiplik için, tüm KWSP paralarının %2,5'i birikim zekâtına göre hesaplanır. Bu nedenle, hâlâ çalışanların ve KWSP katkısı yapanların zekât değerlendirmesinde KWSP katkı indirimi yapılması söz konusu değildir¹⁷⁸.

1.2.3.9. Tekafül Zekâtı (İslami sigorta)

Tekafül ürünleri, zekât mülk unsurlarına sahip ve gereksinimlerini karşılaması durumunda zekâta tabi olan bir birikim veya yatırım biçimidir. Bu paranın bir kısmı, hizmet süresi içinde belirli bir yaşa ulaştığında katılımcı tarafından çekilebilir veya emeklilik yaşına ulaştığında tutarın tamamını çekebilir. Yaşa dayalı para çekme işlemlerine ek olarak, çeşitli KWSP Para Çekme Planları kapsamındaki koşullar yerine getirildikten sonra da çekilebilir¹⁷⁹. Bu özellikler nedeniyle LZS, tekafül zekâtını Selangor'daki zekât edilebilir mallardan biri olarak kabul etmiştir.

1.2.3.10. Fitre Zekât

Fitre zekâtı veya oruç tutma zekâtı, ister erkek ister kadın, ister özgür ister köle olsun, her Müslüman için¹⁸⁰, Ramazan bayramı namazından önce zorunlu bir ödemedir¹⁸¹. Hane reisi çocuk, hizmetçi ve bakmakla yükümlü olduğu akrabaları için de fitre zekâtı

¹⁷⁶ Fâtır Sûresi, 35:18; En`âm Sûresi, 6:164.

¹⁷⁷ Celâleddin es-Süyûtî, *El-Eşbâh Ve'n-Nezâir* (Daru'l-kutubu'l-İlmiyye, 1990), 121.

¹⁷⁸ <https://www.zakatselangor.com.my/info-zakat/zakat-kewajipan-berzakat/zakat-kwsp/> (Erişim 26 Şubat 2020).

¹⁷⁹ <https://www.zakatselangor.com.my/info-zakat/zakat-kewajipan-berzakat/zakat-takaful/> (Erişim 26 Şubat 2020).

¹⁸⁰ Seyyid Sâbık, *Fıkhü's-Sunne* (Beyrut, Lubnan: Daru'l-Kitabu'l-Arabi, 1977), 412.

¹⁸¹ Ebu Davud, “Zekat”, 1609; Buhârî, “Zekât”, 1503; Muslim, “Zekat”, 984.

vermelidir¹⁸². Konuyla ilgili hadiste belirtildiğine göre fitre zekât oranı bir *sa'*dır¹⁸³ veya 2,6 kg'nine kişinin bulunduğu bölgenin temel gıda maddesi eşdeğerdir.

Malezya'da temel gıda pirinç olduğu için, pirincin fiyatı, belirli bir eyaletteki pirincin mevcut fiyatına dayanarak MAIN tarafından belirlenir. Selangor Eyaleti Fetva Komitesi, Selangor eyaletinde yaşayan veya çalışan tüm Müslümanlar tarafından ödenecek fitre zekâtının fiyatını belirlemiştir ve bu oran o yılın pirinç türüne göre ödenmektedir.

2009'dan 2019'a kadar Selangor eyaletinde Müslümanlar için belirlenen fitre zekât oranı kişi başına minimum 7 MYR'dir. Bu zekât oranının belirlenmesi, bir Süper Yerel A sınıfı pirincin şu anki fiyatına dayanmakta yani 2,6 kg'a eşit olmaktadır. Bu pirinç türü Selangor'da insanların en çok tercih ettiği pirinç türü olması nedeniyle fitre zekât fiyatlandırması için bir temel olarak seçilmiştir¹⁸⁴. Aşağıda, 2,6 kg'nin ağırlığına ve Süper Yerel A Sınıfı pirincin fiyatına dayanarak Selangor eyaleti için zekât fiyatını hesaplama yöntemine bir örnek verilmektedir:

$$\leq 2,6 \text{ kg pirince} \times 2,60 \text{ MYR} = 6,76 \text{ MYR} / 7,00 \text{ MYR}$$

Bu uygulama, العادة محكمة “âdet muhakkemdir” şeklindeki genel fıkıh kuralına uygundur. Aynı zamanda, LZS bütçesi uygun mükellefi minimum orandan daha fazla ödemeye teşvik eder¹⁸⁵.

Özet olarak, klasik fıkıh âlimleri tarafından birikim zekâtı, hisselerin zekâtı ve KWSP zekâtı gibi belirtilmeyen ancak LZS tarafından uygulanan bazı zekât türleri vardır. Tüm zekât verilebilir mallar arasında, gelirdeki zekât, toplam zekât toplamından %50'den fazla katkıda bulunan en yüksek türdeki zekât toplanmasını gösterir. Ve ardından iş zekâtı, gayrimenkul zekât ve birikim zekât Tablo 2'de gösterildiği gibidir. Bu durum, işçilerden ve profesyonellerden gelen kazancın günümüzdeki en önemli zekât kaynaklarından biri olduğunu göstermektedir. Kurumsal zekât yönetim politikalarının Malezya'daki zekât sistemi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu kanıtlamak, Malezya zekât sistemi açısından gurur duyulacak bir başarıdır.

¹⁸² Hasan bin 'Ammar, *Meraki'l-Felah Bi Imdâd'l-Fettâh* (El-Mektebetü'l-Asriyye, 2005), 271.

¹⁸³ Eski bir ölçek.

¹⁸⁴ Umami Farahin Yasin vd., “Addressing the Current Reality in Fatwa: An Analysis of the Fatwa on Zakat in Selangor” *Jurnal Fiqh* 10 (2013), 91-118.

¹⁸⁵ <https://www.zakatselangor.com.my/fitrahgaber/> (Erişim 27 Şubat 2020).

Tablo 2: 2014'ten 2018'e kadar Zekâta Tabi Mallara Göre Toplanan Zekât Toplamı

Zekât Edilebilir Mal Türü	Toplanan Zekâtın Toplamı (milyon MYR)				
	2014	2015	2016	2017	2018
Gelir	350,1	386	415	444,8	479,9
İş	108	117,3	123,3	161,3	151,9
Gayrimenkul	44,3	39,3	41,6	45,9	47
Birikimler	34,1	38	43,4	48,7	54,3
Fitre	20,6	21,5	22,2	23,7	25,4
Hisseler	10,8	10,2	10,3	11,8	14,4
KWSP	9,1	9,7	12,6	15,6	15,7
Tarım	2,7	2,5	2,4	2	2
Altın	2,4	2,5	2,8	3,1	3
Gümüş	0,1	0,05	0,9	1	0,6
Çiftlik Hayvanları	0,03	0,05	0,04	0,04	0,03
Toplam	582,3	627,2	673,7	757,1	793,7

Kaynak: <https://www.zakatselangor.com.my/informasi/laporan-aktiviti-zakat/>

Yukarıdaki tabloya göre gelir, iş, birikim, fitre ve KWSP zekât türleri, 2014'ten 2018'e kadar sürekli artış kaydetmiştir. 2015 yılında mülk ve hisselerin zekâtının toplanmasında hafif bir azalma tespit edilse de, 2018'e kadar kademeli olarak artmıştır. Öte yandan, altın zekâtının toplanması 2017'ye kadar sürekli artış göstermekle birlikte 2018'de az da olsa düşmüştür. Son olarak tabloda gümüş ve hayvancılık kategorilerine bakıldığında, toplanan zekat oranlarında yıllara göre bir düzensizlik olduğu görülecektir. Zekâta tabi malların LZS tarafından genişletilmesi, mal zekât yükümlülüğünün sadece hadis ve klasik fıkıh kitabında tam olarak bahsedilen servetle sınırlı olmadığını göstermektedir. Bunun yerine, Karadavi'ye göre, altın ve gümüş, zekâtın ayetteki zamirlere dayanarak zekât yükümlülüğü bulunan bireysel servet örneklerinden sadece birkaçıdır. Aslında mal zekatını genişletme çabası yeni bir uygulama değildir. Eski zamanlarda atlara zekat uygulanmazken, Hz. Ömer içtihad yoluyla atlara da zekat uygulanması gerektiğine karar vermiş ve uygulamaya geçirmiştir. Bu nedenle mal zekâtı ve kaynaklarının yükümlülüğü, günümüzde çeşitli biçimlerde mevcut olan modern servet doğrultusunda

genişletilmelidir, böylece zekâtın toplanması en üst düzeye çıkarılabilir ve daha fazla zekât dağıtımını yapılabilir¹⁸⁶.

1.3. Sonuç

Erken bağımsızlık döneminde, Malezya hükümeti özellikle hükümetin yapısı ve yasal çerçeve üzerinde, İngiliz sisteminden büyük ölçüde etkilenmiştir. Malay gelenekleri ve İslami meselelerle ilgili tüm konular her eyalette MAIN altında ayrı ayrı yönetilmiştir. Bu organ, zekâtla ilgili konular da dahil olmak üzere İngiliz sömürge yöneticileri tarafından kontrol edilmiştir. Malezya'nın bağımsızlığının ilk zamanlarında, zekât kurumu sadece İngiliz sisteminin bir devamıdır. Ancak 1990'lardan sonra, Malezya'da zekât toplama ve dağıtım oranının büyümesini hızlandırmak için, birkaç MAIN, bu belirli eyaletlerde zekât toplama ve dağıtım kısmından sorumlu bir kurumu kurumsallaştırmıştır. Sonuç olarak, her eyaletin farklı biçimlerde olan yargı yetkisine giren zekât idaresi, farklı uygulama ve idareyi beraberinde getiren zekâtı yönetmektedir. Ancak, Malezya hükümeti, devletin zekât yönetiminin Malezya'da zekât toplanması ve dağıtımının daha da artırılmasına yardımcı olacak temsilcilerin kurulmasıyla zekât sistemini yeniden canlandırmaya çalışmıştır. Zekât idaresi eyalet yasalarının bir parçası olarak kabul edilen ilgili MAIN uyarınca verilen fetva veya kararın tebliğine dayanarak faaliyet göstermektedir. Zekât hakkında verilen fetva, *icthad* uygulamasıyla toplumsal değişimlere ve mevcut ihtiyaçlara sürekli uyum sağlaması için tek bir mezheple sınırlı değildir. Bu nedenle LZS, Malezya'da zekât kurumlarını zekât toplama ve dağıtım konusunda özelleştiren eyaletlerden biridir. 1994 yılından bu yana, LZS sadece mal zekâtı toplamaktan, Selangor eyaletinde her türlü zekât toplama ve dağıtım sürecini yönetmeye kadar birçok dönüşüm geçirmiştir. Buna ek olarak, zekâta tabi olan bazı servetlerin LZS tarafından sadece klasik fıkıh kitabında servet kavramına bağlı olarak yorumlanmadığı, aksine bunun çerçevesinin daha da genişletildiği açıktır. LZS'nin yıllık raporu, gelir zekâtının ve iş zekâtının, LZS tarafından toplanan en yüksek iki zekât geliri olduğunu göstermektedir.

¹⁸⁶ Syaharina Abdullah, “Zakat Harta Individu Berasaskan Nisab Emas: Kajian Syariah Dan Pelaksanaannya Di Selangor” *Memperkasa Kutipan dan Agihan Zakat di Malaysia* (Malaysia: Penerbit USIM, 2017), 217-228

BÖLÜM 2 : İSLAM HUKUKU AÇISINDAN LZS (SELANGOR ZEKÂT KURULU) TARAFINDAN UYGULANAN ZEKÂT TOPLAMA VE DAĞITMA YÖNTEMİNE İLİŞKİN ANALİZ

Bu bölümde LZS tarafından uygulanan zekât toplama ve dağıtma yöntemi İslam Hukuku açısından analiz edilmeye çalışılacaktır. Ayrıca bu bölüm, LZS tarafından uygulanan bu zekat toplama ve dağıtma yöntemini izah etmenin yanı sıra Selangor eyaletindeki zekat toplama faaliyetlerinin 2014-2018 yılları arasındaki yıllık zekat raporuna dayalı bir de analiz sunmaktadır. Bu bölüm daha sonra İslami Hukukla ilgili bazı zekât toplama sorunlarını incelemektedir. Son bölüm ise genel tartışmaları özetlemektedir.

2.1. İslam Hukuku Açısından LZS Tarafından Uygulanan Zekât Toplama Yöntemi

Kurumsal çalışma ve profesyonel yönetim kültürü uygulayan bir kurum olarak, zekât kurumlarının, toplumun zekât farzlarını yerine getirmesine yardımcı olmak için idari sistemde en son teknolojiyi uygulayarak güncel trendleri yakalaması gerekmektedir. Fikirlerin ve yeniliklerin bir sonucu olarak, Allah onları zora düşürmek istemediğinden ve Müslümanların sıkıntısını hafifletmek amacıyla Kur'an'da Allah'ın da emrettiği gibi¹⁸⁷ çeşitli zekât ödeme mecraları geliştirilmiştir. Bu nedenle, LZS zekât tahsilatını artırmak amacıyla zekât ödeme tesisleri geliştirmek için çok çaba sarf etmiştir. Bu çabaların bir sonucu olarak, Selangor'daki zekât tahsilatı önemli ölçüde artmış ve zekât mükelleflerinin sorumluluklarını yerine getirmesini kolaylaştıran çeşitli ödeme mekanizmalarının geliştirilmesi ile birlikte Malezya'daki eyaletler arasında en yüksek tahsilata ulaşanlardan biri olarak öne çıkmıştır¹⁸⁸.

2.1.1. LZS Tarafından Uygulanan Zekât Toplama Yöntemi

LZS, Malezya'daki diğer eyaletlerin zekât kurumlarına kıyasla, Selangor'da Müslümanlar arasında zekât toplama işini başarılı bir şekilde yerine getirerek önde gelen

¹⁸⁷ el-Bakara 2/185

¹⁸⁸ Rusni Hassan - Nur I'ffah Muhammad Nasir, "Prioritization of Zakat Distribution in Selangor and the Federal Territory of Malaysia: Are They Following the Right Distribution Principles According to Shariah?" *Intellectual Discourse, Special Issue* (2016), 435–457.

bir zekât kurumu olarak ortaya çıkmıştır¹⁸⁹. Üç şekilde sınıflandırılabilen zekât ödeme yöntemlerinin, yani aşağıda tartışıldığı gibi devlet zekât ofisi aracılığıyla zekât ödenmesi, LZS tarafından atanan acenteler aracılığıyla zekât ödenmesi ve zekât birimi yoluyla zekât ödeme gibi yöntemlerin getirilmesi de başarıya katkıda bulunmuştur.

2.1.1.1. Devlet Zekât Kurumu Yoluyla Zekât Ödeme

Selangor genelinde zekât mükelleflerinin zekât farzlarını doğrudan ödeyebilecekleri 27 LZS şubesi bulunmaktadır. Bu şubeler Selangor eyaletinin 9 ilinde de mevcut olup, LZS'nin merkezi de dâhil olmak üzere Petaling'de 9, Klang'da 2, Kuala Selangor'da 2, Sabak Bernam'da 1, Hulu Selangor'da 2, Sepang'da 2, Kuala Langat'da 1, Hulu Langat'da 4 ve Gombak'da 4 şube yer almaktadır¹⁹⁰. LZS, zekât ödeyen Müslümanlara kolaylık olması açısından zekât ofislerinin sayısını zaman zaman artırmaktadır.

LZS, özellikle nüfus yoğunluğu yüksek olan bölgelerde zekât toplama ve dağıtımına yardımcı olmak için ayrıca 7 “seyyar zekât” veya “zekât mobil” ofisi kurmuştur. Bu seyyar gişelerin varlığı, zekât ödemek ve zekât yardımı talep etmek konularında insanlara kolaylık sağlamıştır. Verilen hizmetler arasında zekât ödemeleri, zekât yardımına başvurular, sorgular, zekât değerlendirmeleri ve danışmanlık hizmetleri mevcuttur¹⁹¹. Bütün bu LZS gişelerinde ödemeler nakit, kredi kartı veya banka kartı kullanılarak yapılabilir. Bununla birlikte LZS, Selangor Eyaleti Müftülüğü tarafından öngörülen şariat şartlarını karşılayan İslami kredi kartlarını kabul etmektedir¹⁹².

2.1.1.2. LZS Tarafından Atanan Aracılar Yoluyla Zekât Ödeme

LZS Selangor'da zekât toplamak için İslami bankacılık kurumu, postaneler ve yüksek eğitim kurumları gibi bir dizi kurumu atamıştır. Hâlihazırda Malezya'da İslam hukukuna uygun yönetilen 16 İslami bankacılık kurumu ile 3 Finansal Kalkınma Kurumu bulunmaktadır. Fakat Malezya'daki 16 İslami banka arasında sadece 14 yerel banka zekât toplama amacıyla LZS ile işbirliği yapmıştır. Ek olarak, yine aracı olarak atanan 2 yabancı

¹⁸⁹ Mohd Faisol Ibrahim, “Analisis Kaedah Bayaran Zakat Harta Oleh Institusi Zakat Di Malaysia”. The Journal of Muamalat and Islamic Finance Research (JMIFR) 13/2 (2016), 109- 124.

¹⁹⁰ https://www.zakatselangor.com.my/cawangan-zakat-3/?filter_11=&filter_1=&filter_12=Cawangan+Zakat+LZS&mode=all (Erişim 7 Mart 2020).

¹⁹¹ LZS Dergisi, *Asnaf*, <https://www.zakatselangor.com.my/majalah-asnaf-2/> (Erişim 6 Mayıs 2020).

¹⁹² <https://www.zakatselangor.com.my/terkini/zakat-selangor-terima-zakat-perniagaan-berjumlah-rm5-7-juta/> (Erişim 7 Mart 2020).

banka bulunmaktadır. Malezya'daki Finansal Kalkınma Kuruluşları açısından ise yalnızca 3 kurum LZS ile işbirliği yapmıştır. Toplamda, zekât kurumları ile işbirliği yapan ve zekât tahsilat aracı olarak hareket eden 19 şeriat-uyumlu bankacılık ve finansal kuruluş bulunmaktadır. Müşterilere zekât ödeme hizmetleri sunmak için LZS ile işbirliği yapmış İslami bankacılık ve finansal kuruluşların listesi aşağıdaki gibidir:

Tablo 3: Müşterilere Zekât Ödeme Hizmetleri Sunmak Üzere Zekât Kurumlarıyla İşbirliği Yapan İslami Bankacılık Kurumları

Bankacılık Kurumunun Türü	Banka
Yerel İslami Banka	RHB İslam Bankası Berhad ¹⁹³
	Malezya İslam Bankası Berhad
	Malezya Muamalat İslam Bankası Berhad
	AmIslamic Bank Berhad
	CIMB İslam Bankası Berhad
	OCBC Al-Amin Bank Berhad
	Kamu İslam Bankası Berhad
	Maybank İslam Bankası Berhad
	Alliance İslam Bankası Berhad
	Affin İslam Bankası Berhad
	Asya Finans Bank Berhad
	Standard Chatered Saadiq Berhad
	HSBC Amanah Malaysia Berhad
	Hong Leong İslam Bankası Berhad
Yabancı İslam Bankası	Küveyt Finans Kurumu Malezya Berhad
	Al Rajhi Bankacılık ve Yatırım Şirketi (Malezya) Berhad
Finansal Kalkınma Kurumu	Bank Kerjasama Rakyat Berhad
	Bank Simpanan Nasional Berhad
	Agro Bank Berhad

Kaynak: <https://www.zakatselangor.com.my>

Dolayısıyla, LZS bu araçlar yoluyla online ödeme, banka gişesinden ödeme, kredi kartı ile ödeme, telefon bankacılığı, kısa mesaj servisleri yoluyla ödeme (SMS) ile Otomatik Vezne Makineleri (ATM) yoluyla ödeme gibi birkaç ödeme yöntemi sağlanmıştır¹⁹⁴. Online zekât ödemesi, şu anda en son ve güncel zekât ödeme yöntemi olarak kullanılan ve Malezya Elektronik Ödeme Sistemi BHD (MEPS) tarafından denetlenen Finansal

¹⁹³ Malezya'da halka açık bir limited şirketi tanımlamak için kullanılan bir terim.

¹⁹⁴ Ibrahim, "Analisis Kaedah Bayaran Zakat Harta Oleh Institusi Zakat Di Malaysia", 111.

İşlem Borsası aracılığıyla ödenebilmektedir. Bu yöntem zekât parasını LZS'ye aktarmak için tüm bankaları çok bankalı internet ödemesi ile birbirine bağlamaktadır. Zekât ödemeye uygun olanlar bir banka hesapları, kimlikleri ve şifreleri olduğu sürece ödemelerini herhangi bir kayıt veya ek ücret olmaksızın bu yöntemle yapabilmektedir. Bununla birlikte, bu yöntemle yapılan her ödeme en az 10MYR olmalıdır. Ayrıca, bu sistemi kullanmak için herhangi bir yazılım kurulmasına gerek yoktur. Üstelik, MEPS, LZS'ye ödeme güvenliğini sağlamak amacıyla LZS portalına kurulan bir güvenlik yazılımı olan "Satıcı Eklentisi" sağlamaktadır¹⁹⁵. Ayrıca, LZS tarafından atanan bir zekât toplama aracı olarak, zekât ödemeleri banka gişelerinde verilen Zekât Ödeme Makbuzu yoluyla da yukarıda anılan bankanın bütün şubelerin gişelerinde yapılabilir¹⁹⁶.

Ancak, Malezya İslam Bankası Berhad SMS yoluyla zekât ödeme olanağı sağlayan tek aracı bankadır. Sunulan bir diğer yöntem ise Maybank tarafından sunulan ve Kawanku Telefon Bankacılığı olarak bilinen mobil bankacılık ile İslam Bankası tarafından sunulan i-Tap'tır. ATM'lerden zekât ödemeleri, sadece Malezya İslam Bankası BHD, Kamu Bankası, OCBC Bank, RHB Bank veya Bank Simpanan Nasional'de tasarruf veya mevduat hesabı olanlar tarafından yapılabilir¹⁹⁷. LZS ayrıca, Malezya'da, Perakende Para Çekme Makinesi'nde bir banka kartı kullanmak suretiyle bir Otomatik Hizmet Terminali üzerinden "Nakitsiz ATM" yoluyla işlem için ek bir ücret ödmeden ve zekât mükelleflerinin her tür zekâta bulunmasına olanak veren bir ödeme yöntemi getiren ilk zekât kurumudur. Bu yenilikçi zekât toplama yöntemi, bir Hong Leong İslam Bankası Berhad (HLISB) ortaklığıdır¹⁹⁸.

Ek olarak, postaneler de LZS tarafından zekât toplamak için atanan aracı kurumlardan biridir ve hizmet, Klang Valley¹⁹⁹ genelindeki postane veznelerinde (POS Malezya) bir Zekât Ödeme Makbuzu karşılığında sunulmaktadır²⁰⁰.

¹⁹⁵ <https://www.zakatselangor.com.my/info-zakat/bayar-online/> (Erişim 7 Mart 2020).

¹⁹⁶ <https://www.zakatselangor.com.my/cara-pembayaran-zakat/kaunter-bank/> (Erişim 8 Mart 2020).

¹⁹⁷ <https://www.zakatselangor.com.my/cara-pembayaran-zakat/sms/> (Erişim 8 Mart 2020).

¹⁹⁸ <https://www.zakatselangor.com.my/terkini/zakat-selangor-terima-zakat-perniagaan-berjumlah-rm5-7-juta/> (Erişim 8 Mart 2020).

¹⁹⁹ Kuala Lumpur Federal Bölgesi, Petaling'in Selangor bölgesi, Klang'ın Selangor bölgesi, Gombak'ın Selangor bölgesi, Hulu Langat'ın Selangor bölgesi, Sepang'ın Selangor bölgesi ve Kuala Langat'ın Selangor bölgesi'nden oluşur (Kaynak: Ooi Keat Gin, *Historical Dictionary of Malaysia*, UK: The Scarecrow Press Inc., 2009, 157)

²⁰⁰ <https://www.zakatselangor.com.my/cara-pembayaran-zakat/pejabat-pos/> (Erişim 8 Mart 2020).

LZS ayrıca 1988'den bu yana Yüksek Eğitim Kurumunu (YÖK) bir zekât toplama aracı olarak atamayı kabul etmiş ve MARA Teknoloji Enstitüsünü (UiTM) atamıştır. UiTM'nin olumlu katkıları ışığında, LZS, ilerleyen yıllarda birkaç başka yüksek eğitim kurumunu atamak suretiyle tahsilat aracı kurum hizmetlerini genişletmiştir. LZS şu anda 14 kamu ve özel üniversiteyi aracı kurum olarak atamış olup, bu kurumlar sadece zekât toplamada değil ayrıca toplanan zekâtların ihtiyacı olan üniversite personeli ile öğrencilere dağıtılmasında da yardımcı olmaktadır²⁰¹. Yüksek eğitim kurumlarının dışında LZS tarafından LZS adına zekât toplamakla görevlendirilen denetçi firmalar, vergi daireleri, şirketler, kooperatifler ve Özel İslam Eğitim Kurumlarından (PIEI) oluşan pek çok başka aracı da kurum bulunmaktadır²⁰². Sonuç olarak, çeşitli kurumlarla işbirliği ve ortaklığın zekât toplama miktarının artmasına büyük katkıda bulunduğu görülmektedir.

2.1.1.3. Zekât Birimi Yoluyla Zekât Ödeme

İşletme birimi ve Maaş Kesinti Birimi olmak üzere iki tür zekât birimi vardır. İşletme birimi, şirketler, kooperatif vesairenden işletme üzerinden zekât toplarken, maaş kesinti birimi zekâtları, 1997'de uygulamaya konulan 'Berkat Planı' denen Maaş Kesinti Planı yoluyla aylık zekât kesintisi yoluyla toplamaktadır²⁰³. Bu plan, LZS'nin en önemli zekât toplama yöntemi olarak bilinmektedir.

10 Aralık 2003'te Eyalet İcra Kurulu, özellikle federal ve eyalet hükümeti çalışanları, yasal organlar ve Selangor'da herhangi bir devlet yönetiminin bağlı ortaklığı altında çalışan Müslümanlar için aylık maaş kesintisi yöntemiyle zekât ödemesini zorunlu kılmıştır²⁰⁴. Bu plan kapsamında, bir yıldan uzun süredir istihdam edilen ve *nisab*'ın üzerinde bir gelir alan Müslümanlar zekâtlarını 85 gr altına eşdeğer kazançlar üzerinden vermekle yükümlüdür²⁰⁵.

²⁰¹ LZS'ın Yıllık Raporu 2013, <https://www.zakatselangor.com.my/informasi/laporan-aktiviti-zakat/> (Erişim 8 Mart 2020).

²⁰² LZS'ın Yıllık Raporu 2017, <https://www.zakatselangor.com.my/informasi/laporan-aktiviti-zakat/> (Erişim 8 Mart 2020).

²⁰³ Kamil, M.I., "The Role of Intrinsic Motivational Factors on Compliance Behaviour of Zakat on Employment Income", *Isu-isu Kontemporari Zakat di Malaysia* (2005), 137-170.

²⁰⁴ Luqman Haji Abdullah vd., "Zakat on Salary and Wages: The Unsettled Juristic Issues", *International Conference of Global Islamic Studies* (2014) 194-199.

²⁰⁵ <https://www.zakatselangor.com.my/info-zakat/zakat-kewajipan-berzakat/maklumat-zakat/kadar-nisab/> (Erişim 8 Mart 2020).

Berkat Planı zekât mükelleflerine bütün zekât ödeme yükümlülüklerini maaş kesintisi yoluyla yerine getirme fırsatı sunmaktadır. Bu planla bazı ödeme seçenekleri getirilmiştir. Birincisi, ya LZS tarafından sağlanan bir programa dayalı olarak ya da aşağıdaki gibi öz hesaplama yöntemiyle sadece gelir üzerinden zekât ödemedir:

$$\frac{\text{Gelir üzerinden toplam yıllık zekat}}{12} = \text{Aylık kesinti tutarı}$$

İkincisi, diğer mülkler için zekât ödemesi de bu Berkat planı aracılığıyla örneğin para tasarrufu üzerinden zekât, hisse senetleri üzerinden zekât, işletme üzerinden zekât, çeltik üzerinden zekât, KWSP zekâtı ve altın ve gümüş üzerinden zekât ile *Kaza* (قضاء) zekâtı ödenebilir²⁰⁶. Son olarak, zekât mükellefleri zekât ödemelerini doğrudan yıllık gelir vergileri için vergi iadesi görevi gören Aylık Vergi İndirimine (Potongan Cukai Bulanan - PCB) göre ayarlayabilirler²⁰⁷.

Vergi iadesi, birinin ödemesi gereken gelir vergisinin fiili tutarından yapılan indirim olup, sadece vergilendirilebilir gelir tutarını düşürmektedir. Ek olarak, vergi iadesi olarak düşülebilecek zekât tutarı, tahakkuk eden azami vergiye tabidir. Yani, zekât ödemesi, hükümete ödenmesi zorunlu olan muazzam gelir vergisi tutarını düşürmeye yardımcı olabilir. Aslında, bu vergi iadesi bazen gelir vergisini tamamen sıfırlamaya yetecek tutarda olabilir. Örneğin, bütün vergi indirimleri ve vergi kesintilerinden sonra vergi tutarı 450 MYR olup, aynı değerlendirme yılı için duyurulan zekât tutarı 500 MYR'dir. Böylece, zekât için düşülmesine izin verilen vergi iadesi tutarı tahakkuk eden azami vergi tutarına tabi olduğundan, ödenmesi gereken vergi tutarı 0 MYR'ye düşecektir.

Bu işlem, 1967 tarihli Vergi Kanununun, "herhangi bir zekât, fitre veya diğer ödenmesi zorunlu İslami harçlar için vergi iadesi yapılacağını" ön gören 6A(3) Maddesi, Malezya'daki Müslümanlara imtiyaz tanımakta ve gerek zekât gerekse vergi ödemekle yükümlü olduklarından onları çifte vergilendirmeden korumaktadır²⁰⁸.

Bu bireysel gelir vergisi üzerinden zekât iadesi hakkı ancak belirli koşullar karşılandığında tanınmaktadır. Birincisi, Müslüman bireyler, devlet zekât kurumlarına

²⁰⁶ Önceki zekatı tamamlamayanlar için kaçırılan zekatın geri ödemesi

²⁰⁷ <https://www.zakatselangor.com.my/cara-pembayaran-zakat/skim-berkat-skim-potongan-gaji/> (Erişim 9 Mart 2020).

²⁰⁸ *The Star*, "Tax Rebate For Those Who Pay Zakat" (15 Nisan 2012), 4.

zekât ödemelidir. Yani, zekâtın doğrudan zekât alıcılara verilmesi durumunda zekât iadesi talep edilemez. İkincisi, fitre zekât makbuzu dışında, zekât kurumları tarafından verilen zekât ödeme makbuzunun aslı bireyin adına kesilmiş olmalıdır. Üçüncüsü, bir iadeye hak kazanmış zekât türleri, gelecek yılın değerlendirmesinde bireyler tarafından ödenmesi gereken fitre zekât, işletme üzerinden zekât, altın veya gümüş üzerinden zekât, KWSP zekâtı, tarım üzerinden zekât ve canlı hayvan üzerinden zekât gibi bütün zekât türlerini kapsar. Dördüncüsü, zekât ödeme makbuzu vergi mükellef tarafından Gelir Vergisi Kanununun (1967) 82. Maddesi uyarınca yedi yıl süreyle saklanmalıdır. Beşinci olarak, zekât iadesi, gelir vergisi değerlendirmesi yılında zekâtın ödendiği tarihe göre tahakkuk ettirilir. Örneğin, bir Müslüman 2016 yılında zekât ödemişse, bu durumda zekât iadesi sadece 2016'da talep edilebilir. Son koşul ise zekât iadesi tutarının tahakkuk yılındaki gelir vergisi tutarıyla sınırlı olmasıdır. Talep edilemez zekât ödemelerinin bakiyeleri ertesi yıla taşınmaz. Ödenen zekât miktarı arttıkça, ödenecek vergi miktarı da azalır. Zekât tutarının ödenecek vergiye eşit veya daha yüksek olması durumunda kişi, gelir vergisi ödemek zorunda değildir²⁰⁹.

Zekât iadeleri ülkenin vergi gelirlerini azaltmasına rağmen olumlu bir sosyo-ekonomik etkiye sahiptir ve hükümetin fakirliği ortadan kaldırıp, yaşam standartlarını yükseltmesine yardımcı olmaktadır. Örneğin, zekât, yükseköğrenim kurumlarında düşük gelirli ailelerden gelen öğrencilere dağıtılmaktadır. Bu, hükümetin yükseköğrenimi daha fazla insan için erişilebilir kılma hedefi ile uyumludur²¹⁰.

2.1.2. 2014-2018 Arası Yıllık Zekât Toplama Raporları

Selangor, Malezya'da en gelişmiş eyaletlerden biridir. Dolayısıyla, toplanan zekât tutarının diğer eyaletlere göre daha yüksek olması beklenir. Toplanan zekât tutarında artış, daha fazla dağıtım programı uygulanabileceği ve bu nedenle de daha fazla kişinin bundan yararlanabileceği anlamına gelir. Selangor'da daha fazla zekât toplanmasının nedenlerinden biri, daha önce bahsedildiği gibi, LZS'nin getirdiği çeşitli yöntemlerdir.

²⁰⁹ Izlawanie Muhammadi vd., “Kedudukan Zakat Sebagai Rebat Cukai Pendapatan Dalam Akta Cukai Pendapatan 1967” *Memperkasa Kutipan Dan Agihan Zakat Di Malaysia* (Negeri Sembilan: Penerbit USIM, 2017), 157-164.

²¹⁰ Muaz Azam, “Zakat Tax Rebate A Great Help”, *New Straits Times*, (9 Mart 2018), 6.

Aşağıda yer alan Tablo 4, 2014 - 2018 yılları arasında Selangor’da zekât tahsilatında bir artış eğilimi olduğunu göstermektedir.

Tablo 4: Toplama Yöntemine Göre Selangor’da Toplanan Toplam Zekât

Zekât Toplama Yöntemi	Toplam Zekât Tutarı (Milyon MYR)					Toplam (Milyon MYR)
	2014	2015	2016	2017	2018	
Maaş Kesintisi	248,6	270	287,3	302,3	324,7	1.432,9
LZS Gişeleri	182,1	194,8	202,9	219,5	217,2	1.1016,5
İşletme Birimi	86,6	88,3	95,3	127,3	125,6	523,1
Tahsilat/Toplama Aracı Kurumu (Banka, PIEI, YÖK)	44,2	52,7	66,0	84,4	100,8	348,1
Toplam	561,5	605,8	651,5	733,5	768,3	13.320,6

Kaynak: <https://www.zakatselangor.com.my/informasi/laporan-aktiviti-zakat/>

Tablo 4, toplama yöntemine göre 2014-2018 arasında Selangor'da toplanan zekât tutarını göstermektedir. Tablodan en gözde ödeme yönteminin, toplam zekât tutarının yaklaşık %40'ını oluşturan maaş kesintisi olduğu ve ardından yaklaşık %30 oranındaki zekât gişelerinde ödemenin geldiği anlaşılmaktadır. İşletme birimleri yoluyla tahsilatlar yılda yaklaşık %15 katkıda bulunurken, zekât toplama acenteleri yaklaşık %10'unu oluşturmakta ve fitre zekât tutarları toplamın yaklaşık % 5'ini oluşturmaktadır²¹¹.

Selangor’da zekât ödeyenlerin sayısı da zekât tahsilatındaki artışa paralel olarak artmıştır. Örneğin 2018 raporunda, zekât ödeyenlerin toplam sayısı 2017'de 278.6'ten 2018'de 293.6'e yükselmiştir²¹². Ancak, zekât tahsilindeki yıllık artış, LZS'nin düze çıktığı anlamına gelmemektedir. Daha çok insanın yararlanabilmesi için zekât toplamada daha iyi bir performans sağlamak amacıyla LZS'nin iyileştirmeler yapması için bir ivme görevi

²¹¹ Muhsin Nor Paizin – Suhaili Sarif, “Kemudahan Pembayaran Zakat: Tinjauan Di Wilayah Persekutuan Dan Selangor” *Labuan e-Journal of Muamalat and Society* 10 (2016), 66-76.

²¹² LZS’nin Dergisi, Asnaf, <https://drive.google.com/file/d/1g1s9WIZsh0fMKyVYK7ihztBwji6v2nes/view> (Erişim 6 Mayıs 2020).

de görmektedir. LZS'nin amacı zekâtı özellikle Selangor'daki Müslümanlar arasında bir insani gelişme aracı haline getirmektir.

Bu nedenle, Selangor'da daha fazla Müslümanın zekât farzlarını yerine getirmesini sağlamak amacıyla LZS, zekât mükelleflerini 'zorlamak yerine eğitime' felsefesi ile çalışarak eğitime çabalarını arttırmış, bunu da kampanya, tanıtım ve benzeri çeşitli mekanizmalarla zekât hakkında bilgi vermek veya davet (vaaz) yoluyla yapmıştır. Bu etkinlik, yaş ve sosyal geçmişine bakılmaksızın, Müslüman toplumun zekât hakkında farkındalığını artırarak Selangor'daki zekât tahsilatını yıldan yıla artırmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla, gelir üzerinden zekât ve işletme üzerinden zekâtın Selangor'da zekât tahsilatını artırma potansiyeli yüksek olduğundan, LZS tarafından uygun zekât mükelleflerini hedefleyen pek çok davet (vaaz) programı uygulanmıştır²¹³.

Aslında, zekât tahsilatı olmadan hiçbir zekât dağıtımı olmazdı. Zekât dağıtım operasyonu güncel yılın toplam tahsilatına dayanır. Zekât tahsilatı arttıkça, zekât dağıtımı da artacaktır.

2.1.3. İslam Hukuku Uyarınca Zekât Toplama Yöntemi

Zekât gişeleri yoluyla yapılan klasik zekât ödeme yöntemi hiç kuşkusuz zekât ödemenin bütün geçerlilik koşullarını karşılamaktadır. Bu bölümde tartışılacak iki konu vardır: internet bankacılığı ile zekât ödemeye ilişkin karar ve aylık esasta maaş kesinti yoluyla zekât ödeme yöntemi.

2.1.3.1. İnternet Bankacılığı Havalesi ile Zekât Ödenmesine İlişkin Karar

LZS, doğal olarak, zekât gişelerinde zekât ödemesi yoluyla klasik zekât toplama yönteminin yanı sıra internet bankacılığı ve diğer finansal tesisler aracılığıyla zekât ödeme gibi modern yöntemleri de kullanmaktadır. Teknolojinin gelişimi, zekât ödeme yöntemi de dâhil olmak üzere internet tabanlı bir topluma geçiş olan yaşamdaki en önemli devrimi getirmiştir. Bu nedenle, zekât ödeme yöntemlerinde, İslam hukuku açısından kabul edilebilir olup olmadığı gibi konuların tartışılması, netleştirilmesi ve çözülmesi gereken bazı hususlar vardır.

²¹³ LZS'nin Yıllık Raporu 2011, <https://www.zakatselangor.com.my/informasi/laporan-aktiviti-zakat/> (Erişim 8 Mart 2020).

İnternet bankacılığı transferi yoluyla zekât ödemenin geçerliliği ile ilgili en temel sorun, zekât ödeyenler ile zekât tahsildarı arasında akit meclisi sırasında her iki tarafın fiziksel olmayan varlığını ima etmesidir. Uluslararası İslam Fıkıh Akademisi üyesi Şeyh Dr. Mohammed Abdul Latif Saleh Al-Farfur'a göre, akit meclisi ile kastedilen, her iki tarafın da sözleşmeye katıldığı ancak aynı yerde olmadığı zaman birliğidir²¹⁴. Âlimler, gaip tarafların acil ihtiyaçları nedeniyle her iki tarafın da hazır bulunmadığı akit meclisi sırasında yapılan işlemin geçerli olduğu konusunda da hemfikirdir. Ancak hazır bulunabilecek kişiler için, *icab ve kabul*, sözleşme türü yazılı sözleşmeden daha güçlü olduğundan, her iki tarafça net olarak dile getirilebilir.

Bu açıklamaya dayanarak, İslam hukukuna göre, gaib iki taraf arasında modern iletişim cihazları kullanılarak internet bankacılığı dâhil olmak üzere internet yoluyla yazılı bir sözleşme şeklinde zekât ödemesinin geçerli olduğu açıktır. Malezya'da çevrimiçi zekât ödemesi, kullanıcıları mükelleflerin müşterisi olduğu herhangi bir İslami bankaya yönlendiren Finansal İşlem Borsası aracılığıyla ödendiğinden, adlarını ve şifrelerini kullanarak hesaba giriş yapmalarını, ardından ekrandaki talimatları takip etmelerini gerektirir ve ödeme süreci sadece kabul et ikonuna tıklanarak tamamlanır. Bu nedenle, sözleşme ve işlem açık olduğu sürece, "yazı söz gibidir (الكتاب كالخطاب)" İslami hukuk düsturuna uygun olduğundan geçerli kabul edilir²¹⁵.

Modern teknolojilerle zekât ödemesi, sözleşme yapmak için kullanılan yöntem açısından klasik yollarla ödeme yapmaktan farklı olmadığından, İslami hukuk düsturu 'Niyet için geçerli şartlar araç için de geçerlidir (للسائل أحكام المقاصد)' düsturuna uymaktadır²¹⁶. Dolayısıyla, amaç *mübah* ise (izin verilebilir), araç da *mübahtır*. Ancak amaç *haram* (yasak/günah) ise amaca giden her türlü yol da *haramdır*²¹⁷. İnternet bankacılığı havalelerinde olduğu gibi, bu çevrimiçi zekât ödeme yöntemi LZS tarafından Selangor'da uygulanan bir zekât toplama yoludur. Amaç, *mübah* olduğundan araç da İslam'da *mübah* olarak kabul edilir.

²¹⁴ Mohammed Abdul Latif Saleh Al-Farfur, "Ruling On Making Contracts With Modern Communication Tools". *Journal of the Islamic Fiqh Academy, Sixth Session of the Islamic Fiqh Conference* 6, 1990.

²¹⁵ Zuhayli, *El-Fikhü'l-İslami ve Edilletuhu*, 4/2942.

²¹⁶ A.e., 8/775.

²¹⁷ Cemal Zeki Cerideli, *El-Beyu'l-elektruni li's-sel'I'l-mukellide 'abra Şebakatu'l-internet* (Daru'l-fikr'ul-Cema'i, ts), 40.

Buna ek olarak, çevrimiçi zekat ödeme yönteminde zekat mükellefleri zekat yükümlülüğünü yerine getirirlerken zekat gişelerine gitmek durumunda olmadıklarından, mükelleflere kolaylık sağlanmakta ve sıkıntıları giderilmektedir²¹⁸. Dolayısıyla, sözleşme her iki tarafça *rıza* (memnuniyet) temelinde yapıldığı ve İslam hukuku ilkelerine aykırı olmadığı sürece geçerli kabul edilir. Örneğin, 1989 tarihli İslam Hukuku Yasasının uygulanması kapsamında, Selangor Eyaleti Müftüsü, 9 Mayıs 2002 tarihinde Maybank2u hizmeti aracılığıyla yapılan ödemeye ilişkin olarak internet yoluyla (Maybank 2u hizmeti) zekât ödemenin caiz olduğuna dair bir fetva yayılamıştır. Bu ödeme yöntemi sadece mülk üzerinden zekât ile sınırlıdır ve fitre dâhil değildir²¹⁹. Ancak 2011 yılında Selangor'daki Müslümanların SMS, internet veya banka kartı gibi elektronik ödemelerle fitre zekât ödemesi yapmalarına izin verilmiştir. Bu durumda, telekomünikasyon şirketleri ve banka LZS temsilcisi olarak hareket etmektedir ve Müslümanların zorunlu ödeme döneminden sonra zekât ödemelerini önlemek üzere bu zekât ödeme yöntemini kullanma süresini kısıtlanmaktadır²²⁰.

2.1.3.2. Aylık Maaş Kesintisi Yoluyla Zekât Ödenmesine Dair Karar

Selangor'da zekât toplama yöntemiyle ilgili ortaya çıkan bir diğer sorun ise zekât yılına gerek kalmaksızın aylık esasta toplanan maaş kesintisi sistemi yani Berkat Planı ile ilgilidir. Hâkimlerin bu konu hakkında farklı görüşleri bulunmaktadır. Dört mezhep kazanılan gelirin üzerinden bir yıl geçmeden zekât verilemeyeceğini belirtirler. Öte yandan İbn 'Abbas, İbn Mes'ud, Muaviye, Ömer b. Abdülaziz, el-Hasan, el-Zuhri ve İmam Ahmed, aradan uzun zaman (bir yıllık süre) geçmesine gerek olmadan maaşın alındığı anda zekât verilebilir olduğunu ifade etmektedirler²²¹.

Bu görüş, kazanıldığında *nisaba* ulaşan her türlü gelir için aradan bir yıl geçmesini beklemeye gerek olmaksızın derhal zekât ödenmesi gerektiğini belirten Karadavi tarafından desteklenmektedir. Öte yandan, kazanıldığında *nisaba* ulaşmayan gelirlerin

²¹⁸ el- Mâide 5/6

²¹⁹ Selangor'da Zekat Üzerinde Fetva, https://www.zakatselangor.com.my/wp-content/uploads/gravity_forms/6-6f72f6bf94db769255304af851202c24/2018/11/L1-Pembayaran-zakat-melalui-maybank2u-watermark.pdf (Erişim 15 Mart 2020).

²²⁰ Selangor'da Zekat Üzerinde Fetva, https://www.zakatselangor.com.my/wp-content/uploads/gravity_forms/6-6f72f6bf94db769255304af851202c24/2018/11/L8-Pembayaran-zakat-fitrah-melalui-pembayaran-elektronik-watermark.pdf (Erişim 15 Mart 2020).

²²¹ İbn Hazm, *El-Muḥallâ*, 4/197.

aradan bir yıl geçene kadar biriktirilmesi gerekmektedir. Gelirin nisaba ulaşması halinde bu gelir için zekât vermek farz olur, nisaba ulaşmaması halinde ise hiçbir zekâtın ödenmesine gerek olmaz²²². Bu görüş şu argümanlara dayanmaktadır; ilk olarak, kazanılan gelirle ilgili olarak bir yıl geçmesi koşulunu destekleyen somut bir delil yoktur. İkincisi, Kur'an ve Sünnet'te zekâtı farz kılan nasslar genel ve mutlaktır ve “kazandıklarınızın iyilerinden ve yerden sizin için çıkardıklarımızdan Allah yolunda harcayın..”²²³ cümlesinde 'kazandıklarınız' kelimesi gibi bir şarttan bahsetmez ve genel bir şekil alır ve her tür gelir için geçerlidir. Üçüncüsü, bu görüş kazanılan gelirin hasat anındaki mahsul ve meyvelere benzetildiği *kıyas* tarafından desteklenmektedir. Dahası, gelir üzerinden zekâtta bir yıllık sürenin kaldırılması bir şekilde adalet kavramı ile daha uyumludur. Bunun nedeni, kazanılan gelirle ilgili bir yıllık süre şartının zenginlere zekât ödemekten kaçınma fırsatı vermesidir. Bu, zengin kişilerin tüm kazançlarını gereksiz şeylere sarf etmesi ve sonuçta zekât ödemek için para kalmaması için bahane oluştururken, bir yılın gelirini biriktirerek tasarruf eden kişilere zekât tahakkuk ettirilir. Bu kesinlikle zekât sisteminin kendisindeki adaleti yansıtmamaktadır. Son olarak, bir yıllık sürenin kaldırılması, zekâtı hak edenlere daha fazla fayda sağlayacak ve zekâtın hesaplanması ve toplanmasında idari kolaylık sağlayacaktır²²⁴.

Bu nedenle, LZS'nin, Selangor Fetva Kurulunun 2011 yılında yayınladığı fetvaya dayalı olarak bir yıllık süre şartı olmaksızın maaş kesintisi planı yoluyla kazanılan gelirin zekâtı verilebilir olduğunu kabul eden bir yaklaşım uyguladığı unutulmamalıdır. Bu uygulama İslam hukukuna göre mübah sayılan “zekâtın tacili (vaktinden önce ödenmesi)” *ta'jil* kavramını uygulamaya çalışmak olarak görülmektedir²²⁵. Bu görüş, din âlimleri tarafından yılda bir kereden fazla hasat edilen tarımsal ürün konusunda öne sürülen argümanlar ile pekiştirilmektedir²²⁶.

²²² Ali, E. M. T. E. vd., “The Employees’ Awareness on the Monthly Zakat Deduction Scheme in Terengganu”, *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences* 8/7 (2018), 999–1010.

²²³ el-Bakara 2/267.

²²⁴ Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 337-339.

²²⁵ el-Aynî, *El-Binâye fî Şerhi'l-Hidâye*, 2/204 .

²²⁶ el-En'âm 6/141.

2.2. İslam Hukuku Açısından LZS Tarafından Uygulanan Zekât Dağıtım Yöntemi

Zekât dağıtımı zekât yönetiminde çok önemli bir görevdir. Çünkü zekât dağıtımı zekât kurumunun etkinliğini gösterir. Tevbe suresinin 60. âyeti zekât alıcıları hakkında bir rehberlik sunmuş, ancak zekâtın nasıl dağıtılacağı hakkında bir açıklama yapmamıştır. Dolayısıyla alıcıların ve genel olarak toplumun haklarını korumak devletin görevidir.

2.2.1. LZS Tarafından Uygulanan Zekât Dağıtım Yöntemi

Malezya'da zekât dağıtımının ana amacı, toplumun zekât servetini uygun zekât alıcıları arasında yeniden dağıtarak yoksulluğu hafifletmenin yanı sıra zekât alıcılarının yaşamlarını *icthad* tarafından öngörülen ve sosyal kalkınma, ekonomi, eğitim ve maneviyatı içeren standart kalkınma aşamasına getirmektir. Bu nedenle, LZS, zekâtın sarf edileceği yerlerin yeniden tanımlanması, beş kalkınma programının oluşturulması, *haddu'l-kifaye* (yeterlilik/kifayet sınırı) uygulanması ve dağıtım yollarıyla bu hedefe ulaşmak için çok çaba sarf etmektedir.

2.2.1.1. Zekâtın Sarf Edileceği Yerlerin Yeniden Tanımı

Allah'ın, Kur'an'da zekât verilmesini farz kıldığı gruplardan başkasına zekât vermek caiz değildir. Allah'ın öngördüğü kategoriler dışında Peygamber'in (s.a.v.) bile zekât verme hakkı yoktur²²⁷. Durum böyle olmakla birlikte Kur'an'da belirtilen grupların tanımlanması ve kapsamının belirlenmesi konusunda İslam hukukçularının farklı icthadları söz konusudur. Zekât yükümlülüğü tarihi, zekât alıcısının belirlenmesinde çağdaş koşullara, toplumsal değişime ve sosyal ihtiyaçlara göre “Ezmanın teğayyürü ile ahkâmın teğayyürü inkâr edilemez”²²⁸ diyen bir *küllî kaideye* dayanarak gelişen bir evrim geçirmiştir²²⁹. Bu önemlidir. Çünkü zekât alıcılarının tanımı zekât kurumunun tüm dağıtım düzenini etkileyecektir.

²²⁷ Ebu Davud, “Zekât”, 1630.

²²⁸ Ahmed Muhammed Ebu Zerka, *Şerh el Kavaid el-Fıkhiyye* (Dimaşk: Daru'l-Kelam, 1989), 227.

²²⁹ Ramli, M.A. vd., “Golongan mangsa banjir di Malaysia: Antara perluasan tafsiran asnaf Fi-Sabilillah dan Ibn al-Sabil”, *Seminar Zakat, Wakaf & Filantropi Islam 2017 (ZAWFI 2017)*, (Selangor: Dewan Muktamar, ACIS, Universiti Teknologi MARA (UiTM) Shah Alam, 2017), 133-149.

Hanefiler ve Malikilerden bazı âlimler **fakir** (yoksul) ve **miskin** (muhtaç)’in tek bir kategori altında olduğuna inanırken²³⁰, âlimlerin birçoğu *fakir* ve *miskin* ifadelerinin aynı nassta birlikte bahsedilmesinden dolayı farklı anlamlar taşıdıklarını ifade ederek buna katılmamaktadırlar²³¹. Şafîiler ve Hanbelilere göre *fakir*, ne parası ne de kazancı olan bir kişidir, örneğin kişinin on ihtiyacı varsa, ilk etapta bu miktardan hiçbir şeye sahip değildir. Eğer onun yarısına sahipse, *miskin* (muhtaç) olarak belirtilir. LZS, *fakir* ve *miskin* kategorilerini birçok alim gibi ayrı olarak değerlendirmektedir. LZS, *fakiri*, mülkü veya işi olmayan ya da yasaya aykırı işi olan veya geliri olmayan ancak barınak, yiyecek, giyim, ilaç ve ulaşım dâhil olmak üzere kişisel ihtiyaçlarının %50’sini elde edemeyen Müslümanlar olarak tanımlarken, *miskini* ise kişisel veya ailevi ihtiyaçlarının %50’sinden fazlasını karşılayabilen ancak ihtiyaçlarının tümüne ulaşmasına yetecek varlığı veya geliri olmayan Müslümanlar olarak tanımlamaktadır.

İslam hukunda **amil**, birey ve örgütten oluşan zekât memurları, Peygamber (s.a.v.) ve sahabeler tarafından zekât mallarına ilişkin bilgi toplama, kayıt tutma, aidatları değerlendirme ve toplama ve zekât fonlarının doğru dağıtımı da dahil olmak üzere bu görevlere tayin edilen memur şeklinde tanımlanmaktadır²³². Bu, zekât toplama ve dağıtımının memurlara ödeme yapmak için resmi bir kuruluş olarak iyi kurulmuş olması gerektiğinin açık bir kanıtıdır, çünkü onlar işleri için zekât fonundan bir miktar almaya yetkililerdir²³³. Konuyla ilgili bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.), *amil*’in varlıklı bile olsa zekâtı hak edenler kategorisinde yer aldığını ifade etmiştir²³⁴. LZS tarafından verilen *amil* tanımı da aynı şekildedir. Ancak LZS’de *amil*, Sultan tarafından toplama ve dağıtma gibi işleri, yani zekât yönetiminin görevini yürüten ve MAIS’ini temsil etmek üzere atanan bir taraf olarak tanımlanmaktadır.

Diğer taraftan, *müellefetü’l-Kulub* veya **müellef**, Müslüman olma eğiliminde olan bireyler²³⁵, kendilerine zekât verilmediği takdirde Müslümanlara zarar verebilecek kişiler²³⁶, yakın zamanda İslam’ı benimseyen bireyler, zengin olsalar bile zekât

²³⁰ Half b. Muhammed, *Et-Tehzib fi İhtisari’l-Müdevvene* (Dubai: Daru’l-buhus li’d-dirasat el-İslamiyye ve Ihya’u’t-turas, 2002), 447; el-Dasuki, *Haşiyetü’t-Dasuki*, 492.

²³¹ Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 363.

²³² Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 386.

²³³ El-Mevsûatü’l-Fikhiyye el-Kuveytiyye 23/318.

²³⁴ İbn Mace, “Zekât”, 1841.

²³⁵ Muslim, “Zekât”, 1060; Tirmizi, “Zekât”, 666.

²³⁶ Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Tefsir et-Taberî* (Muassasetü’r-risale, 2000), 14/313.

verilmesinin inançlarını pekiştirmesi beklenen kişiler²³⁷, İslam devletine ve toplumuna yürekten bağlılığı belirsiz Müslüman cemaat emirleri ve zekât toplama sürecinde nüfuzuna ihtiyaç duyulan Müslümanlar gibi bazı kişileri ifade etmektedir²³⁸. LZS’de *müellef*’in tanımı ise, İslam’ı yeni benimsemiş ve zekât vermenin inançlarını pekiştirmesi beklenen kişilerdir.

Klasik fıkıh âlimlerine göre, **rikab** için zekât vermek üç şekilde olabilir; ilk olarak, sözleşmeli Müslüman kölelerin (mükâtep) azat edilmesi şeklinde olabilmektedir. Zekât, âlimlerin çoğunluğuna göre kabul edilen bir miktarı efendiye ödeyerek sözleşmeli köleleri serbest bırakmak için harcanabilir. İkincisi, Müslüman köleleri satın almak ve onları özgürleştirmek için kullanılabilir. Üçüncüsü, Müslüman savaş esirlerini düşmanların ellerinden kurtarmak amacıyla fidye ödemek şeklinde kullanılabilir²³⁹. Karadavi’ye göre, *rikaba* zekât verilmesindeki amaç, insanların özgürce yaşamayı hak etmelerinden dolayı, onları hayatlarının kısıtlanmasına neden olan kölelikten kurtarmaktır. Sonuç olarak, din âlimlerine göre *rikab*, *cahiliyedeki* kölelik sistemi nedeniyle yaşamları kısıtlanan insanları temsil etmektedir. Ancak LZS’ye göre *rikab*, özgürlüklerini yasaklayan bir güç altında gözü altında tutulan biri ya da daha iyi bir yaşam sürmelerine izin vermeyen koşullar altında yaşayan ya da inancı doğru İslam anlayışından sapmış olan veya ahlaksızlık içinde olan veya ahlaksız faaliyetlerde bulunanlardır.

Garîm ya da borçlu kişiler ise, âlimlerin çoğunluğuna göre borçlu olup zekât almaya hak kazanan kişilerdir ve iki türdür; birincisi, âlimlerin çoğunluğuna göre *Ehl-i Beyt*’ten (Peygamber s.a.v. ailesinden) olmamak, Müslüman olmak şartıyla kişisel nedenlerle borçlu olanlardır. Bununla birlikte, Hanbeliler onlara zekât vermenin caiz olduğunu söylerler. Borcun da meşru ve muaccel olması gerekmektedir, ancak bu konuda farklı görüşü savunanlar da bulunmaktadır. Bu tür, doğal afetler, kaza geçirmiş olanları veya sigorta türlerini içerir²⁴⁰. Diğeri ise, kendi varlıklarından tazminat ve fidye ödeyerek anlaşmazlık gruplarını veya bireyleri uzlaştırma gibi kamu hizmetleri nedeniyle borçlu olanları kapsamaktadır²⁴¹. Bu, bir Sahabe’nin iki tartışmalı grubu uzlaştırmak için

²³⁷ Buhârî, “Zekât”, 1496; İbn Mace, “Zekât”, 1783.

²³⁸ Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 399.

²³⁹ Mansur el-Buhuti, *El-Revzü’l-murbi* (Daru’l-muayyed – Muassese’r-risale. ts.), 220; el-Dasuki, *Haşiyetü’t-Dasuki*, 496.

²⁴⁰ Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 418.

²⁴¹ Ibid, 423.

finansal bir sorumluluk üstlendiği Sünen-i Nesâ'i'de anlatılan hadislerle dayanmaktadır²⁴². Ancak LZS tarafından verilen *garîmin* tanımı biraz daha farklıdır, yani İslam hukuku gereğince borçlarını ödemek için kendileri ve aile ihtiyaçları için temel ihtiyaçları karşılayacak tutarlar üzerinde kaynağı olmayan veya borçlunun borcunu ödeyebilecek durumda olmaması, borcun meşru ve ödeme tarihinin gelmiş olması kaydıyla bir kefil olarak veya ümmetin sorunlarını çözmek için kaynağı olmayanlar olarak tanımlanmaktadır.

Ayrıca, *fisebilillah* terimi aslında *cihad* olarak da bilinen Allah uğruna savaşmak anlamına gelir. Bu kategorinin zekât almaya hak kazanan üç türü vardır²⁴³; birincisi, savaştaki Müslüman savaşçılar veya *mücahidlerdir*. İslam hukukçuları, savaşa gönüllü savaşçı olarak dahil olanlar ancak *divandan* (hükümet) maaş almayanlar, zengin olsalar bile zekât almaya hakkı oldukları kabul edilmiştir, çünkü zekâtı yoksulluk yüzünden değil Allah uğruna savaştıkları için alırlar. Ancak, Hanefiler yoksulluğun gereksiz olduğuna katılmamaktadırlar. İkincisi, Malikiler ve Şafîiler, düşman Müslüman olsun olmasın, savaşçılara vermek yerine ülkenin düşmanlarından korunması için bariyer oluşturmak, savaş gemileri inşa etmek ve casusluk yapmak için bir casus atamak gibi askeri amaçlarla kullanılmasının caiz olduğunu vurgulamaktadır. Ancak Hanbeliler buna izin vermemiştir. Son tür de *hacca* gitmek isteyenlerdir. Ancak, âlimlerin çoğunluğu zekâtın hacca harcanmasının caiz olmadığını kabul etmiştir. Çünkü *fisebilillah* kelimesi Kur'an-ı Kerim'de mutlak anlamda mücahidler için kullanılmaktadır. Bu görüş doğrultusunda, *haccı* gerçekleştirmek için yeterli fona sahip olanlara zekât verilmez²⁴⁴. Ancak LZS'de *fisebilillah*, Allah'ın dinini uygulamayı ve savunmayı amaçlayan mücadele, çaba ve faaliyet olarak tanımlanmaktadır. Yani, tanımın savaşla ilgili olmadığı açıktır.

Son zekât alıcısı ise, bir yerden başka bir yere seyahat edenler, yani *ibn-i sebillerdir*. Klasik fıkıh âlimlerine göre, iki tür *ibn-i sebil* bulunur. Birinci tip, yabancı bir ülkede bulunan ve ülkesine geri dönecek ya da seyahat etme amacını yerine getirecek hiçbir şeyi

²⁴² el-Nesâ'i, "Zekât", 2579.

²⁴³ el-Humam, *Fethü'l-kadir*, 2/264; Ibn 'Âbidîn, *Redd'ül Muhtar*, 2/343; el-Dasuki, *Haşiyetü't-Dasuki*, 497; el-Nevevi, *El-Macmu'*, 6/211; İbn Kudâme, *El-Muğni*, 6/482.

²⁴⁴ Ebu Davud, "Menâsik ve Hac", 1989.

olmayan yolcudur²⁴⁵. İkinci tip, ülkelerinde olan ancak seyahat etmeye başlamak isteyenlerdir. Ancak âlimlerin çoğunluğu bu tipin yolcu olarak kabul edilmediğini ve zekâtın onlara verilmemesi gerektiğini kabul ederler²⁴⁶. LZS’de *ibn-i sebil*, bir yolculukta veya faydalı bir yolculukta parası biten, seyahate devam etmek için varlıklarını kullanamayan, seyahat için temel ihtiyaçlara gereksinim duyan ve yolda kalan kişidir.

Bu nedenle, LZS, bütün sekiz uygun zekât alıcısı kategorisinin bugünün toplumunun ihtiyaçlarını ve yaşam tarzlarını karşılayabilmesini sağlamak için, temel kararı değiştirmeden, her bir zekât alıcısı için, Selangor eyaletindeki mevcut koşullara göre *içtiḥad* süreci yoluyla dikkatli bir şekilde yeni bir tanımlama yapmıştır²⁴⁷. Aynı zamanda, bu yöntemle toplanan zekât gerçekten ihtiyaç sahiplerine adil bir şekilde dağıtılabilir. Selangor, Malezya’da zekâtı istisnasız sekiz zekât alıcı kategorisinin tümüne dağıtan ve yorumunu genişleten eyaletlerden biridir²⁴⁸. Bu zekât alıcıların yorumları 2003 tarihli Selangor İslam Dini İdare Kanununda belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi, bazı yorumlarda klasik görüşle karşılaştırıldığında küçük farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, *fakir* ve *miskin* kategorisinin temel ihtiyaçları artık yalnızca barınma, yiyecek ve giyeceklerle sınırlı değil, aynı zamanda güncel ihtiyaçlardaki değişikliklerden dolayı ilaç ve ulaşımı da kapsamaktadır. *Rikab* kategorisinin tanımı da Selangor Fetva Kurulu tarafından 7 Haziran 2012’de yayınlandığı gibi akide ile uyuşturucu bağımlılığı ve fahişelik gibi³⁵² sosyal problemler açısından özgürlüklerini yasaklayan bir güç altında tutulan Müslümanları kapsayacak şekilde genişletilmiştir²⁴⁹. *Fisebilillah* kategorisi de bazı klasik din âlimleri tarafından yorumlandığı gibi fiziksel savaşla sınırlı olmayıp, Malezya’da bir fiziksel savaş olmadığından²⁵⁰, İslamı uygulamayı

²⁴⁵ el-Dasuki, *Haşiyetü’t-Dasuki*, 497; Ebû Zekerıyyâ Yahyâ el-Nevevi, *Revzetü’t-tolîbin ve ‘Umdatü’l-muḥtîḥ* (Beyrut: El-Mektebu’l-İslami, 1991), 2/321; Şemseddin el-Makdîsî, *El-Furu’ ve’t-teshîhü’l-furu’* (Muassasetu’r-risale, 2003), 4/348; Ibn ‘Âbidîn, *Redd’ül Muhtar*, 2/343.

²⁴⁶ İbn Nüceym, *El-Baḥrû’r-râ’ik*, 2/260.

²⁴⁷ Nurul Huda. vd., *Zakat Perspektif Mikro-Makro: Pendekatan Riset* (Jakarta: Kencana, 2015), 35.

²⁴⁸ Nur Anisah Nordin - Wan Mohd Khairul Firdaus Wan Khairuldin, “The Position and Distributions of Zakat Asnaf Al-Riqab in Malaysian Zakat Institutions” *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences* 8/4 (2018), 606–615.

²⁴⁹ Suhaili Sarif vd., “The Shifts In Zakah Management Practices In Malaysia: What Has Actually Been Happening?” *Shariah Journal* 21/1 (2013), 1-20.

²⁵⁰ Fakhri Zulkiple, “A Practice of Zakat’s Distribution on Fisebilillah Asnaf and Its Effect on Society in Selangor, Malaysia” *5th International Students Social Sciences Congress Proceedings* (Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon, 2019).

amaçlayan her türlü faaliyete odaklanır²⁵¹. Bu nedenle, bu yoruma dayanarak, LZS, Müslüman'ın yararına olmak üzere her zekât alıcı grubu için farklı dağıtım türleri veya yardım planları belirlemiştir. Tüm bu planların amacı dini, hayatı, nesli, malı ve aklı korumak olan *makāsıdü'ş-şerîa* (şeriat maksatları) ilkeleri doğrultusundadır²⁵².

Fakir ve *miskinler*, Müslüman toplumundaki yoksulluğu azaltmak amacıyla zekât dağıtımının odak noktaları arasında olmakla birlikte, diğer zekât alıcılarına verilen ağırlık güncel ihtiyaçlar doğrultusunda olmalıdır. Bunun nedeni, bugünün talep ve harcama eğilimlerinin neredeyse bütün zekât alıcı türleri üzerinde önemli bir etkisi olduğunun görülmesidir. Bu nedenle, sağlanan planlara göre, LZS, zekât alıcılarının dengeli bir yaşam sürmesine ve yoksulluk sınırından kurtulmasına yardımcı olmak ve aynı zamanda Allah'a daha yakın olma ihtiyaçlarını karşılamak için beş kalkınma programını takviye etmiştir. Bu programların her biri *fakir*, *miskin* ve *müellef* olan üç ana zekât alıcı grubuna odaklanmıştır.

2.2.1.2. Beş Kalkınma Programı

LZS, zekât dağıtımını beş zekât kalkınma programı ile güçlendirmiştir; sosyal kalkınma programı, eğitim kalkınma programı, insani gelişme programı, dini kurum kalkınma programı ve ekonomi kalkınma programı.

a) Sosyal Kalkınma Programı: Temel ihtiyaçları karşılamak ve aynı zamanda insanların daha dengeli bir yaşam sürmesini sağlamak için tasarlanmıştır. LZS, sosyal kalkınma programının vurgulanması gereken iki yönü olduğunu belirtmiştir: koruma ve refah. Koruma açısından LZS, bütün zekât alıcı gruplarının ihtiyaçlarını karşılayacak bir eve sahip olmasını hedeflemektedir. Kendi arazileri olanlar için bir ev inşa edilecektir. LZS, bu amaçla Desa Kasih, Desa Ehsan, Desa Müellef ve Barakah Konutları gibi çeşitli toplu konut türleri geliştirmiştir. Öz değişim için temel önemde olduğundan korumanın bu yönü çok önemlidir. Barınma olmadan, diğer değişiklikleri hayata geçirme çabaları da engellenecektir. Yüce Allah da tam olarak bunu buyurmuş: “Allah, size evlerinizi huzur

²⁵¹ Hamizul Abdul Hamid, “Kajian Retrospektif Terhadap Perlaksanaan Agihan Asnaf Fisabilillah Di Zaman Nabi Muhammad SAW Dan Implementasi Di Lembaga Zakat Selangor” *Memperkasa Kutipan dan Agihan Zakat di Malaysia* (Malaysia: Penerbit USIM, 2017), 371-384

²⁵² Azman Ab Rahman, “Transformasi Pemerkasaan Kutipan dan Agihan Zakat di Malaysia *Memperkasa Kutipan dan Agihan Zakat di Malaysia* (Malaysia: Penerbit USIM, 2017), 201-216.

ve dinlenme yeri yaptı”²⁵³. Refah bakımından ise, tıbbi yardımı, başta tıbbi borç olmak üzere borcu, acil durumla birlikte aylık mali ve gıda yardımını kapsamaktadır. LZS, bu temel ihtiyaçlar karşılandığında bireylerin gelir üretmeye odaklanabilmelerini hedeflemektedir. En azından, geçim ihtiyaçları bir dereceye kadar karşılanmış olacak ve biraz daha fazlasını karşılamak için daha sıkı çalışmak zorunda olacaklardır.

LZS, aynı zamanda zekât alıcısının sosyal olarak kalkınması için Beytü’l-Mevedde (Sevgi Evi), Beytü’l-Hasanah (İnayet Evi) ve Beytü’s-Selam’dan (Selam Evi) oluşan bazı kurumlar kurmuştur. Beytü’l-Mevedde (Sevgi Evi) 2014 yılında ihmal edilmiş yaşlılara etkin koruma, gözetim, rehabilitasyon, kendini geliştirme olanakları sağlamakta yanı sıra İslami bilgilerini artırmak amacıyla kurulmuş bir kurumdur. 2006 yılında kurulan Beytü’l-Hasanah (İnayet Evi) ise LZS’nin öğrenimlerinde başarılı olan fakir ve muhtaç çocuklar için öğrenime uygun bir ortam sağlamak amacıyla kurulmuştur. Çocukların akademik alanda başarı olmalarını ve güçlü bir kişilik edinmelerini sağlamak amacıyla bütün olanaklara sahip bir yurt tesis edilmiştir. Beytü’s-Selam (Selam Evi) *müellefler* için geçici bir yerdir. *Müelleflerin* İslam’a döndüklerinde veya bir felakete uğradıklarında bir *müellef* olarak yönlerini yeniden tanımlamaları için bir halk merkezi görevi görmektedir. Bunun nedeni, bazı *müelleflerin* İslam’ı benimsedikten sonra aileleri tarafından ihmal edilmesidir.

b) Ekonomik Kalkınma Programı: Zekât: alıcılara bağımsız olma, gelirlerini artırma ve sürekli olarak zekât fonlarına bağlı kalmadan kendi ailelerini rahatça destekleyecek şekilde kazanç edinme fırsatı sunmak için tasarlanmıştır. Nihayetinde, uzun vadede, zekât alıcıları yoksulluğun üstesinden gelebilir ve karşılığında zekât mükellefi olabilir. Bu yardım, *fakir*, *miskin* ve *müellef* kategorisinden potansiyel girişimcilere iş kurma ve büyütme konusunda yardımcı olacak sermaye yardımı şeklinde sağlanmaktadır. Aslında, birçoğu bu ekonomik çalışma şekli ile yoksulluk zincirlerinden kurtulmayı başarmıştır. Bu dağıtım türü ile ilgili ayrıntılar bir sonraki alt başlıkta açıklanacaktır.

c) Eğitim Kalkınma Programı: İkinci nesil zekât alıcının mükemmel hale gelmesini ve ailelerine yoksulluktan kurtulması için yardım etmesini hedeflemektedir. Uygulanan programlarla MAIS gelecekte daha iyi bir yaşam sürmelerine yardımcı olmak için uzun vadeli bir planın bir parçası olarak zekât alıcısının eğitim düzeyini yükseltme konusunda

²⁵³ en-Nahl 16/80.

ciddi olduğunu kanıtlamıştır. Sürekli eğitim sonucunda edinilecek iyi bir kariyer zekât alıcısını yoksulluktan kurtarabilir. LZS, okul öncesi seviyesinden üniversitelerde yükseköğretime kadar eğitimin gelişmesine büyük önem vermektedir. Eğitim kalkınma programı, ilk ve ortaokul öğrencileri için okul ücretlerini, okul üniformalarını ve diğer eğitim ihtiyaçlarını kapsayan yardımları sağlamaktadır. Yerel üniversiteler ile yurtdışında okuyan lisans öğrencilerine burs verilmektedir. Ayrıca, bir teşvik göstergesi olarak *hafızlık*²⁵⁴ öğrencilerine de zekât verilmektedir.

LZS ayrıca *fakir* ve *miskin* çocuklar için elverişli bir eğitim ortamı sağlamayı amaçlayan Beytül-Hasanah (İnayet Evi) kompleksi inşa etmiştir. Desa Ehsan gibi toplu konutlarda bile LZS ayrıca bilgisayar sınıfları ve etüt sınıfları gibi çeşitli imkân ve işlevler barındıran bir Halk Merkezi sunmaktadır. Bu merkezlerde zekât alıcı çocuklar çeşitli kurslara katılmaları için desteklenmekte ve mali engeller olmadan öğrenime devam edebilmeleri için eksiksiz bir öğrenim ekipmanı da dâhil olmak üzere çeşitli olanaklar sunulmaktadır²⁵⁵.

Buna ek olarak, LZS, 2009 yılından beri uygulamaya konan tasdikli Okul Programı'nı (PROSA) da sunmaktadır. PROSA, LZS ve Selangor Eyalet Eğitim Bakanlığı arasında zekât alıcı odaklı ortak bir programdır. Okul, zekât tahsisini etüt sınıfları, motivasyon kursları, sınav sorularını cevaplama teknikleri ve kişisel kampları içeren faaliyetleri yürütmek üzere kullanacaktır. Bu çabaların zaman içinde zekât alıcı çocukları arasında başarılı öğrenci sayısının artmasında etkili olacağı açıktır²⁵⁶.

Zekât fonu, fakir ve muhtaçların dışında, Selangor'daki *müelleflerin* eğitimi için de dağıtılmaktadır. Bu faaliyetlerin ve programların her biri MAIS tarafından organize edilmekle birlikte kaynak LZS tarafından sağlanmaktadır²⁵⁷.

d) Dini Kurum Kalkınma Programı: Zekât sadece *fakilerin* ve *miskinlerin* ihtiyaçlarını karşılanmasında yardımcı olmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumun ihtiyaçlarını karşılamada da rol oynamaktadır. Bu nedenle, Selangor genelinde cami, mescit, dini

²⁵⁴ Hafız olma durumu ya da hafızın görevi.

²⁵⁵ LZS'nin Yıllık Raporu 2011, <https://www.zakatselangor.com.my/informasi/laporan-aktiviti-zakat/> (Erişim 29 Mart 2020).

²⁵⁶ LZS'nin Yıllık Raporu 2013, <https://www.zakatselangor.com.my/informasi/laporan-aktiviti-zakat/> (Erişim 29 Mart 2020).

²⁵⁷ A.e.

okullar ve okul mescidi gibi dini kurumlar inşa etmek amacıyla büyük miktarda zekât tahsis edilir. Amaç, toplumun refahını ve konforunu sağlamak ve aynı zamanda binaların bakımını sağlamaktır. Yanı sıra, bu dini kurumun inşaat ve onarımları da inşaat şartnamelerini karşılayacak şekilde izlenecek, böylece inşaat ve tesislerin kalitesi Müslümanların güvenliği ve konforu için kesinlikle garanti edilecektir.

Ayrıca Selangor çevresinde muhtaç durumdaki cami ve mescit için halıların yanı sıra ses sistemleri, ibadet ekipmanları vesaire de sağlanmıştır. LZS'nin camilere en önemli zekât katkısından biri cenaze araçlarıdır. Bunun amacı, camilerin ilgili mahallelerinde cenaze düzenlemelerini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. LZS, Selangor'daki dini okulların modernleştirilmesinde de rol oynamıştır. LZS, yapıların kalitesi ile eski ve yıpranmış okulların altyapısını iyileştirmeyi hedeflemektedir. Okul, zekât fonlarıyla, iyi bir eğitim vermek amacıyla okul altyapılarını ve tesislerini öğrenciler yararına modernize edebilecektir. Okul mescidi bile manevi yönlerini pekiştirme çabasıyla öğrencilerin dini faaliyetlerine yardımcı olmak için zekât fonu almıştır.

Zekât gelirlerinin bir kısmı altyapı haricinde, cami yönetiminin daima etkin ve diri kalmasını sağlamaktan sorumlu oldukları için cami heyeti üyelerine ödenek verilmesinde kullanılmıştır. Bir kısım ödenek ise Selangor'daki dini okullarda öğrencilere eğitim veren din öğretmenlerine ödenmektedir. Kısacası, yukarıda zikredilen tüm zekât dağıtımları, toplumun geneli için sosyal zekât sorumluluğunu yerine getirmektedir.

e) İnsani Kalkınma Programı: Ailelere, öğrencilere ve ayrıca girişimcilere yönelik eğitim kursları düzenleyerek alıcılara manevi ve motivasyonel destek sağlamayı ve toplum içinde bir sosyal ağ oluşturmayı amaçlamaktadır. Zekât alıcılarının gelişimi sadece mali ve maddi konulardaki gelişmeyle sınırlandırılmaması gerektiğinden bu program zaruridir. Aksine, kapsamlı olmalı ve zekât alıcılarının manevi yönünü ve zihniyetini de kapsamalıdır. Bu nedenle LZS, Hulu Yam, Hulu Selangor'da *fakir*, *miskin* ve *müellefler* için insani gelişme kursları ve eğitim sağlayan Selangor Zekât Alıcı Eğitim Merkezi'ni kurmuştur. LZS *fakir* ve *miskin* insanlara yönelik insani gelişme programını hem kendileri hem de çocukları için dersler vererek yönetirken, MAIS *müellef* için insani gelişmeyi yönetir ve finansmanı tamamen zekât fonlarıyla karşılanır. *Fakirlere* ve *miskinlere* verilen kurslar *Farz-ı ayn*'in (Kişisel Farz) temel bilgisine vurgu yaparak iyi bir aileyi, benliği ve aile motivasyonunu besler. Çocuklarına sağlanan dersler ise, akıllı

çalışma kursları, sınav başarı kursları vb. dâhil olmak üzere eğitim potansiyellerini artırmaya yönelik olurken *müellef* kategorisine verilen kurslar Ahimizin Yoğun Kursları (Temel), Ahimizin Yoğun Kursları (İleri) ve benzeri kurslardan oluşmaktadır.

Ayrıca, LZS, 2016 yılında, Selangor'daki *fakir* ve *miskinler* arasında insani gelişim seviyesini yükseltmeyi hedefleyen bir Islah Programı (ibadette sebat) başlatmıştır. Islah Programı, Selangor'daki seçili camilerle birlikte işletilmektedir. Pilot projelere başlangıçta beş cami seçilmiştir. Ardından Selangor eyaletinin diğer illerindeki camileri de içine almış ve şu anda Islah Programı'na katılmış olan toplam 100 cami bulunmaktadır. Cami seçimi, geniş sayıda zekât alıcının yanı sıra o özel bölgenin gelişmesinde aktif olunmasına dayanmaktadır. Tayin edilen her bir cami, cemaatlerindeki *fakir* ve *miskin* sayısına dayalı olarak yılda 10.000MYR ile 20.000MYR arasında bir zekât katkısı almaktadır. Seçili camiler, bu program yoluyla zekât alıcıları için eğitim faaliyetleri düzenleyecektir. Bu zekât alıcılara Namazı kurallarına uygun bir şekilde kılma, Mutlu Aile Kursu, Kur'an'ı düzgün bir şekilde okuma Dersi, Aile Motivasyonu ve Cenaze Yönetim Kursu verilecektir. Bu tür programların uygulanmasıyla, zekât alıcıları için olumlu sosyal etki oluşturmak, dünyada iyi bir yaşam sürmeyi başarmak ve ahirette mutluluk bulabilmek için onları desteklemeye katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Bu programlar kapsamında LZS, *rikab* grubu için sosyal sorun nedeniyle muhtaç kalan kadınlara yardım etmeyi amaçlayan Beytü'l-İhsan (İyilik Evi), uyuşturucu bağımlıları için rehabilitasyon merkezi olarak Beytü'l-Islah, başta Şeriat mahkemelerini ilgilendiren davalar olmak üzere akide (itikat) ile ilgili davalar için İslam Rehabilitasyon Merkezi olarak Beytü'l-İman ile HIV ve AIDS hastaları için tedavi merkezi olarak Rumah Budi ve Yayasan Al-İjabah gibi faaliyetlerini gerçekleştirmek için tamamen zekât fonları ile finanse edilen birkaç merkez daha kurmuştur. Bu merkezlerde zekât alıcıları, sosyal sorunlar yaşamaktan yıpranan ruhlarını iyileştirmek için daha İslami bir yaklaşımla tedavi edilmektedir. Bununla birlikte LZS, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) insan bünyesinde bir tür hükümdar konumunda bulunan kalbin değişiminin insanın bütün yapısını değiştiren bir özelliğe sahip olduğunun belirtilmesine binaen hakiki değişimin kişinin içinden gelmesi gerektiğini kabul etmektedir²⁵⁸.

²⁵⁸ Buhârî, "İman", 52.

Malezya’da, özellikle Selangor’da varlıklı insanların da örneğin bir diyaliz tedavisi borcu ve eğitim yardımı durumunda, kendilerine yoksulluk esasında değil de Hz. Muhammed’in (s.a.v.) *fisebilillah* ve *gârim* (borçlular) varlıklı olsalar bile *maslahat* (kamu yararına) faaliyetlerine dayalı olarak zekât almaya uygun zekât alıcı grupları arasındadır dediği gibi, *fisebilillah* ve *gârim* grubu kapsamında yardım edilmişse zekât almaya hakkı vardır²⁵⁹. Yine de *fakir* ve *miskin* diğer zekât alıcılara göre her zaman önceliklidir²⁶⁰.

LZS, her zekât alıcısı ve ailesi için yaşam kalitesini dönüştürmek ve geliştirmek için birçok etkinlik ve program düzenlemiştir. Bunun nedeni Selangor’da zekât alıcısına verilen malzeme ve mali yardımların geçici olmasıdır. Burada amaç, maddi şeylere özlem duyan sonsuz bir nesil yetiştirmek değil, daha ziyade kendilerini ve ailelerini daha iyi bir şekilde geliştirmek için teşvik etmektir.

2.2.1.3. *Haddu’l-kifaye* (Kifayet/yeterlilik sınırı)

Din âlimlerinin çoğuna göre, dağıtılan zekât, zekât alıcısının ve ailesinin yaşamına bir yeterlilik ve konfor getirecek bir seviyede olmalıdır. Bu nedenle zekât dağıtımında kimin fakir veya muhtaç olarak sınıflandırıldığını belirlemek çok önemlidir. Malezya’da, zekât dağıtımında *fakir* ve *miskin* kategorisinin belirlenmesi, bir ailenin barınak, yiyecek, giyecek, eğitim ve ulaşım dâhil tüm temel ihtiyaçlarını hanedeki fert sayısı, fertlerin yaşları vb. gibi çeşitli değişkenlere dayalı olarak dikkate alan *haddu’l-kifaye* adı verilen parasal yaklaşımla belirlenir. Ancak, bu bileşenlerin her birinin detaylarına zekât kurumu karar verir. Dolayısıyla, farklı eyaletlerin kullanılan farklı değişkenlere dayalı olarak farklı *haddu’l-kifayeleri* vardır ve fiyatlar, her eyaletin İslam din kurulu tarafından belirlendikleri için, yer ve bölgeye göre farklılık göstermektedir.

Selangor’da LZS, kifayet sınırını mevcut geçim maliyetlerine dayalı olarak bir bireyin ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin temel ihtiyaçları için asgari *haddu’l-kifaye* olarak tanımlamaktadır²⁶¹. Bu yöntem LZS tarafından 2001’den beri kullanılmaktadır.

²⁵⁹ İbn Mace, “Zekat”, 1841.

²⁶⁰ Abdul Hamid, Hamizul. “Zakat Bukan Hanya Untuk Orang Miskin” *LZS Makale* (13 Ekim 2011) <https://www.zakatselangor.com.my/artikel/zakat-bukan-untuk-orang-miskin-sahaja/>

²⁶¹ Abdul Rashid, “Haddul Kifayah”, 232.

Selangor'daki fetvaya göre²⁶², aylık geliri kifayet sınırından düşük olan hane halkları *miskin* olarak kabul edilirken, kifayet sınırının yarısından az geliri olanların *fakir* olduğu düşünülmektedir. LZS tarafından uygulanan *haddu'l-kifaye* uygulaması, Malezya'daki diğer zekât kurumlarına kıyasla daha kapsamlı ve ayrıntılıdır²⁶³.

Selangor Eyaleti Fetva Kurulu tarafından fetvaya dayanarak²⁶⁴, LZS, kişi başı aylık kifayet sınırı bileşenlerini belirlemiştir, buna göre bedeli ödenmiş ev için 529 MYR, bedeli ödenmemiş ev için 199 MYR, gıda için 138 MYR, giyim için 38 MYR, sağlık için 25 MYR, eğitim için 376 MYR, ulaşım için 157 MYR ve ibadet için 53 MYR'dir. Aşağıdaki Tablo 5'te, Selangor'da her iki ebeveynin de çalıştığı, 18 yaşın üstünde işsiz bir yetişkin, yükseköğretim kurumunda okuyan bir çocuk, 6-17 yaş grubu içinde okulda okuyan bir çocuk ve 5 yaşın altındaki bir çocuktan oluşan bir hanenin *haddu'l-kifaye*'sinin nasıl belirlendiğini göstermektedir. Tablodan bu hanenin gereksiniminin 13 Mart 2018 tarihli Selangor Eyaleti Fetva Kurulu toplantısında kararlaştırıldığı gibi ödenmiş ev için 2.475 MYR, ödenmemiş ev için 2.175 MYR olduğu anlaşılmaktadır:

Tablo 5: Malezya, Selangor'da Bir Hanenin *Haddu'l-kifaye*'nin Belirlenmesi

Tutar	Hane Sınıfı	Ödenmiş ev oranı (MYR)	Ödenmemiş ev oranı (MYR)
1	Aile Reisi	940	610
1	Çalışan yetişkin (18 yaş üstü)	395	395
1	İşsiz yetişkin (18 yaş üstü)	195	195
1	Yüksek Öğrenim Kurumunda okuyan çocuk	570	570
1	Okulda okuyan çocuk (6-17 yaş arası)	260	260
1	5 yaşından küçük çocuk	115	115
TOPLAM		2475	2175
Ek kifayet sınırı (Özel durum)			
1	Engelli çocuk	200	200
1	Çocuk bakımı	250	250
1	Kronik hastası olan hane	200	200

²⁶² https://www.zakatselangor.com.my/wp-content/uploads/gravity_forms/6-6f72f6bf94db769255304af851202c24/2018/11/T21-Fatwa-penetapan-had-kifayah-Negeri-Selangor-2007-2009-watermark.pdf (Erişim 30 Mart 2020).

²⁶³ Mohamed Saladin Abdul Rasool vd., "Poverty Measurement in Malaysian Zakat Institutions: A Theoretical Survey", *Institutions: A Theoretical Survey Jurnal Ekonomi Malaysia* 45 (2011), 123 – 129.

²⁶⁴ https://www.zakatselangor.com.my/wp-content/uploads/gravity_forms/6-6f72f6bf94db769255304af851202c24/2018/11/LA7-Cadangan-pelaksanaan-kadar-had-al-kifayah-baru-negeri-selangor-watermark.pdf (Erişim 30 Mart 2020).

Kaynak: <https://www.zakatselangor.com.my/agihan-zakat/kadar-had-kifayah/>

Dolayısıyla, toplam gelirin bu rakamdan az olması halinde bu aile zekât almaya uygun kabul edilir. Ek olarak, hanede engelli veya kronik hasta olması durumunda toplam *haddu'l-kifaye* tutarı artar. Örneğin, ödenmiş bir evle birlikte aylık hane geliri 2.500 MYR ise bu aile hane geliri, bu hane için kifayet sınırından daha fazla olduğundan zekât dağıtımına hak kazanmaz. Yine de hanenin ödenmiş ev ile birlikte örneğin 2.275 MYR olması durumunda bu hane zekât almaya hak kazanır. LZS, temel ihtiyaçlarını karşılamak için 200 MYR eksikliğini (kifayet sınırının boşluğu) bu aileye dağıtacaktır. Ek olarak, hanede engelli veya kronik hasta olması durumunda toplam kifayet sınırı tutarı artar²⁶⁵.

Bu prensip kullanılarak, zekât başvurusunda bulunan kişinin zengin, fakir veya muhtaç olup olmadıklarına ilişkin olarak daha kesin tespitler yapılabilmektedir. Bu yöntem aynı zamanda örneğin aylık 1000 MYR gibi düşük gelirli bireylerin zekât için uygun olduğu yönündeki spekülasyonları da ortadan kaldırır çünkü bu tutar temel ihtiyaçlarını karşılayamadıkları anlamına gelmez. Diğer bir deyişle, 5.000 MYR kazanan bir ailenin mutlaka zekât için uygun olmadığı anlamına da gelmez. Bu nedenle, bekâr annelerin, yaşlıların, yetimlerin ve evsiz kişilerin durumu onları otomatikman zekât için uygun kılmaz. Çünkü fakir ve muhtaçların tespiti sadece kişinin statüsüne dayanmaz.

Fakir ve muhtaç kişilerden toplanan verilere dayanarak, zekât kurumu yoksullukla mücadele için en iyi stratejiyi oluşturabilecektir. Zekât kurumunun Zekât Alıcısının Kalkınma Dairesi (Jabatan Pembangunan Asnaf - JPA), Zekât Alıcısının Zekât Girişimci Grubu (Kumpulan Usahawan Asnaf Zakat – KUAZ), Zekât Alıcının Zekât Eğitim ve Öğretim Merkezi ve benzeri kurumları kurmak gibi zekât dağıtım araçlarına yetki vermesinin önemi bu noktada ortaya çıkmaktadır. Bunun nedeni, çeşitli zekât geliştirme kurumları altyapı sağlamanın, zekât alıcısının güncel durumlarını bizzat kendileri değiştirmeyi istemeleri için bir katalizör görevi görmesidir²⁶⁶.

Haddu'l-kifaye oranı ile ilgili araştırma ve güncelleme, Selangor'da Müslüman bir ailenin temel ihtiyaçlarını değerlendirmek için gerçekleştirilen bir saha çalışması LZS'nin Şariat

²⁶⁵ Mohd Ali. vd., “Had Kifayah (Zakat Poverty Line) Among Gender Household For Zakat Distribution”, *Seminar Waqf Iqlimi* (2014), 297-309.

²⁶⁶ Abdul Hamid, Hamizul, “The Poor, the Needy and Had Kifayah”, 2010, LZS Makale, <https://www.zakatselangor.com.my/artikel/fakir-miskin-dan-had-al-kifayah/> (Retrieved on 30 March 2020) (Erişim 30 Mart 2020)

Danışma Komitesi tarafından sadece uygun olanların zekât fonunu alabilmelerini sağlamak için her üç yılda bir yapılmaktadır²⁶⁷. Bu güncelleme sürecinden sonra, Selangor'da daha fazla ailenin *fakir* ve *miskin* olarak kaydedilmesi durumunda, onlar için zekât tahsis edilmesi beklenmektedir²⁶⁸.

LZS'nin, zekât fonunu en kısa sürede zekât alıcısına dağıtması gerekir, ancak zekât alıcısını tespit süreci kolay değildir²⁶⁹. Yeni zekât alıcıları tespit edebilmek için, LZS çeşitli tespit yöntemleri uygulamaktadır. LZS yeni zekât alıcıları, kamu ihbarları veya LZS şubelerine başvurular dışında, 2011 yılından beri kullandığı **Yoksulluk Takip Ekibi** (Skuad Jejak Kemiskinan - SJK) yoluyla takip etmektedir²⁷⁰. SJK'nın temel amacı, özellikle arama ve bulma misyonu aracılığıyla *fakir*, *miskin* ve *müellef* kategorisindeki bireyleri veya aileleri tespit ederek, Selangor'daki yoksulluğu azaltmaktır. Bu, bireylerin veya ailenin *haddu'l-kifaye* kullanılarak değerlendirildiği bir ev araştırması içeren saha çalışmasıdır²⁷¹. *Fakir*, *miskin* veya *müellef* kriterlerine uyan bir birey veya zekât alıcının ailesi LZS'den mali yardım ile diğer yardım türleri almaya uygun olarak kaydedilir. Bu faaliyetlere katılarak, yoksul arayışlarına katılma ve misyon bulma fırsatı bulan pek çok STK bulunmaktadır²⁷².

Buna ek olarak, 2017 yılında LZS, özellikle Selangor'daki yoksullukla ilgili kritik sorunların ele alınmasında proaktif adımlardan biri olarak muhtaçları aktif olarak takip eden **Saidina Umar Ekibi**'ni (Skuad Saidina Umar - SSU) kurmuştur. Hz. Ömer zamanında yaptığı zekât alıcı arayışlarından ilham alan SSU, kamuya açık bilgileri, kitle veya sosyal medya vb. dayalı olarak tespit edilen birey veya aileleri bulup, ziyaret etmekle görevlidir. Ayrıca, SSU, inceleme ve soruşturmalar yapmakta, acil destek sağlamakta ve başvuru sürecini kolaylaştırmak için başvuru formunu ve gerekli belgeleri doldurmak gibi işlemlerde yardım sağlamaktadır²⁷³. LZS personeli, bireyin geçmişini inceleyip,

²⁶⁷ K1, Kişisel Görüşme. Selangor: LZS, 2 Ağustos 2019.

²⁶⁸ <https://www.zakatselangor.com.my/terkini/lzs-kemas-kini-kadar-had-al-kifayah-negeri-selangor/> (Erişim 30 Mart 2020)

²⁶⁹ *New Straits Times*, “Leader: Finding Asnaf” (6 Kasım 2019).

²⁷⁰ LZS'nin Yıllık Raporu 2014, <https://www.zakatselangor.com.my/informasi/laporan-aktiviti-zakat/> (Erişim 29 Mart 2020).

²⁷¹ LZS'nin Yıllık Raporu 2013, <https://drive.google.com/file/d/0B-UHREbVh2DTSjNVYm82OFh3c0k/view> (Erişim 29 Mart 2020).

²⁷² Hamid, A.B. - Abd Hamid, H., “Strengthening Role Of World Zakat Forum: Lembaga Zakat Selangor (MAİS) Viewpoints”, *Advancing Zakat For Ummah Development* (Melaka: Center for Islamic Philanthropy and SOCIAL Finance, 2019), 112-118.

²⁷³ LZS'nin Yıllık Raporu 2018,

araştıracak olan Bölge Zekât İdari Soruşturma Görevlisi'ne bilgi sağlamaktan sorumludur. Yardım, yalnızca bilgilerin doğru olarak tasdik edilmesi durumunda sağlanacaktır²⁷⁴. Ayrıca, alınan vaka bir gün içerisinde sonuçlandırılmalıdır. LZS, 2018 yılında, Selangor genelinde *fakir* ve *miskin* ailelerden toplam 50.947 kişiye mali ve gıda yardımı, konut inşaatı ve onarımı, konut kiralama yardımı, tıbbi yardım, zekât alıcı için sığınma merkezi vb. yollarla yardımcı olmuştur²⁷⁵.

Ek olarak, zekât dağıtım sürecinin etkinliğini artırmak amacıyla LZS, zekât alıcılar arasında zekât başvurusunu kolaylaştırmak için toplam 2000 **Zekât Mahalle Destek Memuru** (Penolong Amil Kariah - PAK) atamıştır. Zekât Destek Memuru, zekât dağıtımına yardım ve destek faaliyetlerinin yönetimi ile birlikte zekât alıcı gelişimine destekte ön saflarda yer alır. Zekât Destek Memurunun amacı, erişimi artırarak daha fazla zekât alıcısına hizmet etmek, zekât alıcısının ilerleyişini izlemek, saha çalışmaları faaliyet giderlerini azaltmak ve bir zekât tahsildarı olarak hareket etmektir. LZS, Zekât Destek Memurunun rolünü güçlendirmek için ağırlık verilecek 7 ana bölge tespit etmiştir. Bu alanlar seçim ve atama, görev ve sorumluluk, yönetim, faydalar ve ödüller, politika ve standart işletim prosedürü, öğrenme ve gelişme ile kontrol ve izlemedir²⁷⁶. Bu bağlamda, eKaradavi, Fikhü'z-zekât kitabında *amil* veya zekât işçilerinin en güçlü inanca, zekât kuralları ve yönetmelikleri hakkında genel ve ayrıntılı bilgiye sahip oldukları ve mülkleri yüksek hesap verebilirlik seviyesi ile güvenceye alabildikleri sonucuna varmıştır. LZS, bir Zekât Destek Memurunun yaş sınırını, belirli nedenler dışında, en az 30 ve en fazla 60 olarak belirlemiştir.

Aslında, LZS, kırsal kesimdeki yoksulluğa nazaran tespit etmesi daha güç olduğundan kentsel fakirliğin önemini kabul etmiştir. Barınma masrafları genellikle kentsel fakirliğe katkıda bulunan bir faktördür. Bir insanın kentte yaşaması ve bir evi olmaması durumunda kişinin yüksek kira bedelleriyle bir ev kiralamaktan başka bir seçeneği kalmamaktadır²⁷⁷. Bu nedenle LZS, SJK'yi bu grubu *haddu'l-kifaye*'yi kullanarak evlerini soruşturmak ve temel ihtiyaçlarını değerlendirmek suretiyle tespit etmekle

<https://drive.google.com/file/d/1q7dp4clOcfvGRutOJMDJo45dCzoHa5PS/view> (Erişim 13 Nisan 2020).

²⁷⁴ MyMetro, "LZS Guna Kaedah Umar Al-Khattab" (25 Aralık 2015).

²⁷⁵ LZS'nin Yıllık Raporu 2018, <https://drive.google.com/file/d/15C6ly9t0wMoliN-iRNkn7VIPkr67d1c0/view> (Erişim 25 Mart 2020).

²⁷⁶ Hamid, "Strengthening Role Of World Zakat Forum", 114.

²⁷⁷ Hamizul Abdul Hamid, "Peduli Kemiskinan Bandar Antara Usaha LZS", LZS'nin Dergisi, Asnaf, 2011 <https://www.zakatselangor.com.my/majalah-asnaf-2/> (Erişim 6 Mayıs 2020).

görevlendirmiştir. LZS ayrıca kentli fakir çocukları Kentli Fakir Çocuklar Gelişim Programına yerleştirmeye yönelik bir pilot proje olan Al-Biruni Zekât Selangor adında bir proje başlatmıştır. Bu, LZS'nin Selangor'da kentli fakirlere yardımda attığı ilk adım olmuştur. Nisan 2019'da faaliyete geçen bu merkez, Selangor banliyölerindeki fakir çocuklara güvenli ve elverişli öğrenim ve sosyal alan sağlamak, akademik olarak geride kalan çocuklara destek vermek, fakirlik nedeniyle dairelerde veya Düşük Gelirli Aileler İçin Konut Programı'nda yaşayan çocukları arasındaki sosyal problemlerin azaltılması yoluyla yardım etmeyi amaçlamaktadır²⁷⁸.

2.2.1.4. Dağıtım Şekilleri

Zekât, zekâtı hak edenlere iki şekilde dağıtılmaktadır: Birincisi; yaşları, sağlıkları veya engelleri nedeniyle kendilerini idame ettiremeyen kişilere doğrudan mali destektir. Bu kategori, üretken olmayan zekât alıcıları olarak bilinir ve zekât bunlara ihtiyaçlarına dayalı olarak aylık mali yardım, aylık gıda yardımı, tıbbi yardım, kira yardımı, okul yardımı vesaire dâhil olmak üzere tüketim şeklinde verilir²⁷⁹. Zekât, doğrudan mali yardımın dışında, kendi başlarına çalışabilen ve iş bulabilen ancak ailelerini geçindirmek için desteğe ihtiyaç duyan kişilere de dolaylı mali yardım olarak dağıtılmaktadır²⁸⁰. Bu kategori üretken zekât alıcıları olarak bilinir ve zekât bunlara, geçim araçlarını işleterek nihayetinde fakirlik zincirini kırabilmeleri için sermaye, alet ve ekipman olarak verilmektedir²⁸¹.

Buna göre, 2003 yılında, LZS, *fakir*, *miskin* ve *müellef* kategorilerini içeren üretken zekât alıcıya zekât dağıtımında, ekonomik olarak büyümelerine yardımcı olmak amacıyla ekonomik kalkınma programı kapsamında girişimciliğe ağırlık vermeye başlamıştır. LZS, 2005 yılında, girişimcilik programının girişimci zekât alıcının kalkınma

²⁷⁸ LZS'nin Makale, "Al-Biruni Zakat Selangor – Inisiatif LZS Santuni Kanak-Kanak Miskin Bandar" <https://www.zakatselangor.com.my/terkini/al-biruni-zakat-selangor-inisiatif-lzs-santuni-kanak-kanak-miskin-bandar/> (Erişim 30 Mart 2020).

²⁷⁹ Ibrahim, Patmawati. "Peranan Agihan Zakat Dalam Meningkatkan Tahap Ekonomi Ummah", *Paper presented in National Zakat and Tax Convention 2007* (Kuala Lumpur: PWTC, 2007).

²⁸⁰ Azhana Othman - Abd Halim Mohd Noor, "Role Of Zakat In Minimizing Economic Inequalities Among Muslim: A Preliminary Study On Non Recipients Of Zakat Fund (NRZF)", *Indonesia: 3rd International Conference On Business And Economic Research* 2012, 1209-1222.

²⁸¹ Mahyuddin Haji Abu Bakar - Abdullah Haji Abd.Ghani, "Towards Achieving the Quality of Life in the Management of Zakat Distribution to the Rightful Recipients (The Poor and Needy)" *International Journal of Business and Social Science* 2/4 (2011), 237-245.

ihtiyaçlarını karşılamasını sağlamak amacıyla Zekât Alıcısının Kalkınma Dairesini (Jabatan Pembangunan Asnaf – JPA) kurmuştur.

LZS tarafından atılan ilk adım, zekât alıcıları arasında bu program için uygun olan adayları tespit etmektir. Bu ilk adımda zekât alıcılar, ilgi alanlarına ve geçmişlerine göre seçilir. LZS tarafından ilgi alanlarına ve geçmişlerine erişmek için üç şart getirilmiştir, işletmeye olan derin ilgileri, öğrenmeye istekli olmaları ve fiziksel yetenekleri. Adaylar LZS “Sermaye Yardımı Sekreterliği” tarafından yürütülen tarama ve mülakat oturumu ile deėerlendirilir²⁸². Seçilen zekât alıcısı ilk önce Sermaye ncesi Yardım Kursuna gitmekle yükümlüdür. Kurs boyunca zekât alıcıya temel girişimcilik becerileri, pazarlama becerileri kazandırılır ve temel finansal bilgiler, mevcut desteklerle ilgili bilgiler ve iş planı hazırlama bilgileri verilir. Son olarak, bir işe başlamaya hazır olduklarında, bir çalışma belgesi gönderebilir ve LZS'den işletme sermayesi yardımı için başvuru yapmaya başlayabilirler.

Zekât alıcılarına iki tür sermaye yardımı sağlanır. Birincisinde, sermaye yardımı alıcıların kendi işlerini yürütmek için yaptıkları başvuruya göre dağıtılır. İkincisinde, LZS, yönetim tarafından tespit edilen seçilmiş işletmelere yardım sağlar. 5.000 MYR kategorileri altındaki sermaye tutarı, nasi lemak²⁸³, kızarmış muz, vb. satmak gibi küçük işletmeler açmak üzere *fakir*, *miskin* ve *melleflere* ayrılmıřtır²⁸⁴. 5.000 MYR ila 50.000 MYR arasındaki sermaye tutarları, restoran, amaşırhane ve diğerleri gibi daha büyük ölçekli işletmeler içindir. Yüksek tutarda para içerdiğinden, LZS Selangor Fetva Kurulu dâhilinde birkaç toplantı gerçekleştirir. Kurul, başvuru sahiplerinin fon almaya uygun olup olmadıklarını değerlendirir.

Banka kredisinin aksine, bu sermaye geri ödeme olmaksızın karşılıksız olarak verilir. Ancak, bir yıl boyunca MAIS kapsamındaki iştiraklerden Teraju Ekonomi Asnaf Sdn Bhd (TERAS) tarafından yakından takip edilirler. Kurum, zekât alıcısının ticari becerilerini yükseltmek için uğraşır ve yüksek düzeyde rekabet gücüne sahip olduklarından ve böylece uzun süredir esir oldukları fakirlikten kurtulmak için en değerli şey olan

²⁸² Azman Ab Rahman vd., “Keberkesanan Program Usahawan Asnaf Oleh Institusi Zakat Dalam Menginterpretasikan Keharmonian Ummah”, *International Conference on Arabic Studies and Islamic Civilization* (2014), 500–509.

²⁸³ Malezya'nın bir yerel yemeği.

²⁸⁴ Nor Hayati Samba Mohamed vd., “Management Control System in Asnaf Entrepreneurship Development Program by Lembaga Zakat Selangor”, *Jurnal Pengurusan* 53 (2018), 13–22.

motivasyona sahip olduklarından emin olmak için onları takip eder. Bu durum dolaylı olarak zekât alıcılarını zekât mükelleflerine dönüştürebilir ve otomatik olarak zekât alıcısı listesinden çıkarabilir. Üretken zekât, dengeli bir ekonomik büyüme ve dağılım yaratabilir ve toplumun refahına katkıda bulunabilir²⁸⁵.

Ekonomik Kalkınma Programında, LZS bu programı imalat, ticaret, gıda ve hizmetler olmak üzere birkaç sektöre ayırmıştır. Şu anda, zekât alıcıları tarafından yürütülen işletmeler çamaşırhane, geleneksel gıda üretimi, restoran, el sanatları ve atölyelerdir. Zekât alıcılara göre, LZS, ileriye dönük olarak çeşitli iş ve girişimcilik geliştirme programları uygulamaya koymuştur²⁸⁶.

Verilen zekât fonu dışında, bu zekât alıcıları Hijrah Niaga (Ticaret Politikaları) gibi girişimcilik kurslarıyla yönlendirilmektedir. Bu programın temel performans göstergeleri (KPI) arasında zekât alıcısından zekât alıcısı olmayan statüye geçiş bulunmaktadır. Bu KPI, zekât alıcı girişimcinin işini işlettiğini ve bir sonraki seviyeyi hedeflediğini göstermesi açısından programın nihai hedefleri arasındadır²⁸⁷. 2016 itibarıyla LZS, 175 zekât alıcı girişimcinin zekât alıcı statüsünü geride bıraktığını duyurmuştur. Bu, geçimleri ve işletmeleri için artık LZS'ye tamamen bağımlı olmadıklarını gösterdiğinden, programın başarısı olarak kabul edilir. Ancak LZS, diğer girişimci topluluklarla emsaller arası destek verilebilmesi için hala bu grupla iletişim halindedir. LZS tarafından zekât alıcı girişimcilere yönelik iş geliştirme programı danışmanları olarak atanan birkaç eski zekât alıcı bulunmaktadır²⁸⁸.

Bu nedenle, LZS tarafından sağlanan sermaye yardımı, zekât alıcı *haddu'l-kifayeyi* aşınca başarılı olacaktır. Bu başarı, zekât alıcı grubunu yoksulluktan kurtaracak ve gelecekte zekât mükellefi olacaklardır²⁸⁹. Örneğin, yoksulluktan başarıyla çıkmış olan zekât alıcılardan biri de Tohid Bey'dir (44). 1996 yılında, ona kar getirmeyen köy işi yaparak

²⁸⁵ Khairul Azhar Meerangani, "The Role of Zakat in Human Development", *Jurnal Sosial & Budaya Syar-i FSH UIN Syarif Hidayatullah Jakarta* 6/2 (2019), 141-154.

²⁸⁶ LZS'nin Dergisi, *Asnaf* <https://www.zakatselangor.com.my/majalah-asnaf-2/> (Erişim 13 Mayıs 2020).

²⁸⁷ Mohieldin, M. vd., "The Role of Islamic Finance in Enhancing Financial Inclusion in Organization of Islamic Cooperation (OIC) Countries", *Islamic Economic Studies* 20/2 (2012), 55-120.

²⁸⁸ Hashim Ahmad Shiyuti – Syed Musa Al-Habshi, "An Overview of Asnaf Entrepreneurship Program by Lembaga Zakat Selangor, Malaysia", *6th ASEAN Universities International Conference on Islamic Finance (AICIF)* (Philippines: Manila, 2018).

²⁸⁹ Ramli, R. M. vd., "Understanding Asnaf Attitude: Malaysia's Experience In Quest For An Effective Zakat Distribution Programme", *International Zakat Conference: Sustainable Zakat Development in the Poverty Alleviation and Improvement of Welfare of the Ummah*, 2011.

ve kurabiye ve yiyecek satarak günde sadece 5 MYR kazanıyordu. Üstelik bir eşi ve çocukları vardı. Daha sonra zekât alıcı dağıtım yoluyla 3,000 MYR başlangıç sermayesi ve ayrıca kurabiye pişirmek ve paketlemek için iş ekipmanları aldı. LZS sadece sermayeyi değil, aynı zamanda iş rehberi ve bilgilerini de sağlamaktadır. Birkaç yıl sonunda, Tohid Bey'in A&T Sekicho adlı kendi şirketinin, yeni bir şubesinin, 20 fakir veya muhtaç işçisinin bulunduğu görülür. Şu anda aylık geliri 10.000 MYR'den fazladır ve artık zekât almamakta, hatta zekât vermektedir. Ayrıca KUAZ kurumundan En İyi Girişimci ödülünü kazanmıştır²⁹⁰. Bu hikâyeden, zekât ödemesinin fakirlere geri döneceği anlaşılmakta olup, bunların da yoksulluktan kurtulması beklenmektedir²⁹¹.

Sonuç olarak, LZS, zekât fonu aracılığıyla zekât alıcı dönüşümünün önemi konusunda net bir vizyona sahiptir, çünkü LZS'nin amacı, zekât alıcıyı ömürleri boyunca zekât fonlarına bağımlı kılmak değildir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de insanların yoksulluktan kendi çabalarıyla kurtulmasını teşvik etmekle birlikte, ensardan dilenci bir adama doğrudan ona yiyecek vermek yerine malını iki dirheme satması için yardım etmiştir²⁹². Bu zekât ve zekât alıcılarını güçlendirme yoluyla bu gelir oluşturma kavramını Habib Ahmed, Afzalu'r- rahman, Monzer Kahf ve Karadavi gibi modern Müslüman iktisatçılar ve hukukçular da önermektedir²⁹³.

2.2.2. Zekât Dağıtımına İlişkin 2014 - 2018 Arası Zekât Yıllık Raporu

Selangor'daki zekât dağıtımının, toplanan zekâtların 2017 yılı hariç olmak üzere 2014 - 2018 arası dönemde istikrarlı bir şekilde arttığı, aşağıda bulunan zekât tahsilatında yıldan yıla büyümeyi temsil eden tabloda açık bir şekilde gözlenmektedir:

Tablo 6: Zekât Alıcısı Grubuna Göre Selangor'da Toplam Zekât Dağıtımı

Zekât Alıcı Kategorisi	Toplam Zekât Dağıtım Tutarı (Milyon MYR)					Toplam (Milyon MYR)
	2014	2015	2016	2017	2018	
Fakir	73,9	97,6	98,4	88,1	121,6	479,6
Miskin (Muhtaç)	161,4	202	200,2	205,7	293	1.062,3

²⁹⁰ LZS'nin Dergisi, *Asnaf* <https://www.zakatselangor.com.my/majalah-asnaf-2/> (Erişim 13 Mayıs 2020).

²⁹¹ Haron, "Zakat For Asnaf's Business By Lembaga Zakat Selangor", 123-138.

²⁹² İbn Mace, "Ticaret", 2198.

²⁹³ Suhaili Sarif - Nor 'Azzah Kamri, "A Theoretical Discussion Of Zakat For Income Generation And Its Fiqh Issues", *Shariah Journal* 17/3 (2009), 457-500.

Amil	72,8	78,4	84,2	94,6	99,2	429,2
Müellef	52,6	53,8	60,9	45,1	49,4	261,8
Fisebilillah	155,9	161,2	150,1	112,3	172,6	752,1
Bin Sabîl	0,8	1,2	0,2	0,2	1,1	3,5
Gârim	55,4	59,5	72,9	47,8	68,6	304,2
Rikab	22,9	22,3	30,4	22,6	24,3	122,5
Toplam	595,7	676,0	697,5	616,5	829,9	3.415,6

Kaynak: <https://www.zakatselangor.com.my/informasi/laporan-aktiviti-zakat/>

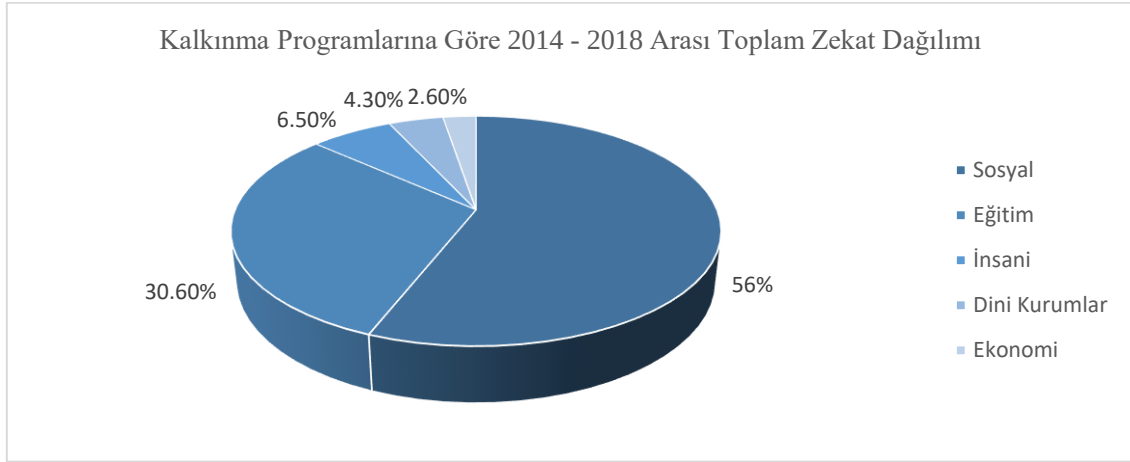
Tablo 6'ya bakıldığında, 2014-2018 yılları arasında sekiz zekât alıcı grubuna toplam 3.415,6 milyon MYR dağıtılmıştır. Yıllar boyunca, *miskin* kategorisi sürekli olarak en yüksek miktarda zekât almış olup, dağıtılan toplam tutarın yaklaşık %31'ini oluşturmaktadır. 1.062,3 milyon MYR tutarındaki bu meblağ, bu grubun zekât dağıtımında LZS'nin önceliklerinden biri olduğunu göstermektedir. Yukarıda belirtilen LZS kalkınma programları kapsamında *miskin* grubu için çeşitli yardımlar sağlandığı bilinmektedir. İkinci en yüksek pay 752,1 milyon MYR (%22) ile *fisebilillah*, ardından 479,6 milyon MYR (%14) ile *fakir* kategorisine gitmektedir. Bunun yanı sıra, 429.2 milyon MYR (%12) ile *amil* grubu da büyük miktarda kaynak almıştır. Bunun ardından 304.2 milyon MYR (% 8.9) ile *gârim*, 261.8 milyon MYR (% 7.7) ile *müellef*, 122.5 milyon MYR (% 3.6) ile *rikab* 3.5 milyon MYR veya %0.1 ile *ibn-i sebil* grubu gelmektedir.

Tabloda bir yıldan diğerine değişiklik gösteren zekât dağıtım tutarlarındaki dalgalanma, zekâtın araştırma ve soruşturmalara dayalı olarak zekât kaynaklarına en fazla ihtiyacı olduğu düşünülen zekât alıcı grubuna dağıtıldığını göstermektedir. Örneğin, yeni *müelleflere* zekât dağıtılması eğiliminin nedeni aslında her yıl Selangor eyaletinde kaydedilen yeni *müelleflerin* toplam miktarına bakıldığında anlaşılmaktadır. Müelleflere tahsis edilen büyük zekat tutarlarının, Kur'an'da da ifade edildiği üzere yeni Müslümanlara yardım etmede, ıstırap ve fakirliğin üstesinden gelmelerine yardımcı olmada önemli bir rol oynadığı açıktır²⁹⁴.

Toplanan zekâtlar beş ana kalkınma programı altında dağıtıldığından Şekil 3, 2014 ile 2018 arasında, zekât dağıtımından en büyük payı %56 ile sosyal kalkınma programının aldığını, bunu eğitim kalkınma programı (%36), insani gelişme programı (%6.5), dini

²⁹⁴ Fuadah Johari, vd., "The Role Of Zakat Distribution Among Muallaf (New Convert) In Reducing Poverty In Selangor, Malaysia", *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi* 2/1 (2015), 39-56.

kurumlar kalkınma programı (%4.3) ve ekonomi kalkınma programının (%2.6) izlediğini göstermektedir:

Şekil 3: Kalkınma Programlarına Göre 2014 - 2018 Arası Toplam Zekât Dağılımı

Sosyal kalkınma payından faydalananların çoğunluğunu barınma, gıda, mali yardım ve tıbbi yardım gibi temel ihtiyaçların karşılandığı *fakir* ve *miskin* grubu oluşturmaktadır. Bun iki grup ayrıca okul ücretleri, burs ve eğitim yardımlarını içeren eğitim yardımı da almaktadırlar. Sosyal gelişim programı kapsamında, *müellef* ve *fisebillillah* gibi diğer zekât alıcılar da dini okullara devam etmek ve din öğretmenlerine verilen ödenek de dâhil olmak üzere ödenek, burs ve diğer eğitim yardımları almaktadır. Yönetim, eğitim ve akîde ile ahlakla ilgili kurslar ile HIV hastalarına destek veren Beytü'l-Hasanah'ın (İnayet Evi) kurulması da bu programda yer almaktadır²⁹⁵.

2.2.3. İslam Hukuku Uyarınca Zekât Dağıtım Yöntemi

LZS, Selangor Fetva Eyalet Kurulu tarafından *icthad* yoluyla yayınlanan fetvaya göre zekât dağıtımı için birçok yöntem uygulamaktadır. Bu nedenle, İslam hukukuna göre LZS'nin zekât dağıtım uygulaması ile ilgili tartışılması gereken üç konu vardır; zekât dağıtımının yönetimi, zekât dağıtımında önceliklendirme ve hükümet aracılığıyla zekât ödeme kararı.

²⁹⁵ Mokhtar, "The Role of Zakat in the Promotion of Social Justice for the Persons with Disabilities", 85-99.

2.2.3.1. Zekât Dağıtımının Yönetimi

Zekât fonunun neredeyse tamamının, özellikle *fakir* ve *miskin* gruplar için zekât alıcılarına, daha önce anlatıldığı gibi sığınma merkezleri, işletme sermayesi yardımı, kurslar, eğitim, atölyelerin kurulması gibi faydalar şeklinde veya dolaylı şekilde dağıtıldığı şüphesizdir. Zekât mülkiyet esasına dayanan bir farz olduğundan, bu tür bir dağıtım İslam'da nasıl caiz olabilir? Karadavi'ye göre, zekât sadece doğrudan zekât alıcısına ödenebiliyorsa, zekâtın İslam'ın finansal ve ekonomik sistemlerinde devletin gelir kaynağı ve İslam'da karşılıklı sosyal sorumluluk için ilk kurum olması amacına ulaşamaz. Karadavi, zekâtın sadece din ile ilgili bir farz olmadığını, aynı zamanda ekonomi ve sosyal refah üzerine kurulu olduğunu da kaydetmiştir²⁹⁶. Dolaylı zekât dağıtımının uygulanmasında yönetim ve idare giderleri, insan kaynakları ve temel insan kaynaklarına ilişkin maliyetlerin tamamı yardımın sağlandığı gruba ait paydan ödenmektedir. Bunun nedeni, Selangor Eyaleti Fetva Kurulunun bu konularla ilgili olarak 2 Şubat 2012'de, finansman ve yönetim kaynaklarının ilgili zekât grubuna tahsis edilen paydan ödenmesi de dâhil olmak üzere zekâtın her türlü uygun alıcı grubuna dağıtılmasının caiz olduğunu beyan eden bir fetva yayınlamasıdır. Örneğin, Beytü'l-Hasanah'ın (İnayet Evi) *fakir* ve *miskin* çocuklar yararına finansmanı, *fakirlerin* ve *miskinlerin* zekât fonundan sağlanmıştır. Bütün faaliyet maliyetleri, personel ücretlerinin ödenmesi, öğretmen maaşları ve yurtların tüm temel ihtiyaçları *fakir* ve *miskin* zekât fonu tarafından finanse edilmektedir. Aynı şey, merkezler söz konusu olduğunda *rikab* grubu için kurulduğundan, finansmanları bu grubunun payından karşılanan Beytü'l-İman ve Beytü'l-İhsan (İyilik Evi), kurumları için de geçerlidir²⁹⁷. Bu görüş, özellikle Selangor'daki Müslüman toplum için çağdaş ekonomik hayata daha uygun görülür²⁹⁸, çünkü bu tür bir zekât dağıtım yöntemi, sadece parasal yaklaşıma odaklanmak yerine zekât alıcı yardımlarını eğitim, insani gelişme ve benzeri açılardan genişletebilmektedir.

²⁹⁶ Euis Nurlaelawati, "Zakat And The Concept Of Ownership In Islam: Yusuf Qaradawi's Perspective On Islamic Economics", *Al-Jami'ah* 48/2 (2010), 365-386.

²⁹⁷ Selangor'da Zekat Üzerinde Fetva https://www.zakatselangor.com.my/wp-content/uploads/gravity_forms/6-6f72f6bf94db769255304af851202c24/2018/11/LA5-Hukum-Agihan-Zakat-Dalam-Bentuk-Manfaat-Dan-Sumber-Pembiayaan-Pengurusannya-watermark.pdf (Erişim 1 Nisan 2020).

²⁹⁸ Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 536.

Amil grubu perspektifinden bakıldığında, LZS, Şafî görüşüne göre²⁹⁹, *amil* kategorisi için, kurumu, zekât mükelleflerinin mülklerini denetlemekten zekât alıcı bulmaya, nitelikli zekât alıcılarının soruşturulmasından oranların koordine edilmesi ve zekât alıcılarına yardım şekilleri ve daha fazlasına kadar çeşitli uzmanlık türlerini bir araya getiren profesyonel bir seviyede işletme amacıyla toplam zekât tutarının sekizde birinden fazlasını harcamamaktadır. LZS personeli ile yapılan görüşmelere dayanarak³⁰⁰, LZS, *amil* tayininde herhangi bir özel prosedür uygulamamaktadır çünkü LZS'nin kendisi bir *amildir*. Ancak zekât toplama ve dağıtım sürecini yürütmek için bireysel *amil* desteği bulunmaktadır ve İslam hukukunun temelinde yatan 2012 tarihli Zekât ve Fitre (Selangor Eyaleti) Yönetmeliğinde öngörüldüğü gibi Fitre Amil Desteği, Mahalle Amil Desteği ve Çeltik Amil desteği gibi bazı kategorilere ayrılmıştır³⁰¹.

Müellef kategorisine zekât dağıtımı durumunda, bazı *fıkıh* âlimleri, Peygamberin (s.a.v.) vefatından sonra zekâtın verilmemesi nedeniyle bu zekât alıcısı kategorisinin askıya alındığını veya iptal edildiğini iddia etmektedirler³⁰². Şafî mezhebine göre de İslam'ın güçlü ve hâkim olmasından sonra onlara zekât vermek yasaktır³⁰³. Bununla birlikte, Ahmed bin Hanbel ve bağlıları da dahil olmak üzere bazı âlimler, kalplerin uzlaşması için zekât fonlarının kullanımının ihtiyaç olduğu sürece devam ettiğine inanmaktadırlar³⁰⁴. Karadavi'ye göre, ihtiyacın belirlenmesi, İslam ve Müslümanların yararına olacak şekilde, herhangi bir zamanın otoritesi tarafından kararlaştırılmalıdır³⁰⁵.

Bu kategorinin iptal edildiğini iddia eden bazı âlimlerin aksine, ihtiyaç olduğu düşünüldüğü için Malezya'da müellef kategorisine zekat dağıtımı halen uygulanmaktadır. Dolayısıyla, LZS onları zekât fonu için nitelikli hale getirmek üzere bazı koşullar getirmiştir. İslam'da yeni bir *müellef*'in adlandırılması için belirli bir zaman tahdidi olmadığından, Selangor Eyaleti Fetva Kurulu, bir *müellef*'in MAIS tarafından düzenlenen

²⁹⁹ Hairullfazli Mohammad Som – Azman Ab Rahman, “Konsep Amil Dan Peranannya Dalam Pengurusan Zakat”, *Kajian Syariah dan Undang-Undang* 3 (2011), 1-17.

³⁰⁰ K1, Kişisel Görüşme, Selangor: LZS, 2 Ağustos 2019.

³⁰¹ Selangor İkincil Mevzuat, http://www2.esyariah.gov.my/esyariah/mal/portalv1/enakmen2011/Eng_pu_Selangor_Ori.nsf/c1b6e76e73a39be7482576460024d224/47cb19f1ec1230e748257aa10027134b?OpenDocument (Erişim 1 Nisan 2020).

³⁰² el-Kâsânî, *Badai'üs-Senai*, 2/45.

³⁰³ el-Nevevi, *Revzetü't-tolibin*, 2/314.

³⁰⁴ et-Taberî, *Tefsir et-Taberî*, 14/312.

³⁰⁵ Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 402.

dini derslerine katılması şartıyla, örfe dayalı olarak, Müslüman oldukları ilk günden itibaren en fazla 5 yıl boyunca *müellef* olarak adlandırılacağını belirtmiştir. MAIS, bu *müellef*lerin öğrenim maliyetinden de sorumludur³⁰⁶. Allah'ın emirlerine uygun hareket etmeyi ve ibadetlerini yerine getirmeyi başaran kadar beş yıl boyunca onlara aylık 500,00 MYR ödenekle yardım edilecekti. Aylık ödeneğin yanı sıra, LZS eğitim destekleri, tıbbi yardım ve konut yardımı da vermektedir³⁰⁷. Bu yardım, *müellef*in geçinmesi ve daha iyi bir insan ve Müslüman olmak için *müellef*i destekleme, eğitme ve inancını pekiştirme maliyetini karşılaması açısından önemlidir³⁰⁸.

2013 tarihli Zekât Dağıtım Yönetimine Dair Selangor Fetvasına göre, LZS, İslam'ı benimsemiş olanların ailelerinden İslam'a dönme potansiyeli olanlar, Müslümanlara karşı işlenen suçlar karşısında güvenceye ihtiyaç duyanlar ve aynı zamanda sınır bölgesinde yaşayan ve İslami hükümetten korkan Gayri Müslimlere de zekât dağıtılmasına izin vermiştir³⁰⁹. Bu nedenle, *müellef* kategorisi için zekât dağıtım uygulamasının *müellef*'in için zekâtın hala ihtiyaçlara göre uygulanabileceğini ve *müellef*in sadece Müslümanlarla sınırlı olmadığını, kalplerin ısınandırması için aynı zamanda Gayri Müslimleri de kapsayabileceğini ileri süren Hanbeli görüşünden etkilendiği açıktır³¹⁰.

Rikab grubu, Malezya'daki bazı eyaletler tarafından zekât dağıtımlarına dâhil edilmezken, Selangor'daki zekât dağıtımına hala dâhil edilen zekât alıcı gruplarından biridir. Bu arada, *rikab* kategorisi için zekât fonu, 7 Haziran 2012 tarihli Selangor Fetvasında açıklandığı gibi, LZS tarafından Malezya'da uyuşturucu bağımlıları, kanunen suçlu konumunda bulunanların ıslahı, çocuk davaları, kronik hastalıklar, fuhuş ve benzeri sosyal sorunların ele alınması için geliştirilen olası fonlardan biri olarak görülmektedir³¹¹. *Rikab* grubuna dağıtılan zekâtlar iki engel türüne dayalıdır: düşünce engeli ve sosyal engeller. Toplumda

³⁰⁶ Selangor'da Zekat Üzerinde Fetva, <http://www.muftiselangor.gov.my/fatwa-personalisation/fatwa-tahunan/pewartaan/2005-2009/177-had-tempoh-panggilan-müellef> (Erişim 27 Mart 2020).

³⁰⁷ Johari, "The Role Of Zakat Distribution Among Muallaf, 39-56.

³⁰⁸ Fuadah Johari vd., "Zakat Distribution and Programme for Sustaining Müellef Belief and Thought", *Jurnal Teknologi (Social Sciences)* 66/1 (2014), 35-43.

³⁰⁹ Rafidah Mat Ruzki, "Aghian Zakat Kepada Bukan Islam, Pengecualian Kepada Asnaf Mualaf", *Berita Harian* (2 Kasım 2019).

³¹⁰ Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 400.

³¹¹ Selangor'da Zekat Üzerinde Fetva, https://www.zakatselangor.com.my/wp-content/uploads/gravity_forms/6-6f72f6bf94db769255304af851202c24/2018/11/T27-Jenis-Penerima-Asnaf-Ar-Riqab-Negeri-Selangor-Dan-Apa-Apa-Yang-Berkaitan-Dengannya-watermark.pdf (Erişim 1 Nisan 2020).

eğitim kalitesi ile çarpık düşüncenin engellenmesini ilgilendirdiğinden düşünce engelinin üstesinden gelmek çok önemlidir. Çünkü eğitimin kalitesi ve toplumun zihniyeti, bir ülkenin refahını yansıtır. Bu arada, sosyal açıdan, 31 Mart 2011'de yayınlanan fetva şunları belirtir: “Müslümanların inancını güvence altına almak amacıyla sosyal meselelerle boğuşanlar için *rikab* grubunun zekât fonunun kullanılması caizdir”³¹². Bu fetva, LZS'nin toplumda büyüyen sosyal sorunları ele alan toplum programları uygulamasına olanak veren bir ana ruhsat görevi görür³¹³. Bu nedenle, tanımın mevcut fetvaya göre genişletildiği açıktır, çünkü özgürlüklerine kavuşmak için paraya ihtiyaç duyan insanlar vardır³¹⁴.

Gârim grubuna zekât dağıtımı ile ilgili olarak yayınlanan Selangor Fetvası, borcun İslami açıdan meşru olması şartıyla zekâtın kendi borcu veya bir başkasının borcu için harcadığı Hanbeli veya Şafî inancından etkilenmiştir³¹⁵. Bu nedenle, bu kategori altında sağlanan programlar arasında, 12 kez ile sınırlı olan diyaliz tedavisi borcu bulunmaktadır. Yani, 12 seanstan fazla tedaviye ihtiyaç duymaları durumunda, *fakir* veya *miskin* grubundan olmadığı sürece, hastanın geri kalan gideri kendisinin ödemesi gerekmektedir. *Fakir* ve *miskin* kişiler tedaviyi *gârim* değil ilgili kategori üzerinden almaya uygundur. 2017 yılında diyaliz tedavisi gören ve LZS'den yardım alan yaklaşık 1000 kişi vardı³¹⁶. Bu gerçek, Dr. Adibah tarafından yakın zamanda LZS'nin diyaliz hastası için oldukça büyük bir tutarda zekât fonu, yani bir kişi için ayda 2.400 MYR harcadığını ileri sürmesiyle desteklenmektedir. Bu nedenle, bir yıl boyunca 12 kez tedavi kişi başına yaklaşık 28.000 MYR gerektirir³¹⁷. Diyaliz tedavisi borcu bu kategoride sağlanmıştır; çünkü Selangor diyaliz hastalarının en yüksek olduğu eyaletlerden biri olarak

³¹² Selangor'da Zekat Üzerinde Fetva, https://www.zakatselangor.com.my/wp-content/uploads/gravity_forms/6-6f72f6bf94db769255304af851202c24/2018/11/LA4-Pengunaan-Wang-Zakat-Asnaf-Riqab-Bagi-Mereka-Yang-Terbelenggu-Dengan-Masalah-Sosial-Dalam-Menjamin-Aqidah-Umat-Islam-Agar-Kembali-Ke-Pangkal-Jalan-watermark.pdf (Erişim 1 Nisan 2020).

³¹³ Khairul Azhar Meerangani, “Model Agihan Dana Zakat Al-Riqab Berteraskan Maqasid Al-Syariah: Satu Kajian Awal”, *Isu-Isu Kontemporari Dalam Zakat, Wakaf Dan Filantropi Islam* (2017), 112-119.

³¹⁴ Khairani Ishak vd., “Cadangan Bantuan Zakat Asnaf Al-Riqab Terhadap Banduan Melalui Latihan Vokasional Di Penjara: Kajian Di Penjara Wanita Kajang, Selangor”, *Jurnal Penurusan dan Penyelidikan Fatwa* 7 (2016), 39-51.

³¹⁵ Selangor'da Zekat Üzerinde Fetva, https://www.zakatselangor.com.my/wp-content/uploads/gravity_forms/6-6f72f6bf94db769255304af851202c24/2018/11/T10-Masail-Asnaf-Gharimin-watermark.pdf (Erişim 1 Nisan 2020).

³¹⁶ Halim Ismail - Mohd Noor Daud, “Skim Agihan Zakat Asnaf Al-Gharimin di Institusi Zakat di Malaysia”, *Memperkasa Kutipan dan Agihan Zakat di Malaysia* (Malaysia: Penerbit USIM, 2017), 11-19.

³¹⁷ K1, Kişisel Görüşme, Selangor: LZS, 2 Ağustos 2019.

görülmektedir³¹⁸. Bu nedenle yüklerini hafifletmek için diyaliz tedavisi borç yardım planı gârim zekât alıcı grubu altında verilmektedir.

Fisebilillah kategorisi için Selangor Fetva Kurulu, *fisebilillah* yorumlarında, zekâtın daha çok eğitime, İslami öğretmen ödeneğine ve dini kurumların bakımına harcandığı, Müslümanları Allah'a daha çok yaklaştıran bütün faaliyet ve çabaları içine alacak şekilde genişletmeye eğilimli Hanefî görüşlerini uygulamayı tercih etmiştir.

Bu arada *ibn-i sebil* olan son zekât alıcısı kategorisi uygulaması, özellikle yurtdışında çalışmalarını ilerletmek isteyen yerel öğrencilere veya mezun olduktan sonra ülkelerine dönmek isteyen yabancı öğrencilere eğitim amaçlı uçak bileti şeklinde dağıtılmasını öngören Şafîî görüşünden etkilenmiştir. Bu, *ibn-i sebil*'e zekât dağıtımında yeni bir *icthad* olarak kabul edilir³¹⁹. Bu kategorilere verilen zekât yardımı geçicidir ve bir defalık dağıtım olabilir.

Sonuç olarak, Selangor'daki zekât dağıtımına ilişkin yönetim Selangor Fetva Kurulu tarafından yayınlanan fetvadan etkilenmektedir ve LZS tarafından fetvaya aykırı hiçbir işlem yapılmamaktadır.

2.2.3.2. Zekât Dağıtımında Önceliklendirme

Kapsamlılık (استيعاب) zekât dağıtımında İslam'da ana hatlarıyla belirtilen ilkelerden biridir³²⁰. Zekât dağıtımının, Allah'ın Kuran'da belirttiği gibi zekâtta hak sahibi olan sekiz sınıftan her birini kapsaması gerektiği anlamına gelir. Elbette, bu görev münferit olarak yapılamaz; çünkü bütün kategorilerin hak ettikleri payı almasını sağlamak için sistematik planlama, organizasyon ve yönetim gerektirir. Bu nedenle, zekât kurumunun görev, rol ve işlevlerinin toplanan paranın mümkün olan en yüksek oranda kanalize edilmesini ve kullanılmasını sağlamak olduğunu anlamak önemlidir³²¹.

³¹⁸ Siti Nuriatul Husna Mohd Nashruddin, - Hairunnizam Wahid, “Pembiayaan Rawatan Pesakit Dialisis Melalui Dana Zakat: Kajian Terhadap Asnaf Al-Gharimin Perubatan Tajaan Lembaga Zakat Selangor”, *Pengurusan Zakat di Malaysia: Isu dan Cabaran Kontemporari*, UKM (2018), 87-105.

³¹⁹ Hasanah Abd Khafidz - Irwan Mohd Subri, “Agihan Zakat Ibn Al-Sabil Dalam Realiti Semasa”, *Jurnal Syariah* 20/1 (2012), 109-122.

³²⁰ Sanep Ahmad, “Agihan Zakat Merentasi Asnaf: Ke Arah Memperkasa Institusi Zakat”, *Prosiding Persidangan Kebangsaan Ekonomi Malaysia PERKEM IV* (Pahang: Kuantan, 2009), 2/62-74.

³²¹ LZS'nin Dergisi 2010, Asnaf <https://www.zakatselangor.com.my/majalah-asnaf-2/> (Erişim 13 Mayıs 2020).

Zekât dağıtımı, alıcıların ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılır. Bu amaçla, daha fazla zekât ihtiyacı olanların olması durumunda zekât mutlaka tüm alıcılara verilmesi gerekmez. Zekâtı hak eden sekiz kategori arasında eşit olarak bölme zorunluluğu büyük bir rahatsızlık oluşturmaktadır ve bu görüş, selefin uygulamalarıyla uyumlu da değildir. Ek olarak, zekât tutarı az olduğunda, her pay ihmal edilebilir düzeyde olacaktır. Karadavi'ye göre, tüm zekât alıcı kategorileri benzer miktarda zekât fonu gerektiriyorsa, aralarında eşit olarak bölünmelidir. Ancak, bazıları diğerlerinden daha fazla zekât gerektiriyorsa, zekât fonundan daha fazla para verilebilir³²².

Dolayısıyla zekât tahsisleri ihtiyaçlara ve önceliklere göre değişebilir. İslam hukukçularının zekât dağıtımında hangi zekât alıcı kategorisine öncelik verilmesi gerektiği konusunda farklı görüşleri vardır. İmam Şafîî, İkrime, Ömer b. Abdülaziz, Zührî ve Zâhirîler zekâtın, varsa, bütün alıcılara eşit şekilde dağıtılması (tamim/genelleştirme) gerektiği görüşündedir³²³. Öte yandan, Şafîî ve Hanbeli mezhepleri zekâtın diğer alıcılara dağıtılmadan önce *amil* grubuna dağıtılması gerektiğine inanır. Bunun nedeni, *amil* grubunun yaptıkları işlerden zekât alıyor olmasıdır. Maliki ve Hanefi mezhepleri ise zekâtı önce kimlerin alması gerektiğine dair özel bir düzen veya sıra olmadığını ifade etmişlerdir. Düzen veya sıralama, alıcıların ihtiyaçlarına dayalı olmalıdır. Zekâta daha fazla ihtiyaç duyan alıcı grubuna zekât dağıtımında öncelik verilir. Ni'mat 'Abd al-Laîf Mashhur, zekât alıcı sırasının, ismi önce zikredilenlerin sonra zikredilenlerden daha önemli olduğunu ifade ederek bunun Kur'an'da açıklandığını ileri sürmüştür. Bu nedenle, bu görüşe göre *fakirlerin* ve *miskinlerin* en önemli alıcı grubu olduğu ve zekât dağıtımında öncelik verilmesi gerektiği açıktır³²⁴.

Yukarıda bahsedildiği gibi, zekât alıcılarının ihtiyaçlarını zekât dağıtımının temeli haline getiren Maliki ve Hanefi din âlimleri ve diğer çağdaş bilginlerin görüşleri günümüzde LZS tarafından çok daha fazla tercih edilmekte ve uygulanmaktadır. Bu görüşün benimsenmesi, LZS'nin zekâtı toplumun ihtiyacına göre dağıtması için esneklik sağlamaktadır. Bunun nedeni, alıcıların ihtiyaçları, sayıları ve mevcut zekât hacmi gibi, alıcılara zekât dağılımını belirlemeden önce gözetilen ve analiz edilen çeşitli faktörler

³²² Fuadah Johari vd., "The Importance of Zakat Distribution and Urban-Rural Poverty Incidence among Müellef (New Convert)", *Asian Social Science* 10/21 (2014), 42-53.

³²³ el-Nevevi, *El-Macmu'*, 3/1950.

³²⁴ Zuhayli, *El-Fıkhü'l-İslami ve Edilletuhu*, 3/1951.

olmasıdır. Tüm bu faktörler sabit olmayıp, aksine zaman içerisinde değişime uğramaya meyillidirler. Bununla birlikte, LZS'nin, her ikisi de Kur'an-ı Kerim'de ilk zikredilenler oldukları için *fakirlerin* ve *miskinlerin* önemini de kabul ettiği unutulmamalıdır. Bu yüzden, fon diğer kategorilere dağıtılmadan önce, *fakirlerin* ve *miskinlerin* ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını belirlemek için zekât kurumu tarafından ayrıntılı inceleme yapılmaktadır³²⁵. Örneğin, 2017'den başlayarak, LZS *fisebilillah* kategorisinde eğitim amaçlı dağıtılmış zekâtı durdurmuş ve *fakir* ve *muhtaç* kategorisinden öğrencilere öncelik vermiştir³²⁶.

Zekâtın dağıtımında alıcıya dağıtılabilecek sabit bir tutar yoktur, çünkü nihayetinde her şey zekât alıcısının ihtiyaçlarına veya *haddu'l-kifaye* bağlıdır. LZS'de dağıtım miktarı Yönetim Kurulu tarafından kararlaştırılır, ancak büyük tutarlar için Mali Kuruldan onay alınması gerekir. Buna ek olarak, LZS'nin zekât varlığını her yıl için onayladığı belirli bütçeye göre dağıtması gerekmektedir. Bu bütçeye dayanarak, tahsis işlemi önce her bir gruba ve sonra bireye göre yapılacaktır. Böylece herkes işini bu tahsis edilen bütçeye göre yapacaktır. Sonuçta, fonları *maslahat* ilkesine göre ihtiyacı en fazla olan alıcılara dağıtmak zekât kurumlarına bırakılmıştır³²⁷.

2.2.3.3. Zekâtın Mükellefin Kendisi Tarafından Ödenmesine İlişkin Karar

Kendinden ödenen zekât, bir bireyin zekâtı, zekât kurumu aracılığıyla değil, kendisinin dağıtması anlamına gelir. Yani, kişi zekâta uygun kişileri tespit eder ve ödeyecekleri tutarı kendileri belirler. İslam hukuku açısından, zekâtın ya bir yetkili kurum tarafından dağıtılması ya da doğrudan uygun bireysel zekât alıcısına verilmesinin caiz olduğu inkâr edilemez. Ancak, zekât alıcısına doğrudan ödeme yapılması zekât tutarının olması gerekenden daha az toplanmasına ve zekât kurumunda zekât fonu sızıntısı olarak görülmesine neden olacaktır.

Malezya'da, 21-23 Kasım 2006'da toplanan Diyanet İşleri Ulusal Konseyine bağlı Fetva Kurulu, Kendinden Zekât Dağıtımına İlişkin Karar hakkında görüşmeler yapmıştır. Müzakere Komitesi, siyaset ve din açısından zekâtın Müslümanların ekonomisi için bir katalizör olduğuna karar vermiştir. Hükümet veya *ülû'l-emir* (yetkili ve görevli kimseleri)

³²⁵ Al-Qaradawi, *Fiqh al-Zakah*, 383.

³²⁶ <https://www.zakatselangor.com.my/terkini/bantuanpendidikan2017/> (Erişim 1 Nisan 2020).

³²⁷ K1, Kişisel Görüşme, Selangor: LZS, 2 Ağustos 2019.

tarafından getirilen kurallar ve yasalar, zekâtın haklarını ve önemini korumak içindir. Yasal olarak, uygun kişilere dağıtılması durumunda hükümet olmaksızın kendinden zekât dağıtımı yasal olmasına rağmen, hükümetin kural ve kanunlarının iyilik konularında ihlal edilmesi günahıdır; çünkü İslam'da iyilik konusunda hükümete veya *ülû'l-emir'e* uyulması ve itaat edilmesi zorunludur. Selangor, bu konuda aynı fetvayı devlet çapında da vermiştir. Selangor eyaleti de aynı fetvaları vermiş ve uygulamıştır³²⁸.

Kendinden zekât dağıtımının nedenlerinden biri, mükelleflerde oluşturduğu tatmin duygusudur, yani zekât mükelleflerinin zekâtın el değiştirmesinden memnun kalmaları ve dolayısıyla bunun imanlarını arttırdığına inanmalarıdır. Fıkhü's-Sunne'de³²⁹ Seyyid Sâbık konuyla ilgili şunları söylemiştir: “Zekâtın amaçları arasında bir yeterlilik seviyesine ulaşmak ve fakirlerin ihtiyaçlarını karşılamak vardır. Bu durumda zekâtın onları fakirlikten kudrete, muhtaçlıktan kifayete çıkaracak şekilde verilmesi gerekir.” Yani, zekât sistematik olarak ve net bir hedefle destek sağlamak demektir. Sadece geçici refah sağlamakla kalmaz, aynı zamanda zekât alıcıyı fakirlikten kurtarma amacı taşır. Bu nedenle zekâtın mükellefin kendisi tarafından ödenmesine göre zekât memuruna ödenmesi daha uygundur ve İslami tavsiyeler doğrultusundadır³³⁰.

2.3. Sonuç

LZS, doğrudan maaş kesintilerinden internet bankacılığı transferlerine ilerici zekât toplama taktikleri de dâhil olmak üzere çeşitli zekât ödeme yöntemleri kullanmıştır. Bugünlerde Selangor'daki Müslümanlar cep telefonlarından SMS yoluyla zekât ödemeyi bile seçebilirler. Bunun sonucunda 2018'de LZS'nin zekât gelirleri 793,7 milyon MYR'yi bulmuştur, bu rakam Malezya'daki bir devletin en yüksek zekât tahsilatıdır ve 190 milyon ABD Dolarından yüksektir ve Malezya'da bir eyalet tarafından toplanan en yüksek zekât tutarıdır. Kısaca, zekât toplamada LZS tarafından uygulanan 3 yöntem vardır. Birincisi, Selangor çapında 27 LZS şubesi aracılığıyla eyalet zekât kurumu üzerinden zekât ödemesidir. Ödeme nakit, banka kartı veya kredi kartı ile yapılabilir. İkincisi, Selangor'da zekât, bir bankacılık kurumu, postane ve yükseköğretim kurumundan oluşan ve LZS

³²⁸ Selangor'da Zekat Üzerinde Fetva, https://www.zakatselangor.com.my/wp-content/uploads/gravity_forms/6-6f72f6bf94db769255304af851202c24/2018/11/LA2-Hukum-Mengagihkan-Zakat-Secara-Persendirian-Dan-Qadha-Zakat-watermark.pdf (Erişim 1 Nisan 2020).

³²⁹ Seyyid Sâbık, *Fıkhü's-Sunne*, 403.

³³⁰ Mohd Rusydi Ramli - Luqman Abdullah, “Agihan Zakat Terus Kepada Asnaf: Analisis Fiqh Dan Kedudukannya Di Malaysia”, *Labuan e-Journal of Muamalat and Society* 10 (2016), 86-100.

tarafından atanan bir temsilci aracılığıyla toplanır. Üçüncüsü, işletme birimi ve maaş kesinti birimi olmak üzere zekât birimleri yoluyla zekât ödemesidir. Selangor'da aylık maaş kesintisi yoluyla zekât toplama, 2014'ten 2018'e kadar 5 yıldan fazla bir süredir en yüksek zekât toplama yöntemi olarak bilinmektedir. Zekât toplama yöntemi ile ilgili olarak, internet bankacılığı transferi yoluyla zekât ödemesi ve aylık esasta maaş kesintisi ile zekât ödemesi ilişkin tartışılan iki İslam hukuku meselesi bulunmaktadır. Fıkıh bakış açısına göre, zekâtın internet üzerinden ödenmesi, modern iletişim makinesi kullanan iki taraf arasında yazılı sözleşme olsa bile geçerlidir. LZS ayrıca, İslam'da caiz olan önceden zekât ödeme kavramını hayata geçirerek, bir yıllık sürenin geçmiş olması şartı aranmaksızın aylık maaş kesintisi uygular. Bunun nedeni, din âlimlerinin yılda bir kezden fazla hasat edilen tarımsal ürünlerden hemen zekât ödenmesi uygulamasını ileri sürmesidir.

Zekât dağıtım yöntemi ile ilgili olarak, LZS ilk olarak her bir zekât alıcı kategorisini yeniden yorumlayarak zekât dağıtımının türünü belirlemiştir. Daha sonra, sağlanan bütün planlara göre, LZS, sosyal kalkınma programı, eğitim kalkınma programı, insani gelişme programı, dini kurum kalkınma programı ve ekonomi kalkınma programı olmak üzere beş kalkınma programı uygulayarak zekât dağıtım sürecini güçlendirmiştir. Ayrıca, LZS, Selangor'da yoksulları ve muhtaçları tespit etmek için barınma, gıda, giyim, sağlık, eğitim ve ulaşımın dikkate alındığı *haddu'l-kifaye* kavramını kullanmaktadır. Selangor'da uygulanan *haddu'l-kifaye*, Malezya'daki diğer zekât kurumlarına kıyasla en kapsamlı ve ayrıntılı plan olarak bilinmektedir.

Son olarak, zekât fonu, yaşlı, hasta veya özürlü insanlar gibi çalışamayan kişilerden oluşan üretken olmayan zekât alıcı için doğrudan finansal destek şeklinde dağıtılmaktadır. Çalışabilenler için ise zekât, onları fakirlikten kurtarmak amacıyla sermaye, alet ve teçhizat şeklinde verilir. 2014'ten 2018'e kadar Selangor'da zekât dağıtımına ilişkin yıllık rapor verilerine göre *miskin* kategorisi sürekli olarak en yüksek zekât fonunu almaktadır. Çünkü sosyal kalkınma programı, insani gelişme programı, eğitim kalkınma programı ve ekonomi kalkınma programı şeklinde sağlanan çoğu kalkınma programı bu kategoriye odaklanmıştır. LZS tarafından uygulanan zekât dağıtım yöntemi ile ilgili olarak ele alınan üç ana İslam hukuku meselesi vardır; bunlar yönetim, önceliklendirme ve kendinden ödenen zekâttır. Selangor fetvası, zekât dağıtımının

yönetim giderlerinin, ilgili zekât alıcı kategorisine tahsis edilen paydan alınacağını belirtmiştir. Önceliklendirme konusunda, Selangor'da zekât fonu, *fakir* ve *miskin* kategorisinin önemini ihmal etmeden zekât alıcısının ihtiyaçlarına göre dağıtılmaktadır. Selangor'da, zekâtın, fetvaya göre zekât kurumundan geçmeden dağıtılması günahdır. Çünkü zekât dağıtımı karmaşık bir süreçtir ve bireyin yapması imkansızdır. Bu nedenle, Selangor'da uygulanan bütün zekât toplama ve dağıtım yöntemlerinin Selangor Fetva Kurulu tarafından çıkarılan fetvaya göre uygulandığı aşikârdır.

SONUÇ

İslam fıkı, bir Müslümanın hayatının ayrılmaz bir parçası olan kapsamlı bir sosyal ve hukuki sistemdir. İslam fıkhında yer alan hükümler içinde bütün Müslümanların üzerinde ittifak ettikleri, kesin delillere dayalı hükümler bulunduğu gibi, ictihada dayalı olan ve Müslümanlar arasında farklı yorumlara sebep olan hükümler de bulunmaktadır. Bu esneklik, İslam fıkhının değişen sosyal, kültürel ve tarihi koşullar ışığında uygulanabilirliğini ve geçerliliğini korumasını sağlarken, İslam fıkhının yol gösterici ilkelerine ve zekât konusu da dâhil olmak üzere temel hedeflerine sadık kalmasını sağlar. Geçmişte var olmayan ve özellikle toplama ve dağıtım yöntemi açısından gözden geçirilmesi gereken bazı zekât sorunları ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma Müslüman toplumun iyiliği için profesyonel ve verimli bir şekilde yönetilen Malezya'daki güncel zekât uygulamasını tanıtmaya ve İslam fıkı açısından değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde zekâtı profesyonel bir şekilde yönetmek için yetkili bir kurumun olmasının önemi üzerinde durularak bu konuya ilişkin tartışmalar ele alınmıştır. Günümüzde çoğu kimse zekâtın sadece fitre gibi Ramazan ayına özel bir davranış olduğunu düşündüğünden dolayı, zekâtı sadece bu ayda ödemektedir. Zekât farzı, fitre olarak ifade edilen beden zekâtı yanında mal zekâtını da içerir. Zekât, namaz gibi zamanında yerine getirilmesi gereken zorunlu bir görevdir ve ödemesini ertelemek yasaktır. Bu nedenle Malezya'da, sömürge döneminden sonra, zekât yönetimi, her bir eyaletin zekât toplamak ve dağıtmak için bir zekât kurumu tesis ettiği Eyalet İslam Dini Meclisi (MAIN) adı verilen İslam Konseyinin sorumluluğuna verilmiştir. Bu kurumlar tarafından uygulanan zekât toplama ve dağıtım süreci, zekât idaresi genelinde karar verirken İslami *ictihad*, *istihsan* ve *örf* yaklaşımlarını dikkate almaktadır. Zekât kurumu kendi zekât yönetimini belirleme özgürlüğüne sahiptir ve bu durum, her eyalette farklı uygulamalar benimsenmesine imkân tanımıştır. Zekât toplama ve dağıtımında yapılan tüm eylemler, ilgili eyaletlerdeki yetkili kurumlar tarafından çıkarılan fetvalara dayanmaktadır. Malezya'da zekât fonlarının daha verimli ve etkili bir şekilde toplanması ve dağıtılması talebi nedeniyle, bazı dinî meclisler, Selangor eyaleti de dâhil olmak üzere belirli eyaletlerde zekâtın toplanması ve dağıtılmasından sorumlu olacak Selangor Zekât Kurulu veya LZS denen bir kurumu özelleştirmiştir. Kurumun

özelleştirilmesinden sonra, Selangor'da zekât verilebilir kategoriler gelir zekâtı, hisse senetlerinin zekâtı, sigorta zekâtı ve saire dâhil olacak şekilde genişletilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, klasik ve çağdaş fıkıh âlimlerinin zekat toplama ve dağıtım uygulamaları hakkındaki görüşlerinden hareketle özellikle LZS'deki uygulamanın fikhî açıdan nasıl değerlendirilebileceği konusunda bir araştırma yapılmıştır. Selangor'da zekât toplama ve dağıtım yöntemi ile ilgili klasik ve çağdaş fıkıh âlimleri arasındaki en büyük anlaşmazlık zekâta tabi mallar ve zekât alıcıları ile ilgilidir. Zekâta tabi mallara bakıldığında, klasik fıkıh âlimleri tarafından birikim zekâtı, hisselerin zekâtı, KWSP zekâtı gibi belirtilmeyen ancak mal zekâtının türlerinin genişletilmesi yöntemiyle LZS tarafından uygulanan bazı zekât türleri vardır. Bunun nedeni, Selangor tarafından uygulanan zekât sisteminin mevcut ihtiyaçlara bağlı olarak tüm çağdaş ekonomik mal ve hizmetleri içerecek şekilde genişletilmiş olmasıdır. Ayrıca, çağdaş görüşler uygulandığında daha fazla zekât tutarı toplanabilmekte ve daha fazla kişinin yararlanması sağlanabilmektedir. Zekâtın sarf edileceği yerler ile ilgili olarak, klasik ve çağdaş fıkıh âlimleri arasında da görüş ayrılıkları vardır. Bunun için, LZS, bütün bu görüşleri değerlendirerek çağdaş koşullara, toplumsal değişime ve sosyal ihtiyaçlara göre en uygun uygulamayı benimsemeye gayret göstermektedir. Çünkü her ne kadar *fakir* ve *miskin* adıyla anılan sınıflar Müslüman toplumda yoksulluğu azaltmak amacıyla zekat dağılımının odak noktaları arasında yer alsalar da, diğer zekât alıcıları da güncel ihtiyaçlar doğrultusunda değerlendirilmelidir. LZS, her bir zekat alıcısı tanımına göre, zekât destek planı sağlayarak zekât dağıtımının türünü belirlemiştir.

Araştırmanın üçüncü sorusuna cevap vermek için LZS'nin özellikle çağdaş Müslüman toplumda yeni zekat toplama ve dağıtım yöntemlerini nasıl benimsediğini ve uyarladığını dair bir çalışma yapılmıştır. Malezya'nın en gelişmiş eyaleti olarak, Selangor diğer eyaletlere göre en yüksek zekât tutarına sahiptir. Ayrıca, Selangor'da toplanan zekât tutarının yıldan yıla istikrarlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Bunun nedeni, zekât mükelleflerinin sorumluluklarını yerine getirmelerini kolaylaştıran çeşitli ödeme kanallarının sunulması olabilmektedir. Selangor, çevrimiçi ödeme planı, SMS ile zekât ödemesi ve ayrıca doğrudan maaş kesintisi planı gibi teknoloji gelişimlerinden başarıyla faydalanmaktadır. Bununla birlikte, LZS, Selangor'un her yerinde nakit, çek, İslami kredi kartı ve banka kartı gibi birçok ödeme şekli sunan zekât vezneleri/gişeleri aracılığıyla geleneksel olarak zekât toplamaya devam etmektedir. Zekâtın ödenmesini kolaylaştırmak

için İslami bankacılık kurumu, postane ve yükseköğretim kurumu gibi diğer ilgili kurumlarla işbirliği yapılması da Selangor'da zekât tahsilatına büyük katkıda bulunmaktadır.

2014-2018 yılları arasında LZS tarafından uygulanan zekât toplama yöntemi, her yıl toplam zekât tutarının yaklaşık %40'ını oluşturduğundan Selangor'da en fazla kullanılan ödeme yönteminin maaş kesintisi yöntemi olduğunu göstermektedir. Bunun nedeni, yöntemin daha kolay olması ve zekât mükelleflerinin vergi iadesi olarak, mali yükümlülüklerini dini vecibelerinin bir parçası olarak yerine getirmeleri için motive edilmeleridir. Sağlanan çeşitli zekât ödeme kanallarına bakıldığında, Selangor'da yaşayan Müslümanlar için zekât ödememek gibi bir mazeretin söz konusu olmadığını söylemek mümkündür.

Zekât dağıtım yöntemiyle ilgili olarak, LZS, İslam toplumundaki yoksulluk sorununu çözemediği için dönemsel transfer ödemesine odaklanmakla yetinmemektedir. Bunun nedeni, zekât dağıtımında ekonomik ve iş projelerinin de yeni bir mekanizma olarak görülmesidir. Projenin uzun vadeli hedefi, *fakir*, *miskin* ve *müellef* odaklı Ekonomik Kalkınma Programı kapsamında rekabetçi Müslüman girişimciler oluşturmak ve yetiştirmektir. Belirli kriterleri karşılayan zekât alıcısına dağıtılan zekât sermaye yardımı, işlerini başlatmak veya sürdürmek için kullanılacaktır. Bu program sayesinde zekât alıcısı sadece başarılı olmakla ve yoksulluğun üstesinden gelmekle kalmaz, aynı zamanda zekât ödeyerek de katkıda bulunabilmektedir. Son olarak, üretken ekonominin bir parçası haline gelerek, devlet ekonomisine katkıda bulunmaktadır. LZS'nin zekât alıcıları arasında girişimcilik geliştirmeye yönelik çabaları büyük takdir toplamaktadır. Zekât sermaye yardımı, bir iş kurmak için banka kredisi almakta güçlük çeken zekât alıcısına fayda sağlayan alternatif bir sermaye işlevi görmektedir.. Bu sermaye yardımı sadece ekonomik açıdan değil, aynı zamanda bireylerin sosyal yönleri ve morali açısından da destek sağlamaktadır. Bu nedenle, Malezya'daki, özellikle Selangor'daki zekât uygulamasının artık sadece dini bir görev olarak değil, ekonomi için bir kalkınma aracı olarak da kabul edildiği açıktır.

LZS'nin temel kabullerine göre zekât dağıtımı, alıcı ve bakmakla yükümlü oldukları için yaşam standardının tatmin edici olmaktan daha fazla olduğu ve konfor olarak kabul edilen seviyeye ulaşmalı ve temel gereksinimlerini karşılamak için ve alıcıların zekât fonunu

büyütmesine yardımcı olmak için yeterli seviyede olmalıdır. Bu nedenle LZS, hane halkı sayısı, aile üyelerinin yaş grubu gibi çeşitli değişkenlere dayalı *haddu'l-kifaye* ya da kifayet sınırı kavramını getirmiştir. Bu zekât dağıtımı, zekât alıcısının yaşam kalitesini iyileştirmeden önce konforlu yaşam seviyesini karşılamak için süreklilik arz etmelidir. Selangor'da 2014 ila 2018 arasındaki zekât dağıtımı, zekâtlar alıcıya önceliğe göre dağıtıldığından dalgalanma göstermektedir. Dolayısıyla, zekât fonlarına en çok ihtiyaç duyduğu düşünülen bir alıcı grubuna araştırma ve uygun sormuşturmaya dayalı olarak öncelik verilmektedir.

LZS tarafından zekât toplamak ve dağıtmak için kullanılan tüm yöntemlerin, Selangor Fetva Kurulu tarafından çıkarılan fetvalara dayalı olması sebebiyle İslam fıkhına uygun olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, fetvalar, koşullardaki değişiklikler nedeniyle değiştirilebilmektedir. Bu nedenle, zekât uygulaması kararını sadece bir mezheple sınırlamamak önemlidir çünkü *maslahat* veya kamu yararı da dikkate alınmalıdır.

Selangor'da gerek toplanan gerekse dağıtılan zekât tutarı yıldan yıla artmakta (1994'te 11,5 milyon MYR'den 2018'de 793,7 milyon MYR'ye ve dağıtım 1994 yılında 14 milyon MYR'den 2018'de 829,9 milyon MYR'ye), Müslüman toplumun daha iyi hale getirilmesi için sürekli çaba sarf edilmektedir Kampanyalar, zekât ödemeye uygun Müslümanları çekmek için özellikle sosyal medya gibi modern teknoloji aygıtlarında yoğunlaştırılmıştır. Ayrıca, zekât ödeme imkânlarının tüm zekât mükellefleri için erişilebilir olmasına dikkat edilmektedir. Bu konuda daha iyi sonuçlara ulaşabilmek için insanların, zekât kurumlarının parayı yönetme konusundaki verimliliği ve şeffaflığına olan güvenleri de arttırılmalıdır, böylece birey güven kazanacak ve LZS'ye zekât ödeyecektir. Bu, zekât kurumunun sistematik olarak kurumsallaştırılmasından sonra zekât yönetiminin verimliliğini artırdığını ve toplumun refahı için optimum fayda sağladığını göstermektedir.

Malezya Selangor eyaletindeki zekât uygulaması Müslüman bir toplumda uygun işleyen bir zekât kurumunun zekât toplama ve dağıtma sürecini iyi bir şekilde yönetebileceğini göstermesi açısından iyi bir örnektir. Malezya ve Türkiye'de zekât yönetimi karşılaştırıldığında, zekât Selangor'da devlet düzeyinde kurumsallaştırılırken, Türkiye'de devlet kontrolü dışındadır. Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde bir zekât dairesi yer

almamakta olup zekâtın kurumsal uygulaması sadece TDV³³¹, İHH³³² ve Kızılay³³³ gibi STK'lar tarafından desteklenmektedir. Ancak, bütün bu kuruluşlar, zekâtın toplanması ve dağıtımını için özel bir yöntemin yanı sıra zekâtın sekiz sarf edilmesi gereken yerlere göre zekât dağılımını da getirmemektedir.

Malezya özellikle Selangor Eyaleti, toplanan zekât tutarını en üst düzeye çıkarmak için çok sayıda zekât ödeme yöntemi sunarken, Türkiye'de zekât ödemesi, ilgili STK'ların vezneleri ve resmi internet siteleri üzerinden ödeme ile sınırlıdır. Türkiye'deki zekât uygulaması da *fakirlere* ve *miskinlere* daha fazla odaklanmakta ve hatta Kuran'da bahsedilmeyen başka bir zekât alıcı kategorisi eklemektedir, LZS zekât alıcı yorumunu Türkiye'de bu bazı STK'ların eklediği kategorileri de içerecek şekilde genişletmiştir. İnsanlar Türkiye'de hangi zekât türünü seçmek istediklerini kendileri seçebilirken, Selangor'da zekât türüne LZS karar vermektedir. Türkiye'de, *fakirler* ve *miskinler nisab'a* göre tespit edilirken, LZS uygun zekât alıcıyı tespit etmek için *haddu'l-kifaye* getirmiştir. Türkiye'deki Müslümanlar elde edilen gelir için hem vergi hem de zekât ödemek zorunda kalırken, Selangor'da ödenen zekât tutarı gelir vergisinden düşülebilir. Buna rağmen, Türkiye'de toplanan bağışların yoksullara ve muhtaçlara yardımda gerek vakıflar gerekse dernekler için en yüksek gelir kaynağı olduğu saptamıştır. Zekât, yoksulluk ve eşitsizlik sorununu aşma yöntemlerinden biri görünümündedir. Ancak, zekât İslam'ın beş şartından biri olduğundan zekât yükümlülüğünü normal bağışa kıyasla öncelikli hale getirmenin daha iyi olduğu savunulmaktadır.

Sonuç olarak, zekât uygulamasında kurumsal olsun ya da olmasın en önemli nokta, her Müslüman mükellefin inancına uygun bir şekilde zekât yükümlülüğünü yerine getirebilmesidir. Müslümanların zekâta karşı namaz kadar hassas olmamasının birçok nedeni olmasına rağmen, cehalet ve bilinç eksikliği bunların en başında gelmektedir. Bu yüzden her şeyden önce zekât bilinci ve eğitimi güçlendirilmelidir. Ancak çalışma, zekât toplayan ve dağıtan bir zekât kurumunun varlığının zekât yönetiminin etkinliğini sağlayabildiğini saptamıştır.

³³¹ TDV, Türkiye Diyanet Vakfı. Erişim 13 Nisan 2020. <https://tdv.org/tr-TR/>

³³² İHH, İHH İnsani Yardım Vakfı. Erişim 13 Nisan 2020. <https://www.ihh.org.tr/ramadan-all-together/>

³³³ Kızılay, Türk Kızılay. Erişim 13 Nisan 2020. <https://www.kizilay.org.tr/ramazan/>

KAYNAKÇA

- Ab Rahman, Azman vd.. “Zakat Institution in Malaysia: Problems and Issues”. *Global Journal AL-Thaqafah* 2/1 (2012), 35-41.
- Ab Rahman, Azman. “Transformasi Pemeraksanaan Kutipan dan Agihan Zakat di Malaysia, Memperkasa Kutipan Dan Agihan Zakat Di Malaysia”. *Malaysia: Penerbit USIM* (2017), 201-216.
- Ab Rahman, Azman. vd.. “Keberkesanan Program Usahawan Asnaf Oleh Institusi Zakat Dalam Menginterpretasikan Keharmonian Ummah”. *International Conference on Arabic Studies and Islamic Civilization* 500–509, 2014.
- Abd Ghani, Zulkiple. “Teknologi Maklumat: Hubungannya Dengan Perkembangan Hukum Islam Semasa”. *Hukum Islam Semasa*, 1997.
- Abd Khafidz, Hasanah - Mohd Subri, Irwan. “Agihan Zakat Ibn Al-Sabil Dalam Realiti Semasa”. *Jurnal Syariah* 20/1 (2012), 109-122.
- Abd. Majid, Mahmood Zuhdi. “Pemantapan Sistem Zakat dan Cukai ke Arah Kemajuan Ekonomi Ummah”. *Persidangan Zakat dan Cukai Peringkat Kebangsaan 22-24 Mei 2007*. Kuala Lumpur: PWTC, 2007.
- Abd. Majid, Mahmood Zuhdi. *Pengurusan Zakat*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 2003.
- Abdul Aziz, Muhammad. *Zakat and Rural Development In Malaysia*. Kuala Lumpur: Berita Publishing, 1993.
- Abdul Hamid, Hamizul. “Kajian Retrospektif Terhadap Perlaksanaan Agihan Asnaf Fisabilillah Di Zaman Nabi Muhammad SAW Dan Implementasi Di Lembaga Zakat Selangor”. *Memperkasa Kutipan dan Agihan Zakat di Malaysia*. 371-384. Malaysia: Penerbit USIM, 2017.
- Abdul Hamid, Hamizul. “Peduli Kemiskinan Bandar Antara Usaha LZS”. *Asnaf* 3 (2011).
- Abdul Rahman, Noor Naemah. “Amalan Fatwa di Malaysia”. *Jurnal Fiqh* 4 (2007), 85-102.

- Abdul Rashid, Khairuddin. vd.. "Haddul Kifayah: Its Comprehensiveness, Sufficiency, And Currency In Meeting The Needs Of The Asnaf Faqr And Asnaf Miskin" 228-259. (2015). http://irep.iium.edu.my/47684/2/IREP-228-249-Haddul_Kifayah-UMP.pdf
- Abdul Rasool, Mohamed Saladin. vd.. "Poverty Measurement in Malaysian Zakat Institutions: A Theoretical Survey". *Institutions: A Theoretical Survey Jurnal Ekonomi Malaysia* 45 (2011), 123 – 129.
- Abdullah, Luqman Haji. vd.. "Zakat on Salary and Wages: The Unsettled Juristic Issues". *International Conference of Global Islamic Studies*. 194-199, 2014.
- Abdullah, Syaharina. "Zakat Harta Individu Berasaskan Nisab Emas: Kajian Syariah Dan Pelaksanaannya Di Selangor". *Memperkasa Kutipan dan Agihan Zakat di Malaysia*. 217-228. Malaysia: Penerbit USIM, 2017.
- Abidin, N.I, vd.. "Malaysia's Local Agenda 21: Implementation and Approach In Kuala Lumpur, Selangor And Johor Bahru". *The IIOAB Journal* 7/1 (2016), 554-562.
- Abu Bakar, Mahyuddin Haji - Abd.Ghani, Abdullah Haji. "Towards Achieving the Quality of Life in the Management of Zakat Distribution to the Rightful Recipients (The Poor and Needy)". *International Journal of Business and Social Science* 2/4 (2011), 237-245.
- Abu Bakar, N. B. "A Zakah Accounting Standard (ZAS) for Malaysian Companies". *American Journal of Islamic Social Sciences* 24/4 (2007), 74-92.
- Abu Bakar, Nur Barizah - Abdul Rashid, Hafiz Majdi. "Motivations of Paying Zakat on Income: Evidence from Malaysia". *International Journal of Economics and Finance* 2/3 (2010), 76-84.
- Adnan, M.A - Bakar, N.B.A. "Accounting Treatment for corporate Zakah: A Critical Review". *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management* 2/1 (2009), 32-45.
- Ahmad Nadzri, Farah Aida vd.. "Zakat and Poverty Alleviation: Roles of Zakat Institutions in Malaysia". *International Journal of Arts and Commerce* 1/7 (2012), 61-72.

- Ahmad S.M., - Shofan A., “Transformasi Pengurusan Zakat di Malaysia”, *International Islamic Development Management Conference (IDMAC)*. Malaysia, Pulau Pinang: USM, 2010.
- Ahmad, S. vd., “Penswastaan Institusi Zakat dan Kesannya Terhadap Pembayaran Secara Formal di Malaysia”. *International Journal of Management Studies* 13/2 (2006), 175-196.
- Ahmad, Sanep - Wahid, Hairunnizam. “Persepsi Agihan Zakat dan Kesannya terhadap Pembayaran Zakat Melalui Institusi Formal”. *Jurnal Ekonomi Malaysia* 39 (2005), 53-69.
- Ahmad, Sanep. “Agihan Zakat Merentasi Asnaf: Ke Arah Memperkasa Institusi Zakat”. *Prosiding Persidangan Kebangsaan Ekonomi Malaysia PERKEM IV*. 2/62-74. Kuantan, Pahang, 2009.
- Ali, E. M. T. E. vd.. “The Employees’ Awareness on the Monthly Zakat Deduction Scheme in Terengganu”. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences* 8/7 (2018), 999–1010.
- Ali, Sapiah. “Ketidakseragaman Pengurusan Agihan Zakat di Malaysia”. *Jurnal Penyelidikan Islam* 15 (2002). 93-116.
- Alias, Mohd Rais. “Pembangunan Institusi Zakat Di Malaysia”. *Menelusuri Isu-Isu Kontemporari Zakat*. Kuala Lumpur: Pusat Pungutan Zakat (PPZ), 2016.
- Al-Qaradawi, Yusuf. *Fiqh al-Zakah*. çev. Monzer Kahf. Kuala Lumpur: Islamic Book Trust, 2011.
- Aynî, Bedrüddin Hafız el-. *El-Binâye fi Şerhi'l-Hidâye*. Beyrut, Lubnan: Daru'l-kutub al-’İlmiyye, 2000.
- Baji, Ebu'l-Velid el-. *El-Muntaka Şerh Muwatta*. Metbe’es-Sa’ade bi Jawar Muhafazı. Mısır, 1913.
- Beyhakî, Ebû Bekr el-. *Es-Sünenü’ş-şuğrâ*. Pakistan: Camietü’d-Dirasatü’l-islamiyye, 1989.
- Bhattacharjee, Anol. *Social Science Research: Principles, Methods, and Practices*. University of South Florida, 2012. http://scholarcommons.usf.edu/oa_textbooks/3

- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-. *Saḥihü 'l-Buhârî*. nşr. Muhammed Züheyr b. Nasr. 9 Cilt. b.y.: Dâru Tavki'n-Necât, 2. Basım, 1422/2001.
- Buhûtî el-. *Keşef el-Kina' 'an Matan el-İkna'*. Daru'l-Kutub el-İlmiyye, 2000.
- Buhuti, Mansur el-. *El-Revzü 'l-murbi'*. Daru'l-muayyed – Muassasetu'r-risale. ts.
- Buhuti, Mansur el-. *Şerh Muntaha el-İradet*. 'Alimu'l-kutub, 1993.
- Cerideli, Cemal Zeki. *El-Beyu'l-elektruni li's-sel'I'l-mukellide 'abra Şebakatu'l-internet*. Daru'l-fikr'ul-Cema'i, ts.
- Cessâs, Ebû Bekr Ahmed b. Alî er-Râzî. *Muhtasar Tahavi*. Daru'l-başair el-İslamiyye & Daru'l-siraj, 2010.
- Dasuki, Ahmet bin Arefe el-. *Haşiyetü't-Dasuki 'ala Şerhi'l-kebir*. Daru'l-Fikr, ts.
- Ebu Davud, al-Azdî al-Sijistânî. *Sünen Ebi Davud*. nşr. Muhammed Muhyiddin Abdul Hamit, 4 Cilt. Beyrut: El-Mektebetü'l-'Asriyye, ts.
- Ebu Zerka, Ahmed Muhammed. *Şerh el Kavaid el-Fıkhiyye*. Dimaşk: Daru'l-Kelam, 1989.
- Dârekutnî, Ebü'l-Hasen Alî b. Ömer b. Ahmed ed-. *Süneni'd-Dârekuṭnî*. Beyrut: Muassasetu'r-risale, 2004.
- Faisal, F. "The History of Zakat Management in The Muslim World and in Indonesia (Investigation Theory Approach-The History Of Charles Peirce And Lieven Boeve's Defcit Truth". *Journal of Analysis* 11/2 (2011), 241-272.
- Farfur, Mohammed Abdul Latif Saleh Al-. "Ruling On Making Contracts With Modern Communication Tools". *Journal of the Islamic Fiqh Academy, Sixth Session of the Islamic Fiqh Conference* 6 (1990).
- Ghazali, Aidit. *Zakat: Satu Tinjauan*. Selangor: IBS Buku Sdn. Bhd., 1988.
- Gin, Ooi Keat. *Historical Dictionary of Malaysia*. UK: The Scarecrow Press Inc., 2009.
- Günay, Mehmet. *Zekât Kitabı*. Ensar Neşriyat, 2007.
- Hafidhuddin, Didin. *Zakat in Modern Economy*. Jakarta: Gema Insani, 2002.
- Haitami, İbn Hacer el-. *Tuhfah el-Muhtac fi Şerhü'l-Manhaj*. El-Mektebetü't-tijariyyetü'l-kubra bi Misri li-sohibiha Mustefe Muhammed, 1983.

- Half b. Muhammed. *Et-Tehzib fi İhtisari'l-Müdevvene*. Dubai: Daru'l-buhus li'd-dirasat el-İslamiyye ve Ihya'u't-turas, 2002.
- Hamat, Zahri. "Zakat Assessment for Agricultural in Malaysia: Rules, Fatawa and Practices". *Journal of Educational and Social Research, Rome, Italy: MCSER Publishing* 4/2 (2014), 110-116.
- Hamat, Zahri. vd.. "Shares Zakah Accounting in Malaysia: Fatawa, Manual and Practices". *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences* 7/2 (2017), 812-824.
- Hamid, A.B. - Abd Hamid, H. "Strengthening Role Of World Zakat Forum: Lembaga Zakat Selangor (MAIS) Viewpoints". *Advancing Zakat For Ummah Development*. 112-118. Melaka: Center for Islamic Philanthropy and Social Finance (CIPSF), 2019.
- Hanapi, Mohd Shukri. "Agricultural Zakat Accounting in Malaysia". *International Journal of Business and Social Science* 5/1 (2014), 178-185.
- Haneef, Sayed Iskandar - Mahmud, Mekwok. *Issues on Contemporary Zakat A Juristic Analytical Evaluation*. IIUM Press, 2011.
- Haraşî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Alî el-. *Eş-Şerhu 'ş-şagîr 'alâ Muhtaşarı Halîl*. Beyrut: Daru'l-fikr li't-taba'at, n.d.
- Haron, Nurul Husna vd.. "Zakat For Asnaf's Business By Lembaga Zakat Selangor". *Malaysian Accounting Review: Special Issue* 9/2 (2010), 123-138.
- Hasan bin 'Ammar. *Meraki'l-Felah Bi Imdâdî'l-Fettâh*. El-Mektebetü'l-Asriyye, 2005.
- Hassan, K. "An Integrated Poverty Alleviation Model Combining Zakat, Awqaf And Micro-Finance". *Proceeding, Seventh International Conference The Tawhidi Epistemology: Zakat and Waqf Economy, Bangi, Malaysia*, 2010.
- Hassan, Rusni - Muhammad Nasir, Nur I'ffah. "Prioritization of Zakat Distribution in Selangor and the Federal Territory of Malaysia: Are They Following the Right Distribution Principles According to Shariah?". *Intellectual Discourse, Special Issue* (2016), 435-457.

- Hj Ahmad, Ismail - Ma'in, Masturah. "The Efficiency Of Zakat Collection And Distribution: Evidence From Two Stages Analysis". *Journal of Economic Cooperation Development* 35/3 (2014), 133-170.
- <http://www.era.lib.ed.ac.uk/handle/1842/5554> (Erişim 17 Şubat 2020).
- Hidayati, A. - Tohirin, A. "Management of Zakah: Centralised vs Decentralised Approach." *Seventh International Conference – The Tawhidi Epistemology: Zakat and Waqf Economy, Bangi* (2010).
- İbn 'Ābidīn. *Redd'ül Muhtar 'ala al-Durr al-Muhtār*. Beyrut: Daru'l Fikr, 1992.
- İbn el-Humam, Kemālū'd-dīn Muḥammed. *Fethū'l-kadir*. Daru'l-fikr, ts.
- İbn Haccac, Muslim. *Sahihū'l-Muslim*. nşr. Muhammed Fuād Abdūlbâkī . Beyrut: Dar Ihya'ü't-Turas'ül-'Arabi, ts.
- İbn Hazm. *El-Muḥallâ*. Beyrut: Daru'l-fikr, ts.
- İbn Kudâme. *El-Muğni li 'bni'l-kudâme*. Mektebetü'l-kahera, 1968.
- İbn Mace, Rab'ī al-Qazwīnī el-. *Sünen İbn Mace*. nşr. Muhammaed Fuat Ebdü'l-baki, 2 Cilt. Dar Ihya'ul-Kutub el-'Arabiyye, ts.
- İbn Muhammed Enseri, Zaynu'd-din Ebu Yahya Zekeriyye. *Esneü'l-matalib fi Şerh Revdü't-talib*. Daru'l-kitabu'l-islami, ts.
- İbn Sallam, Ebu 'Ubayd el-Kasım. *El-Emvel*. Beyrut: Daru'l-fikr, ts.
- İbnü'l-Cezerî. *El-Fıkh ala'l-mezahib'l-erbaa*. Beyrut, Lubnan: Daru'l-kutub al-'İlmiyye, 2003.
- Ibrahim, Mohd Faisol. "Analisis Kaedah Bayaran Zakat Harta Oleh Institusi Zakat Di Malaysia". *The Journal of Muamalat and Islamic Finance Research (JMIFR)* 13/2 (2016), 109- 124.
- Ibrahim, Patmawati. "Peranan Agihan Zakat Dalam Meningkatkan Tahap Ekonomi Ummah". *National Zakat and Tax Convention 2007*. Kuala Lumpur: PWTC, 2007.

- Ibrahim, Sheriff Muhammad. "Exploring the Conditions for Zakat ability of Wealth from the Contemporary Perspectives". *Journal for Studies in Management and Planning* 1/6 (2015), 289-298.
- Ishak, Khairani. vd.. "Cadangan Bantuan Zakat Asnaf Al-Riqab Terhadap Banduan Melalui Latihan Vokasional Di Penjara: Kajian Di Penjara Wanita Kajang, Selangor". *Jurnal Penurusan dan Penyelidikan Fatwa* 7 (2016), 39-51.
- Ismail, Halim - Daud, Mohd Noor. "Skim Agihan Zakat Asnaf Al-Gharimin di Institusi Zakat di Malaysia". *Memperkasa Kutipan dan Agihan Zakat di Malaysia*, Malaysia: Penerbit USIM (2017), 11-19.
- Johari, Fuadah. vd., " Zakat Distribution and Programme for Sustaining Müellef Belief and Thought". *Jurnal Teknologi (Social Sciences)* 66/1 (2014), 35-43.
- Johari, Fuadah. vd.. "The Importance of Zakat Distribution and Urban-Rural Poverty Incidence among Müellef (New Convert)". *Asian Social Science* 10/21 (2014), 42-53.
- Johari, Fuadah. vd.. "The Role Of Zakat Distribution Among Muallaf (New Convert) In Reducing Poverty In Selangor, Malaysia". *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi* 2/1 (2015), 39-56.
- Kahf, M. "Zakat: Unresolved Issues in Contemporary Fiqh". *International Journal of Economics, Management and Accounting* 2/1 (1989), 1-22.
- Kalyubi, Ahmed Salamah el- - Ahmed el-Barsali 'Umeyre. *Haşiyeta El-Kalyubi ve Umeyre*. Beyrut: Daru'l-fikr, 1995.
- Kamil, M.I. "The Role of Intrinsic Motivational Factors on Compliance Behaviour of Zakat on Employment Income". *Isu-isu Kontemporari Zakat di Malaysia* (2005), 137-170.
- Kâsânî, 'Ala'üd-Din el-. *Badai'üs-Senai*. Daru'l-kutubu'l-'İlmiyye, 1986.
- Kaslam, Shawal. "Governing Zakat as a Social Institution: The Malaysian Perspective". *Persidangan Zakat Asia Tenggara*. Indonesia: Padang Sumatera, 2007.
- Küveyt Vakıflar ve Din İşleri Bakanlığı. *El-Mevsûatü'l-Fıkhiyye el-Kuveytiyye*.

- Mahallî, Celâleddin el- - Süyûtî, Celâleddin es-. *Tefsîrû'l-Celâleyn*. Kahire: Daru'l-hadis, ts.
- Mahamood, Siti Mashitoh. "Sistem Perundangan Zakat di Malaysia: antara Realiti dan Harapan". *Persidangan Zakat dan Cukai Kebangsaan 2007*. Kuala Lumpur: PWTC (2007), 3-7.
- Mahamud, L. H. *Alleviation of Rural Poverty in Malaysia: The Role of Zakat, A Case Study*. Edinburgh: The University of Edinburgh, yayinlanmamış Doktora Tezi, 2011.
- Mahmud, Mek Wok – Haneef, Sayed Sikandar. "Debatable Issues In Fiqh Al-Zakat: A Jurisprudential Appraisal". *Jurnal Fiqh* 5 (2008), 117-141.
- Makdîsî, Şemseddin el-. *El-Furu' ve 't-teshihü'l-furu'*. Muassasetu'r-risale, 2003.
- Makhtar, Ahmad Shahir - Abdul Wahab, Adibah. "Pengurusan Zakat Di Negeri Selangor: Isu Dan Cabaran". *Prosiding Konvensyen Kebangsaan Perancangan & Pengurusan Harta dalam Islam*, 2010.
- Mâlik bin Enes. *Muvaṭṭa' El-Imam Mâlik*. Beyrut, Lubnan: Dar Ihya'u't-turasu'l-'arabi, 1985.
- Mat Isa, Muhammad Pisol. vd.. "Zakat Gaji: Suatu Kajian Terhadap Isu Al-Hawaij Alasliyyah Dalam Pelaksanaan Di Institusi Zakat Di Malaysia" *Seminar Waqf Iqlimi 2014*, Universiti Sains Islam Malaysia, 2014, 421-433. <http://ddms.usim.edu.my/handle/123456789/9915>
- Md Razak, Mohamad Idham vd. "Overview of Zakat Collection in Malaysia: Regional Analysis". *American International Journal of Contemporary Research* 3/8 (2013), 140-148.
- Md. Idris, Kamil. "Kesan Persepsi Undang-Undang dan Penguatkuasaan Zakat Terhadap Gelagat Kepatuhan Zakat Pendapatan Gaji". *Zakat: Pensyariatan, Pekonomian dan Perundangan*, ed. Abdul Ghafar Ismail - Hailani Muji Tahir. 341-345. Bangi: Penerbitan UKM, 2006.

- Meerangani, Khairul Azhar. "Model Agihan Dana Zakat Al-Riqab Berteraskan Maqasid Al-Syariah: Satu Kajian Awal". *Isu-Isu Kontemporari Dalam Zakat, Wakaf Dan Filantropi Islam* (2017), 112-119.
- Meerangani, Khairul Azhar. "The Effectiveness of Zakat in Developing Muslims in Malaysia". *Journal of Islam and Humanities* 3/2 (May 2019), 127-138.
- Meerangani, Khairul Azhar. "The Role of Zakat in Human Development". *Jurnal Sosial & Budaya Syar-i FSH UIN Syarif Hidayatullah Jakarta* 6/2 (2019), 141-154.
- Migdad, Abdalrahman. "Managing Zakat through Institutions: Case of Malaysia". *International Journal of Islamic Economics and Finance Studies* 3 (2019), 28-44.
- Mohamed Shaarani, Ahmad Zakirullah – Ahmad, Ridzwan. "Application of Khulṭah Concept in Zakāh Calculation in Malaysia: Analysis of Issues, Challenges and Its Solutions". *Shariah Journal* 25/2 (2017), 187-216.
- Mohamed, Nor Hayati Samba. vd.. "Management Control System in Asnaf Entrepreneurship Development Program by Lembaga Zakat Selangor". *Jurnal Pengurusan* 53 (2018), 13–22.
- Mohammad Som, Hairullfazli - Ab Rahman, Azman. "Konsep Amil Dan Peranannya Dalam Pengurusan Zakat". *Kajian Syariah dan Undang-Undang* 3 (2011), 1-17.
- Mohd Ali. vd.. "Had Kifayah (Zakat Poverty Line) Among Gender Household For Zakat Distribution". *Seminar Waqf Iqlimi* (2014), 297-309.
- Mohd Nashruddin, Siti Nuriatul Husna - Wahid, Hairunnizam. "Pembiayaan Rawatan Pesakit Dialisis Melalui Dana Zakat: Kajian Terhadap Asnaf Al-Gharimin Perubatan Tajaan Lembaga Zakat Selangor". *Pengurusan Zakat di Malaysia: Isu dan Cabaran Kontemporari*, UKM (2018), 87-105.
- Mohd. Noor, Mohd. Syukri. vd.. "Indicators of Business Zakat amongst Small Business: Concept and Contemporary Needs". *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences* 7/6 (2017), 1142-1157.
- Mohieldin, M. vd.. "The Role of Islamic Finance in Enhancing Financial Inclusion in Organization of Islamic Cooperation (OIC) Countries". *Islamic Economic Studies* 20/2 (2012), 55–120.

- Mokhtar, Khairul Azmin - Md. Tah, Ikmal Hisham. "The Role of Zakat in the Promotion of Social Justice for the Persons with Disabilities". *Journal of Islamic Law Review* 13/1 (2017), 85-99.
- Muhamat, Amirul Afif. "An Appraisal On The Business Success Of Entrepreneurial Asnaf: An Empirical Study On The State Zakat Organization (The Selangor Zakat Board Or Lembaga Zakat Selangor) In Malaysia". *Journal of Financial Reporting and Accounting* 11/1 (2013), 51-63.
- Muhammad Zainal, Muhammad Farid. "Kewajipan Zakat Pendapatan". *Asnaf*, 2010.
- Muhammadi, Izlawanie. vd.. "Kedudukan Zakat Sebagai Rebat Cukai Pendapatan Dalam Akta Cukai Pendapatan 1967". *Memperkasa Kutipan Dan Agihan Zakat Di Malaysia*. Negeri Sembilan: Penerbit USIM, 2017.
- Musa, A. vd.. "Exploration of New Sources of Zakat in Malaysia". *National Zakat And Tax Conference* (2007), 73-82.
- Nasir Wan, Affandi - Wan Ismail, Ritini. "Good Amil Governance and Improvement of Transparency and Accountability in The Perspectives of Lembaga Zakat Selangor". *Advancing Zakat for Ummah Development, Melaka: Center for Islamic Philanthropy and Social Finance (CIPSF)*, 2019.
- Nesā'ī, ibn Alī ibn Sīnān el-. *Sūnenü'n-Nesa'i*. nşr. Ebdü'l-fattah Ebu Gudda, 9 Cilt. Beyrut: Mektebetü'l-Matbu'atü'l-İslamiyye, 1986.
- Nevevi, Ebû Zekerıyyâ Yahyâ el-. *El Minhaj bi Şerh Sahih Muslim*. Beyrut: Dar Ihya'u't-turasu'l-'arabiy, 1972.
- Nevevi, Ebû Zekerıyyâ Yahyâ el-. *El-Macmu' Şerhü'l-Muhezzeb*. Daru'l-fikr, ts.
- Nevevi, Ebû Zekerıyyâ Yahyâ el-. *Revzetü't-tolibin ve 'Umdatü'l-muftin*. Beyrut: El-Mektebu'l-İslami, 1991.
- Nik Hassan, N.M. *Zakat in Malaysia: Present and Future Status*. Development and Finance in Islam, International Islamic University, 1991.
- Nor Paizin, Muhsin – Sarif, Suhaili. "Kemudahan Pembayaran Zakat: Tinjauan Di Wilayah Persekutuan Dan Selangor". *Labuan e-Journal of Muamalat and Society* 10 (2016), 66-76.

- Nor Paizin, Muhsin. “Perlaksanaan Zakat Di Wilayah Persekutuan: Satu Pemerhatian Terhadap Operasi Kutipan & Agihan Zakat”. *Jurnal Hadhari* 6/2 (2013), 97-111.
- Nordin, Nur Anisah - Wan Khairuldin, Wan Mohd Khairul Firdaus. “The Position and Distributions of Zakat Asnaf Al-Riqab in Malaysian Zakat Institutions”. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences* 8/4 (2018), 606–615.
- Nur Barizah, A.B. *Study Guide: Zakat Accounting Concepts And Applications*. Kuala Lumpur: Wisewords Publishing, 2008.
- Nur Paizin, Muhsin. “Objektif Institusi Pengutip Zakat (IPZ): Sebuah Penilaian”. *Jurnal Pengurusan JAWHAR* 10/1 (2016), 21-40.
- Nurlaelawati, Euis. “Zakat And The Concept Of Ownership In Islam: Yusuf Qaradawi’s Perspective On Islamic Economics”. *Al-Jami‘ah* 48/2 (2010), 365-386.
- Nurul Huda. vd.. *Zakat Perspektif Mikro-Makro: Pendekatan Riset*. Jakarta: Kencana, 2015.
- Othman, Azhana - Mohd Noor, Abd Halim. “Role Of Zakat In Minimizing Economic Inequalities Among Muslim: A Preliminary Study On Non Recipients Of Zakat Fund (NRZF)”. *Indonesia: 3rd International Conference On Business And Economic Research (3rd ICBER 2012) Proceeding 12 - 13 March 2012*, 1209-1222.
- Possumah, Bayu Taufiq. “Had Kifayah Zakah and Adequacy of Income Redistribution: A Proposal Framework”, *International Journal of Zakat* 1/1 (2016), 36-49.
- Punch, K. F. “Introduction to Social Research: Quantitative and Qualitative Approaches”. *SAGE Publications*, 2013.
- Rahmatina, A. Kasri. “Determinants of Poverty amongst Zakah Recipients in Indonesia: A Household Level Analysis”. *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi* 3/3 (November 2017), 30-40.
- Ramli, M.A. vd.. “Golongan mangsa banjir di Malaysia: Antara perluasan tafsiran asnaf Fi-Sabilillah dan Ibn al-Sabil”. *Seminar Zakat, Wakaf & Filantropi Islam 2017*

- (ZAWFI 2017). 133-149. Selangor: Dewan Mukhtamar, ACIS, Universiti Teknologi MARA (UiTM) Shah Alam, 2017.
- Ramli, Mohd Rusydi - Abdullah, Luqman. "Agihan Zakat Terus Kepada Asnaf: Analisis Fiqh Dan Kedudukannya Di Malaysia". *Labuan e-Journal of Muamalat and Society* 10 (2016), 86-100.
- Ramli, R. M. vd.. "Understanding Asnaf Attitude: Malaysia'S Experience In Quest For An Effective Zakat Distribution Programme". In *International Zakat Conference: Sustainable Zakat Development in the Poverty Alleviation and Improvement of Welfare of the Ummah*, 2011.
- Remlî, Şemseddin. *Nihayetü'l-Muhtac ila Şerhi'l-Minhac*. Beyrut: Daru'l-fikr, 1984.
- Rosele, Muhammad Ikhlas. vd.. "Zakah on Agriculture Reformation: An Analysis in Malaysia". *Sains Humanika* 3/1 (2014), 47–53.
- Rosele, Muhammad Ikhlas. vd.. "Zakah On Shares: Theory And Reality In Malaysia". *Study On Thermal Fatigue Behaviour Of Plasma Sprayed Yttria-Zirconia Thermal Barrier Coatings (TBCS) Systems On Aluminium Alloy*.
- Saad, Ram Al Jaffri. vd.. "Zakat Surplus Funds Management". *International Journal of Economics and Financial Issues*, 6/S7 (2016), 171-176.
- Sarif, Suhaili - Kamri, Nor `Azzah. "A Theoretical Discussion Of Zakat For Income Generation And Its Fiqh Issues". *Shariah Journal* 17/3 (2009), 457-500.
- Sarif, Suhaili. vd.. "The Shifts In Zakah Management Practices In Malaysia: What Has Actually Been Happening?". *Shariah Journal* 21/1 (2013), 1-20.
- Sawandi, Norfaiezah vd.. "Zakat Accountability Practices: Case Study of Zakat Institution AA". *International Journal of Economic Research* 14/16 (2017), 223-232.
- Seyyid Sâbîk. *Fikhü's-Sunne*. Beyrut, Lubnan: Daru'l-Kitabu'l-Arabi, 1977.
- Shiyuti, Hashim Ahmad – Habshi, Syed Musa Al-. "An Overview of Asnaf Entrepreneurship Program by Lembaga Zakat Selangor, Malaysia". *6th ASEAN Universities International Conference on Islamic Finance (AICIF)*. Philippines: Manila, 2018.

- Somantri, Gumilar R. "Memahami Metode Kualitatif". *Makara, Sosial Humaniora* 9/2 (2005), 57-65.
- Steiner, K. "The Challenges of Implementing Zakat In A National Setting: Giving Context To A Global Norm By Different Epistemic Communities In Malaysia". *Paper presented at the World First Universiti Zakat Conference (WUIZC)*. 54-72. PWTC: Kuala Lumpur, 2011.
- Süyûti, Celâleddin es-. *El-Eşbâh Ve'n-Nezâir*. Daru'l-kutubu'l-İlmiyye, 1990.
- Ta'wil, Muhammad al-. *Zakat on Paper Money*. çev. Abdullah bin Hamîd 'Alî, Lampost Production, ts.
- Taberî, Muhammed b. Cerîr et-. *Tefsir et-Taberî*. Muassasetü'r-risale, 2000.
- Tajuddin, Teh Suhaila. "Business Zakat Accounting And Its Assessment". *Jurnal Pengajian Islam* 10/2 (2017), 18-30.
- Tirmizi, Muhammed ibn 'İsa el-. *Sünenü't-Tirmizi*. nşr. Başar Awad Ma'ruf, 6 Cilt. Beyrut: Daru'l-gurub İslami, 1998.
- Tuveijriy, Muhammed b. Ibrahim b. Abdullah el-. *Mevsû'âtu'l-Fıkh el-İslami*. Beytü'l-Afkar ed-Devliyye, 2009.
- Wahab, Muhammad Faizul vd.. "Kedudukan Zakat: Fatwa & Undang-Undang". *Amil Zakat Kontemporari: Profesionalisme dan Integriti*. Institut Kajian Zakat Malaysia (IKaZ) Universiti Teknologi MARA & Pusat Pungutan Zakat, (2014), 13-23.
- Wahairi, M. *Zakat: Its Role in Wealth Enrichment*. Kuala Lumpur: Pustaka al-Mizan, 1991.
- Wahid, Hairunnizam vd.. "Pengagihan Zakat Oleh Institusi Zakat Di Malaysia: Mengapa Masyarakat Islam Tidak Berpuas Hati?". *Jurnal Syariah* 17/1 (2009), 89-112.
- Yasin, Ummi Farahin. vd.. "Addressing the Current Reality in Fatwa: An Analysis of the Fatwa on Zakat in Selangor". *Jurnal Fiqh* 10 (2013), 91-118.
- Yazgan, Turan. *Sosyal Güvenlik Açısından Zekât*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 1995.
- Zayas, F.G. *The Law and Institution of Zakat*. Kuala Lumpur: The Other Press, 2003.

Zohrabi, M. “Mixed Method Research: Instruments, Validity, Reliability and Reporting Findings”. *Theory and Practice in Language Studies* 3/2 (2013), 254–262.

Zuhayli, Vehbe. *El-Fıkhü'l-İslami ve Edilletuhu*. Dimaşk: Daru'l-fıkr, ts.

Zulkiple, Fakhrina. “A Practice of Zakat’s Distribution on Fisebilillah Asnaf and Its Effect on Society in Selangor, Malaysia”. *5th International Students Social Sciences Congress Proceedings*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon, 2019.

İnternet Kaynakça

Kur’an Yolu. Erişim 12 Mayıs 2020. <https://kuran.diyaret.gov.tr>

Çalışanlara İdare Fonu Rehberi (Zorunlu Tasarruf Programı) (Malezya). Erişim 26 Şubat 2020. <http://www.lawyerment.com.my/library/doc/empl/epf/>

Malezya’nın Resmi İstatistik Sitesi. Erişim 20 Nisan 2020.

https://www.dosm.gov.my/v1/index.php?r=column/cthemByCat&cat=117&bul_id=MDMxdHZjWtk1SjFzTzNkRXYzcVZjd09&menu_id=L0pheU43NWJwRWVSZklWdzQ4TlhUUT09

Taheri, R., M., “The Basic Principles of Islamic Economy and Their Effects on Accounting Standard-Setting”, 2001. Erişim 26 Şubat 2020. <http://www.islamic-finance.net/islamic-accounting/acctg6.html>

Mohamed Adil, Dr Mohamed Azam. “Increase role of National Fatwa Council”. *NST*. 26 Ocak 2017.

<https://www.nst.com.my/news/2017/01/207349/increase-role-national-fatwa-council>

LZS Resmi Sitesi. Erişim 20 Şubat 2020, <https://www.zakatselangor.com.my/>

Selangor’da Zekât Üzerinde Fetva. Erişim 20 Şubat 2020. <https://www.zakatselangor.com.my/fatwa-zakat-negeri-selangor/>

LZS’deki Zekâta Tâbi Mallar. Erişim 26 Şubat 2020. [zakatselangor.com.my/info-zakat/zakat-kewajipan-berzakat/jenis-jenis-zakat/](https://www.zakatselangor.com.my/info-zakat/zakat-kewajipan-berzakat/jenis-jenis-zakat/)

Mukim Bireysel Vergi Yardımı (Değerlendirme Yılı 2019), Malezya İç Gelir Kurulu'nun Resmi Sitesi. Erişim 5 Nisan 2020.

http://www.hasil.gov.my/bt_goindex.php?bt_kump=5&bt_skum=1&bt_posi=3&bt_unit=1&bt_sequ=1&bt_lgv=2

PPZ'deki Zekâta Tâbi Mallar. Erişim 23 Şubat 2020. <https://www.zakat.com.my/info-zakat/jenis-jenis-zakat/>

KWSP Resmi Sitesi. Erişim 26 Şubat 2020. <https://www.kwsp.gov.my/home>

LZS'nin Dergisi, *Asnaf*. Erişim 6 Mayıs 2020. <https://www.zakatselangor.com.my/majalah-asnaf-2/> ().

LZS'nin Yıllık Raporu. Erişim 8 Mart 2020. <https://www.zakatselangor.com.my/informasi/laporan-aktiviti-zakat/>

The Star. “Tax Rebate For Those Who Pay Zakat”. Erişim 15 Nisan 2012.

<https://www.thestar.com.my/news/nation/2012/04/15/tax-rebate-for-those-who-pay-zakat/>

Azam, Muaz. “Zakat Tax Rebate A Great Help”. *New Straits Times*. Erişim 9 Mart 2018. <https://www.nst.com.my/opinion/letters/2018/03/343208/zakat-tax-rebate-great-help>

Abdul Hamid, Hamizul. “Zakat Bukan Hanya Untuk Orang Miskin”. LZS Makale, 2011. Erişim 30 Mart 2020. <https://www.zakatselangor.com.my/artikel/>

MyMetro, “LZS Guna Kaedah Umar Al-Khattab”. (Erişim 25 Aralık 2015). <https://www.hmetro.com.my/node/102419>

New Straits Times. “Leader: Finding Asnaf”. Erişim 6 Kasım 2019.

<https://www.nst.com.my/opinion/leaders/2019/11/536088/nst-leader-finding-asnaf>

Mat Ruzki, Rafidah. “Agihan Zakat Kepada Bukan Islam, Pengecualian Kepada Asnaf Mualaf” *Berita Harian*. Erişim 2 Kasım 2019.

<https://www.bharian.com.my/berita/nasional/2019/11/624210/agihan-zakat-kepada-bukan-islam-pengecualian-kepada-asnaf-mualaf>

TDV, Türkiye Diyanet Vakfı. Erişim 13 Nisan 2020. <https://tdv.org/tr-TR/>

IHH, İHH İnsani Yardım Vakfı. Erişim 13 Nisan 2020. <https://www.ihh.org.tr/ramadan-all-together/>

Kızılay, Türk Kızılay. Erişim 13 Nisan 2020. <https://www.kizilay.org.tr/ramazan/>

Selangor Müftülüğü Resmi Sitesi. Erişim 26 Şubat 2020. http://www.muftiselangor.gov.my/images/pdf/koleksi_fatwa/2001/PewartaanFatwa20013.pdf

Görüşme

K1, Kişisel Görüşme, 2 Ağustos 2019.